

Передплачуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 33

ЩО КРИЄТЬСЯ ЗА ПРОГРАМОЮ  
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ЯК РОСІЯ МОНОПОЛІЗУЄ НАШ  
РИНOK АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

НОВІ ПРАВИЛА ВСТУПУ  
ДО ВИШІВ

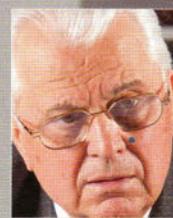
# Тиждень

український

[www.ut.net.ua](http://www.ut.net.ua)

№ 16 (129), 23–29 КВІТНЯ 2010 р.

ЛЕОНІД КРАВЧУК  
ПРО ПРАВОВИЙ  
НІГЛІЗМ  
МОЖНОВЛАДЦІВ



# НАЗАД У МИНУЛЕ

Євроазійство стає стрижнем політики нової влади



ISSN 1996-1561

16 >



9 771996 156002

# ЛЕНІН СТАЛІН

# Розмови зросли удвічі

## Акція «Удвічі більше безкоштовного спілкування»

Отримайте вдвічі більше хвилин у корпорації та мережі МТС за умови витрат у розмірі двох абонплат на місяць

Акція діє з 15.03.2010 по 31.08.2010

[www.mts.com.ua](http://www.mts.com.ua)

ЗАТ «УМЗ», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15



Юрій  
Макаров  
про зраду



Фото  
тижня  
1986–2010

4



Ядучий газ  
Як нова влада  
здає національні  
інтереси заради  
дешевого газу

8



10

## ВПРИТУЛ



Атомні лабіринти  
Як українська влада сприяє  
формуванню російської  
монополії на поставки  
ядерних технологій і  
палива до України

14

Чи може  
Захід  
довіряти  
Вікторові  
Януковичу?



18



20

Поради  
президента(у)  
Леонід Кравчук  
про помилки  
нової влади



22

Володимир Панченко  
про «гуманітарну»  
діяльність віце-прем'єра  
Володимира  
Семиноженка



26

Програмний збій  
*Тиждень* аналізує  
урядову програму  
економічного та  
соціального розвитку

28



Валютно зобов'язані  
Які ризики можуть  
призвести до дефолту  
України

30



Євроневдахи  
Як п'ять країн  
Євросоюзу опинилися  
під загрозою дефолту  
та план їхнього по-  
рятунку

34



Безмовні  
студенти  
Нові умови  
вступу до  
вишів та їхні  
наслідки

38

Обмін розумом  
Директор Програми  
Фулбрейта в Україні  
Мирон Олег Стаків  
про українську  
та американську  
системи освіти



40

Міф «отечества»  
Загарбницький  
сталінський  
проект  
«Отечественная  
война»



42



45

## МИ



Гайдамаки з Донбасу  
Чому в 1917–1920 роках  
чимало слобожан  
і донечкан зробили  
свій вибір на користь  
української ідеї

46



Дати країні справжнє  
Емма Андієвська про  
графоманів, ідентичність  
Донецька та запрограмова-  
ність українців

50

## НАВІГАТОР

Час жовтих карликів  
Кого із сучасних молодих  
українських літераторів  
у майбутньому  
оточуватимуть міфи  
та легенди

52

Підлітковий  
культ  
Любко Дереш  
про психіатрію,  
заздрість до  
Кортасара  
та спалені тексти



54

Відгуки/анонси  
Вистави, фільми,  
виставки, книжки,  
записи



56

Панна Антигламур  
Актриса Франції  
Жульєт Бінош про  
улюблених режи-  
серів та щоденники  
Марії Башкирцевої

58



Terra Пряшівщина  
Хоч у Словаччині одна  
з найорганізованіших  
українських діаспор,  
в Україні вона майже  
невідома

60

Кілька слів  
від журналістів  
*Тижня*

66



## Обкладинка

Колаж:  
Андрій Ермоленко

ОФІСИ В ОРЕНДУ



«Лівобережна»  
(044) 517-05-81

# Згадуючи після завтра



Автор:  
Юрій  
Макаров

**Я**ка в біса Конституція?! Ти де живеш? Тобі ще щось незрозуміло? Пояснити? Ти гадав, що в Україні ще не стався державний переворот? Що в ній, хай там як, ще діють маленькі обмеження? Що в нової команді професіоналів залишилися бодай якісь стримувальні центри? Ти наївний. Або дурень. Або, користуючись новою офіційною термінологією, лох.

Не ображайся, я сам такий. Я теж не вірив до кінця, доки не дізناхся свіженьку новину: Янукович продовжив перебування Чорноморського флоту Росії в Криму ще щонайменше на чверть століття.

Ну то й що, що існування іноземної військової бази на території України суперечить Основному Закону? Хто його читав?

Тут розумники гадали на кавовій гущі, що запропонує новий «гарант» (відтепер це слово можна писати тільки в лапках) своїм спонсорам в обмін на зниження цін на газ: газотранспортну систему, авіабудівну галузь, ще якісь ласі шматочки під приватизацію – підприємства, НПЗ... Нікому з вітчизняних, із дозволу сказати, аналітиків на думку не могло спасти, що цей хлопець так легко й невимушено торгуватиме національною безпекою. Не тому, що аналітики погані: не можна аналізувати те, що не підкоряється жодним правилам. Тепер я знаю: він не лише нічого не соромиться, а й нічого не боїться.

А ось це вже помилка. Боятися треба. Україна, як відомо, не Росія. Тут, слава тобі, Господи, залишилося чимало людей, які не згодні подарувати узураторові зазіхання на свою гідність і свою мрію про незалежну, вільну й сучасну Україну. Їхне терпіння можна випробовувати певний час, але не безмежно. Своєю ведмежою грацією президент може спровокувати їх на спротив, порівняно з яким Майдан здається нинішнім тріумфаторам квітічками.

Мене особисто не цікавить мотивація Януковича. Якраз я несхильний вважати його зрадником. Зрада – це коли ти брав на себе якісь зобов'язання, а потім від них підступно відмовився. Цей же ж пан нічого нікому серйозно не обіцяв, якщо не брати до уваги ритуальних слів, які він був змушеній промовити, тримаючи руку на Пересопницькому Євангелії. Порівняно з тими давніми домовленостями, під які в нього інвестував правлячий режим сусідньої країни, це такі

дрібниці! Можна вважати, що він їх уже відправив, а це ж іще не кінець...

Те, що сьогодні сталося, авіаційною мовою можна кваліфікувати як point of no return, точка неповернення. Відтепер усі події мають відбуватися ще швидше. Я не переконаний, що наше суспільство з його дещо атрофованими м'язами здатне продемонструвати дону всіх донів той потужний спротив, на який він насправді заслугоувє. Але навіть окремі вияви непокори, на які ми спроможемося, змусять біло-блакитних почати закручувати гайки – просто тому, що іншого способу дій вони не розуміють і не уявляють. Це означає, що репресії проти ЗМІ та окремих громадян не за горами. Нинішній владі мало тієї ненависті до себе, яку вона вже виплекала в частині своїх громадян. Вона збільшуватиме кількість зла, водночас позбавляючись підтримки несвідомого обивателя, який уже усвідомлює, що його надурили. Ніякого покращення життя не видно й не передбачається, а всі заходи останніх тижнів спрямовані на задоволення апетиту лічених людей – як у країні, так і за її межами. Ну й на кого вони розраховують спертися? Нехай згадають прецеденти різних країн і різної давнини, коли узурпатори ледве встигали на останній вечірній

літак, хоча ще вранці розраховували царювати вічно.

Хай не вважають мої слова закликом до повалення існуючого державного устрою. Я не закликаю, я лише передрікаю неминуче – те, що має статися незалежно від чиєїсь волі. Деякі особистості можуть лише

**Я ХОТИВ БИ, ЩОБИ В УСІХ ПОПЛІЧНИКІВ ЛІДЕРА ВЖЕ СЬОГОДНІ БОЛІЛА ГОЛОВА. ХАЙ ЗНАЮТЬ, що є вчинки, які не передбачають строку давності**

дещо стимати або суттєво пришвидшити події. Тим більше що фактом порушення Конституції президент уже de facto поставив себе поза законом, і намагання його позбавитися не можна вважати противправними діями.

А тепер головне. Коли невдовзі вигнані лідери нинішнього режиму шукатимуть – і, цілком очевидно, знайдуть – порятунок за межами нашої країни (найімовірніше, на Сході), не обйтися без другого кроку. Перед усеукраїнським трибуналом мають постати всі ті, хто своїми діями чи бездіяльністю сприяв злочинам проти держави, забезпечував їхню юридичну, організаційну, пропагандистську підтримку. Я хотів би, щоби в усіх поплічників лідера вже сьогодні боліла голова. Хай знають, що є вчинки, які не передбачають строку давності.

Це все без емоцій. Вони звикли рахувати. Нехай порахують. ■

Для малого та середнього  
бізнесу



 PIRAEUS  
BANK  
Піреус Банк  
Надійний з 1916 року

Резюме Піреус Банку  
Досвід роботи з 1916 року

Піреус Банк має видатний досвід у роботі з представниками малого та середнього бізнесу у країнах Південно-Східної Європи. Станом на 31 грудня 2009 року власний капітал банку становив 3,6 млрд євро, що є підтвердженням міцності й надійності партнера, з яким легко і зручно розвивати ваш бізнес.

## Візьміть банк на роботу! Перші півроку – безкоштовно!\*

Пропонуємо спеціальну пропозицію представникам малого та середнього бізнесу!

Оцініть переваги тарифного пакета «Легкий старт»:

- \* безкоштовне ведення рахунку протягом 6 місяців;
- \* безкоштовне відкриття мультивалютного рахунку;
- \* безкоштовний інтернет-банкінг.

\* Вам буде дуже легко спробувати й переконатися в якісному і зручному обслуговуванні від Піреус Банку.

0 800 30 888 0

[www.piraeusbank.ua](http://www.piraeusbank.ua)

Дзвінки зі стаціонарних телефонів у межах України безкоштовні.

Вартість дзвінка з мобільного телефону відповідає тарифним планам операторів.

\* Безкоштовне ведення рахунку протягом 6 місяців.

 PIRAEUS  
BANK  
Піреус Банк  
Надійний з 1916 року

**Матвей**

Рыцарство – явление для Руси не характерное. Средневековое рыцарство – это не турниры, гербы и щиты. Это прежде всего сословие, связанное с сюзеренами земельными и служебными отношениями. Русские витязи-дружины имеют мало общего с западноевропейскими рыцарами. Классический феодализм с системой вассалитета\сюзеренитета – это вообще не отсюда.

Такой системы общественных отношений не было не только на Руси, но и в Византии (по крайней мере, до 1204 года). Поначалу классического феодализма не было даже в Литве. И вообще очень интересная логика. Киевская земля находится в крайней степени разорения после Батыя. Подвергается постоянным набегам степняков в XIII–XV вв. На несколько столетий исчезают многие ремесла. Местами почти обезлюдывает. На столетия прекращается каменное строительство. Митрополит сбегает на Север. Зато есть магдебургское право и геральдический рай!

**Віктор, Одеса**

Специально для Матвея. Первими містами, що одержали магдебурзьке право, були Володимир-Волинський (1324), Сянік (1339), Львів (1356), Кам'янець-Подільський (1374), Стрий (1431), Мукачеве (1445), Ків (1494), Луцьк (1497). На Лівобережній Україні першим магдебурзьке право отримало одне з найстаріших міст – славні Лубни в 1591 році. В 1303 королем Юрієм I (внук Данила) була заснована окрема галицька митрополія. Ми вчили історію по радянських підручниках, у яких від Батія до Куликівської битви 1380 року нічого не було. «Історики» прагнули довести, що



Найбільш дискусійні матеріали № 15 (128), 16–22 квітня 2010 року

**Знаки руської слави**

Про особливості українського гербовтворення

**Справи сімейні**

Юрій Макаров про те, що таке нація

**Німе кіно**

Про те, чому чиновники протестують проти українського дубляжу

**Терор історією**

Про спекуляції на національних трагедіях та виставку «Волинська різня»

Москва єдина првонаступниця Русі. Сьогодні, на щастя, ми знаємо, що це неправда. Україна з 1360 року (за 20 років до Куликівської битви) не була частиною Золотої Орди й відповідно не платила данину. Московське князівство платило данину включно до Івана III 1440–1505.

**Gincza**

Матвію, ви не праві. Владислава, князя Опольського знаєте? Почитайте, що він робив у 1372–1378 р. на нашій території. У чистому вигляді приніс феодальні стосунки. Земля за службу. А про статтю... Ну я вже це чув і не раз. Безпідставно говорити про те, в чому автор маніпулює фактами. Вистачить тієї хроніки про начебто короля Рутенеїв, який живе не далеко від Рейну, а біля. Труднощі перекладу.



**Микола**  
Якщо українську владу і можна порівняти з сім'єю, то тільки з Кайдашевою. Вкрай низький авторитет у владі і величезний розбрат у суспільстві. А на питання автора: «а який шок потрібен нам, щоб відчути себе родиною?» можна відповісти тим, що, на мою думку, навіть раптова смерть усієї «української політичної еліти» таким шоком не може стати. Бо побудована ними система влади вже не підвладна еволюційним змінам. Кардинальні зміни можуть відбутися через хаос, як у Румунії чи Киргизії...

**Киянка**

На жаль, Україна меншою мірою, а Росія значно більшою – в особі своїх лідерів так і не зрозуміла тих уроків, які поляки винесли зі своєї історії та той важкий шлях еволюції, що пройшла польська релігійна, державна, культурна еліта у ХХ столітті від Пілсудського до Людини, яка несла мільйонам людей добро і любов, яким був Папа Іван Павло II, а також таких людей, які

є справжніми демократами й патріотами як Є. Гедройць, Л. Валенса, Л. Качинський. Я глибоко переконана, що справа відродження національної пам'яті та побудови незалежності Польщі, яка неможлива без незалежної України, про що казав Лех Качинський, буде продовжена.

**Наум Анастасія, 15 р., м. Київ**

Я переконана, що ця трагедія важлива та неймовірно болюча як для Польщі, так і для всього світу. За правління Качинського дуже багато речей у країні змінилося, особливо в культурній галузі. Він її віддано розвивав та відстоював правильні націоналістичні погляди (для своєї країни). Гірка правда полягає в тому, що таких правителів Польща чекала дуже довго, й, на жаль, шляхи пошуку цю країну не полишає. Для України ця втрата має посідати теж дуже важливе місце, оскільки ми втратили свого вірного й непередженого АДВОКАТА в Європі. Сумніваюсь, що комусь із майбутніх президентів Польщі буде присуджене таке звання.

**0512**

Поляки розповідають багато анекdotів про себе. Один старий із часів ПРН: «Коментатор, що коментує змагання велосипедистів, виголошує: «Пан Ковалський педаляє останнім, АЛЕ ЯК ПЕДАЛЮЄ!!!» Польський гонор у декого викликає якщо не відразу, то кепкування. А гонор моїх друзів поляків викликає у мене велику повагу. Вони були під Бельведером 12 квітня й вислали мені foto, які зробили там. Бо знають, що я співчуваю всім і кожному поляку щиро. До речі, 19 серпня 1991 року ми були у Варшаві. Зранку стало відому про ГКЧП. До нас дзвонили всі друзі й пропонували лишитися в них, бо боялися за нас. Їх стан військовий був жахливим. І вони хотіли нас урятувати. Поляки – це справді нація з великої літери. До речі, як будь-яка інша.

**Silonka**

Мене теж глибоко вразила трагедія і загибель Качинського. Особливо пройняла

реакція поляків: люди щиро плакали й горе їх об'єднувало. Я навіть позаздрила, звісно не трагедії, а їх солідарності та великий любові до своєї Польщі, яка є незалежною від політики і політиків. Гріх так казати, але все одно завжди рівняєш до себе, чи плакали б ми так за нашими політіками? Відповідь очевидна. Але чия то вина? Їхня чи наша? Все-таки громадянське суспільство дуже складна, але вкрай необхідна річ.



**Андрій м. Чугуйв, 35 років**  
До кінотеатру ходжу вкрай рідко, а без українського дубляжу принципово не піду.

### Марина 18 р.

Український переклад фільмів набагато кращий, ніж російський))) І нехай ці українофоби сперечаться між собою, а глядач зробив свій вибір, адже відвідуваність кінотеатрів тільки зростає))

### Paninata

Сподіваюся, що заяви Табачника й Колісніченка залишаться заявами, і не більше. Адже український дубляж – це справді якісно, а головне, цілком віправдано й логічно. Українці мають право дивитися фільми, дубльовані державною мовою.

### Матвей

«глядач зробив свій вибір». Ну это был выбор без выбора. А что плохого, если выбор

всё-таки буде? Приходиш в мультиплекс – и хоч на русском, хоч на украинском. Разве не справедливо?

### Гром

Да нет проблем найти любой фильм с русским переводом, ну а ходить в кино – дело добровольное – хочешь смотреть фильм с украинским дубляжем – иди, не хочешь – посмотрим дома диск.

### pan\_oleg

Гром, респект за мудру думку. Шкода, що таких думок як твоя в людей дуже мало. Ніхто не хоче згадати, що українці 16 років у своїй рідній державі не могли подивитися фільми українською, ю варіантів типу купити диск, відеокасету, та хоч із супутника подивитися не було.

Варіантів взагалі ніяких не було. Єдина надія була чекати, що може колись покажуть по телевізору в українському перекладі. Може. Колись. Чому моя дитина має бути позбавлена права подивитися «Чіп і Дейл» українською....???



**Микола**  
Українці, можливо, частіше від інших народів перебували по різні сторони фронту.

Навіть не беручи до уваги розбрат княжих часів, можна згадати часи визвольних змагань, Руїну, часи Мазепи, Першу і Другу світові війни і звичайно ж громадянську війну та 40–60 роки минулого

**Матеріали № 15 (128), які найбільше сподобалися читачам [www.ut.net.ua](http://www.ut.net.ua) станом на 21 квітня**

**Справи сімейні**  
Авторська колонка Юрія Макарова (-1, +61)\*

### Німе кіно

Погляд активіста громадянської ініціативи «Кіно-Переклад» Андрія Андріюка (-1, +31)

**Проектуючи Україну мрій**  
Візії Олега Скрипки щодо сучасного мистецтва та українського суспільства (-0, +30)

**Терор історією**  
Погляд Романа Кабачія (-0, +20)

\* «-»  
не сподобалося  
«+»  
сподобалося

століття. Додавши до цього часи індустриалізації з наповненням українських теренів досить специфічним контингентом із безмежних просторів Радянського Союзу та заселення спустошених Голодомором українських сіл, ми маємо те, що маємо. Україна в часи незалежності потребувала у владі моральних авторитетів. На жаль, до влади з кожними наступними виборами поряд із партійно-комсомольською номенклатурою проникає все більше осіб з кримінальним минулим, причому такі є практично в кожній політичній силі...

### Волинський нащадок

Мого прадіда в 1943 вбили поляки, вбили люто – так, як зображене на фото польської виставки! Діду з бабою та дітьми вдалося втекти, але вони все бачили! Як колишні польські сусіди катували їхнього батька, бачили, як палили хутір і забирали худобу! Я хочу запитати депутата України Колісніченка: кого він захищає? На чиєму Він боці? Чому Ви не згадаєте про 60 тис. українців, які загинули в цій різанині, чи їх вбивали гуманніше!!! Чому Ви зраджуєте українців ради поляків!!! Ви що, пропонуєте нащадкам тих подій розпочати вендету? Якщо йти за Вашою логікою, то давайте осудимо й козаків Хмельницького, вони також винні в смертях тисяч поляків на українській землі. Тоді проведіть виставку й про ці «злодіяння». Не з ваших позицій осуджувати людей по обидва боки трагедії.

ОФОГРАФІЯ ДОПИСУВАЧІВ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

### Тиждень

№16 (129) 23–29.04.2010 р.  
Засновник ЕСЕМ Медіа ГМОХ  
Видавець ТОВ «Український Тиждень»  
Головний редактор Сергій Литвиненко  
Заступник головного редактора  
Нatalia Vasutin  
Оглядач Юрій Макаров  
Редактори Anatolij Astaf'ev,  
Жанна Безп'ятчук, Віктор Герасимчук,  
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман  
Кабачій, Igor Kručik, Andrii Lavrik,  
Marina Olynik, Natalia Petrynska

**Журналісти** Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Валентина Кузик, Дмитро Рафaelь, Олена Чехан  
**Відповідальний секретар** Віталій Столига  
**Арт-директор** Андрій Ермоленко  
**Дизайнер** Юрій Довбах, Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков  
**Художник** Павло Ніц  
**Білд-редакція** Олександр Чекменев, Валентина Бутенко  
**Фотограф** Андрій Ломакін  
**Кольорокоректор** Олена Шовкопляс  
**Літературні редактори** Олександр Григор'єв, Larisa Minchenko  
**Коректори** Марина Петрова, Ірина Павленко  
**Контент-редактор сайту** Таня Овчар  
**Генеральний директор** Микола Шейко  
**Фінансовий директор** Андрій Решетник  
**Директор зі збуту** Олександра Грищенко  
**Директор з реклами** Світлана Егорова, (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua  
**Відділ промо та маркетингу** Ганна Кашеїда  
**Голова редакційної ради** Роман Цуприк  
**Видавець** з 2.11.2007 р.  
**Свідоцтво про державну реєстрацію** КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.  
**Адреса для листування** 03067, Київ, а/с №2

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літеградування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються. За зміст рекламих матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальністю не несе.

**Адреса редакції**  
01030, Київ, б. Хмельницького, 36 оф. 7  
**Адреса видавця** 03067, Київ, Машинобудівна, 37  
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 3511300  
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,  
Київ, вул. Магнітогорська, 1  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
ДК №1447 від 28.07.2003 р.  
№ зам. 104204. **Наклад** 31 100  
Номер підписано до друку 21.04.2010 р.  
Виходить щотижневик. Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.  
**Ціна договорна.** Передплатний індекс 99319

Матеріали, позначені літерою «Р»,  
під рубрикою «Грибуна» та на сіром тлі,  
публікуються на комерційній основі

# 1986 / 2010

Найбільше за чисельністю населення село, яке розташоване в 30-кілометровій Чорнобильській зоні відчуження, – Теремці, що за 2 км від кордону з Білоруссю. Тут проживають 34 особи з 270-ти, які всупереч заборонам повернулися до рідних домівок. Переважно це літні люди, які так і не змогли адаптуватися на територіях, куди їх переселили далекого 1986-го одразу після аварії на Чорнобильській ЧАЕС.

Живуть мешканці Теремців із того, що виростили на своїх городах. Що осені до них навідується пересувна лабораторія, яка бере проби ґрунту, води, городини тощо. Зазвичай показники рівня радіаційного забруднення виявляються нижчими від допустимої норми. Протягом останніх років село має контакт із зовнішнім світом ще й через працівників автомагазину, який приїздить до Теремців раз на тиждень.

Фото: Артур Бондар







15 квітня

Під Києвом  
горіла дача екс-  
президента Віктора  
Ющенка



16 квітня

У Севастополі невідомі  
знищили пам'ятну  
дошку, присвячену  
українській співачці  
Оксані Петрусенко



17 квітня

Знайдено труп  
кримського регіонала  
Володимира Палунова.  
Він цілковито обгорів

# Ядучий газ

Дії Віктора Януковича та уряду втрачають будь-яку логіку. Або є держава та її стратегічні інтереси, або є колонія, в якої жодних інтересів, окрім шлунково-сировинних «на потребу дня», не може бути

**С**кільки ниточці не витися, а кінець усе одно знайдеться... Коло перманентної безвідповідальності української влади різних кольорів і нереформованості національної економіки замикається з чіткою перспективою перетворення на зашморг для Української держави. За немодернізовану економіку, за її тотальну олігархізацію, за витіснення з органів держвлади найкращих умів, за політичне хуторянство – за все це треба розплачуватися. Проблема тільки в тому, що розплачуватиметься Україна, її суспільство. А уряд регіоналів і президент Віктор Янукович під тиском бюджетного дедлайну виконують роль вправних шулерів-тасувальників колоди стратегічних національних інтересів країни. Численні національні інтереси, сама суть і ядро державності розбазарюються в обмін на одну-едину послугу для власників хімічних і металургійних заводів (читай олігархів) у формі здешевленого на 30%, але не більше ніж на \$100 за тисячу кубометрів газу. Вигадано навіть спецтермін – «газова інвестиція». Названо й суму таких інвестицій – \$40 млрд. Щоправда, не зрозуміло, як вона вираховувалася з огляду на те, що ціна на газ широку змінюється.

Диспропорція обміну вражає сама по собі. З усіх пострадянських країн хіба що Таджикистан, Вірменія та Білорусь удавалися на певних етапах до такого принизливого відчинення навстіж дверей для російських держкорпорацій і російських стратегічних інтересів. Перші дві країни пережили війни, опинившись на межі виживання, і не мали змоги перебирати кредитами, умовами договорів тощо. Для Білорусі такі здавання інтересів закінчилися цивілізаційним занепадом та спазматичними пошуками підтримки на



Тиждень  
в історії



22 квітня 1500 року

Експедицією португалця  
Педру Алваріша Кабрала  
відкрито Бразилію  
та проголосовано її  
португальською колонією



23 квітня 1975 року

У Києві почав  
роботу  
Український  
музей книги



24 квітня 1490 року

Народився  
Франциск Скорина,  
білоруський  
першодрукар і  
просвітник

18 квітня



Поховали президента  
Польщі Леха  
Качинського і його  
дружину Марію

19 квітня

У Сумах чоловік вимагав  
повернути депозит,  
погрожуючи підпалити банк



20 квітня

Кілька тисяч студентів  
мітингують у Львові.  
Вимагають відставки  
Табачника



21 квітня

Донецький суд  
визнав незаконним  
присвоєння звання  
Героя Романові  
Шухевичу

ЕКСТАЗ  
БРАТАННЯ.  
Янукович здає  
національні  
інтереси  
швидше, ніж  
очікували  
скептики



Заході, коли російські дешеві кабальні кредити вичерпалися. Але в усіх цих країнах масштаби не ті її можливості не ті. В Україні чого важать тільки авіабудування та атомна енергетика. Понад усім цим височіє домовленість про пролонгацію перебування Чорноморського флоту РФ в нашій країні до 2042 року з можливістю продовження дії договору на п'ять років. Яким чином це узгоджується з усіма заявами українського президента про нейтральний статус нашої країни? Це рішення антиконституційне по суті. У статті 17 Основного Закону чітко зазначено: на території України не допускається розташування іноземних військових баз. А переходні положення застосовуються лише до домовленостей 1997 року. Росія, мовляв, обіцяє робити значні фінансово-матеріальні інвестиції в розвиток Севастополя. Починаючи з 1991 року, вона цього не робила, а тут раптом робитиме? Дивує, що самої пролонгації виявилося замало. Росіяни не мають навіть наміру сплачувати повністю оренду. Остання частково зараховуватиметься знову ж таки в обмін на дешевий газ – у рахунок отієї 30-відсоткової знижки. Росія вкладатиме гроші у свої війська та компанії. А що робить українська влада? Зусилля кількох поколінь українських політиків, дипломатів, військових із пошуку взаємоприйнятної формулі перебування й поступового виведення російського флоту з території України зводяться напівіце.

За флотом на черзі спільне з росіянами будівництво заводу з виробництва ядерного палива (див. стор. 14), «інтеграція» російської «Об'єднаної авіабудівної корпорації» та українського авіабудівного концерну «Антонов». При цьому російська сторона воліла б, щоб 50% акцій нашого концерну було внесено до статутного капіталу корпорації. Тобто йдеться про фактичне поглинання росіянами наших стратегічних активів. Підписання домовленостей за цими напрямами на рівні об'єктів господарювання може відбутися найближчим часом. Не виключено, що й це ще не всі сюрпризи від Януковича & Ко. Але зрозуміло одне: команда Віктора Януковича послідовно захищає інтереси кланово-олігархічні, а не національні, що вже зайшло дуже далеко. Час діяти громадянському суспільству й опозиції.

Жанна Безп'ятчук

25 квітня 2000 року



Комісія ООН із прав  
людини засудила  
політику Росії в  
Чечні



У Німеччині помер  
гетьман Павло  
Скоропадський,  
український військовий  
та політичний діяч

26 квітня 1945 року

27 квітня 1855 року

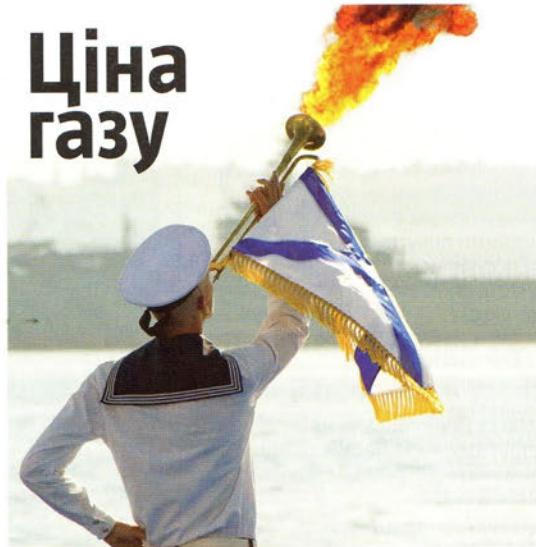
У Російській  
імперії  
з'явилося  
поняття  
«самвидав»



28 квітня 1915 року

На горі Маківка в  
Карпатах розпочалися бої Українських  
січових стрільців із  
російськими військами

## Ціна газу



- 25-річна оренда Росією військово-морської бази у Севастополі з можливістю її продовження ще на п'ять років
- Цілковите підпорядкування України ідеологічній доктрині Кремля
- Русифікація судочинства, вищої освіти
- Скасування указів про надання статусу Героїв України Романові Шухевичу та Степанові Бандері
- Участь російських військових у парадах на День Перемоги
- Спільні «уроки пам'яті»
- Встановлення пам'ятника Сталінові в Запоріжжі
- Вивішування радянських прапорів у Криму

### Попереду:

- Російський «ТВЕЛ» здобуде монопольний контроль над українською атомною енергетикою
- Росії буде передано контроль над українським літакобудуванням
- Газпром здобуде контроль над українськими підземними складами газу
- Участь Росії у реконструкції та будівництві гідроелектростанцій в Україні...

**\$12** млрд

від МВФ планує ще отримати Україна

**6110** осіб

врятували з-під завалів у китайській провінції Цінхай, де 14 квітня стався землетрус

**10** млн грн

бюджетних коштів розтратили з порушеннями у МДЦ «Артек», – прокуратура

5 ОБЛИЧ

**ДМІТРІЙ МЕДВЕДЕВ**  
сумує

Російський президент свої часті зустрічі з українським колегою Віктором Януковичем пояснює ніжними почуттями: «Соскувшись, знаєте ли. И это неплохо».



**ІГОР БАКАЙ**

**знову невинуватий**

Голова Держуправління справами часів Леоніда Кучми вкотре доМігся в суді закриття кримінальних справ стосовно себе. Тепер, здається, остаточно.



**РУСЛАН БОРТНИК**

**нагороджений**

Голова руху «Російськомовна Україна», співорганізатор українофобської виставки «Волинська різаніна», отримав від президента подяку та іменний годинник.



**МИКОЛА ДІДЕНКО**

**вільний**

Екс-главу Броварської РДА Київської області звільнили з-за ґрат під підписку про невійзд. Діденко під слідством за отримання рекордного хабара у розмірі 11 млн грн.



**ВАСИЛЬ ГОРБАЛЬ**  
**отримав Галичину**

Нардепа-регіонала призначено головою Львівської ОДА.



ТРАГЕДІЯ

# ГНІВ ЗЕМЛІ

Ісландський вулкан іще раз довів безпорадність людства перед стихією

■ Прокинувшись 14 квітня, вулкан Ейяф'яллайекютль, що за 200 км на схід від ісландської столиці міста Рейк'явік, за декілька днів змінив ритм життя планети. У зв'язку з виверженням ісландського вулкана та викидом великої хмари попелу з 15 квітня в Європу було скасовано понад 70 тис. рейсів, що викликало найбільший транспортний колапс в історії повітроплавання та багатомільйонні збитки для авіакомпаній (до \$300 млн щодня). Через заборону польотів над Європою лідери багатьох країн світу не змогли прибути на похорон президента Польщі Леха Качинського. Фінансових втрат зазнали туристичні компанії, третій за розміром японський автовиробник Nissan із 21 квітня заморозив виробництво 2 тис. авто.



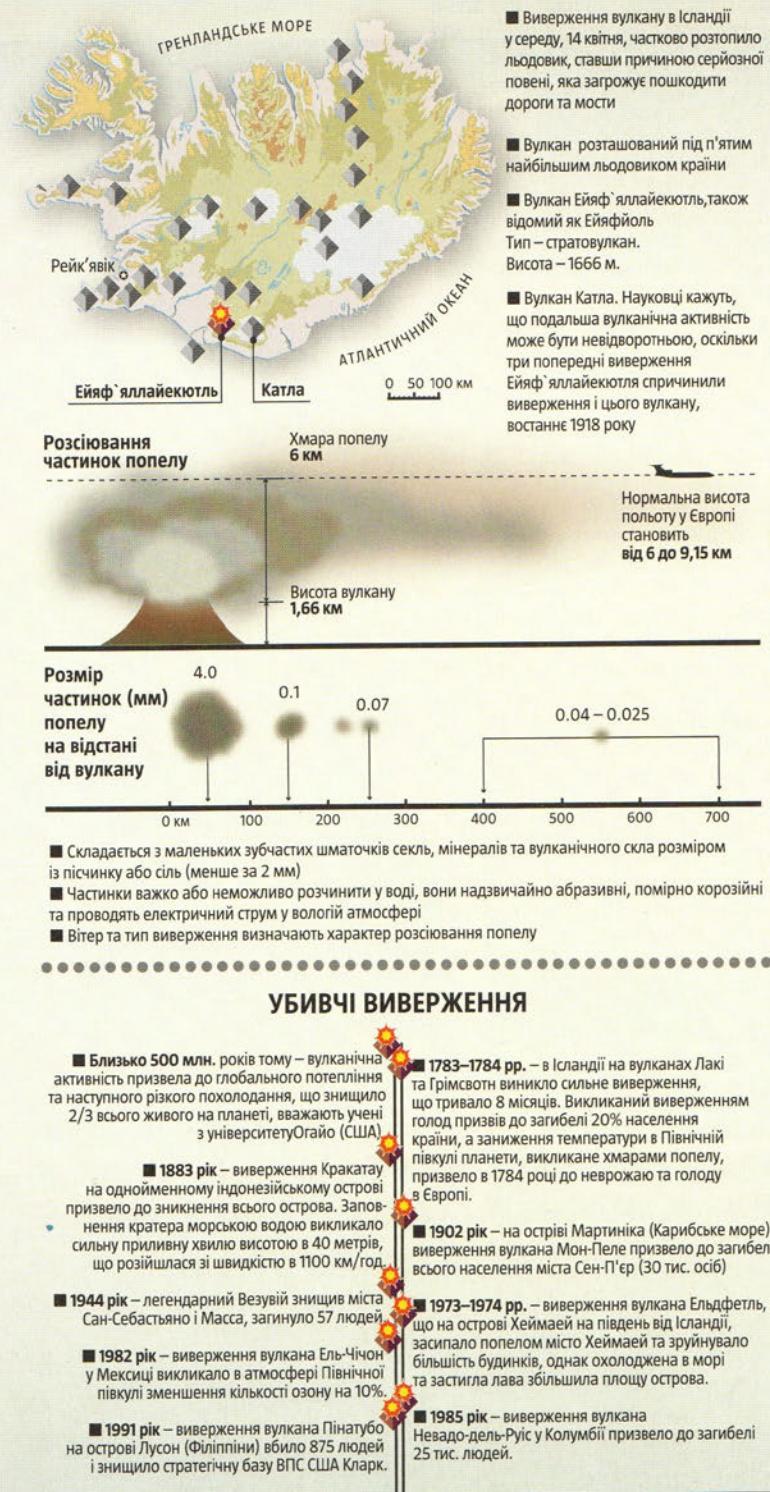
■ Вчені запевнюють, що виверження Ейяф'яллайекютля є звичайною подією, тому немає підстав очікувати серйозних змін у кліматі планети та кислотних дощів. Але ісландські дослідники побоюються, що прокинеться сусідній вулкан Катла – за всю історію вивержень він завжди працював дуетом із Ейяф'яллайекютлем. Якщо це станеться, то наслідки буде передбачити складно.

# 2,4 млн грн

хабара вимагав і отримав один із чиновників Київщини, – МВС

# 10 тис. грн

витратила влада Херсона, щоб помити пам'ятник Ленінові



## КОРОТКО

### Перегони з владою

Мікроавтобус «швидкої» з кортежу президента став причиною загибелі людини. 21 квітня на проспекті Бажана у Києві «Фольксваген», закріплений за клінікою Держуправлінням справами, протаранив таксі ВАЗ 2110 (на фото). Водій легковика загинув, двоє пасажирів поранені. Прикметно, що ДАІ намагалася спростувати інформацію про те, що «швидка» має якийсь стосунок до президентського апарату. ЗМІ не раз повідомляли про блокування столичних шляхів через пересування президента.



### Взялися за людей Тимошенко

Давати свідчення у справі законності торішнього збільшення статутного капіталу НАК «Нафтогаз України» на 30,6 млрд грн викликали екс-міністра палива й енергетики Юрія Продана, колишнього в. о. міністра фінансів Ігоря Уманського та екс-голову НАК Олега Дубину.

### Заступилися за журналіста

Прокуратура порушила кримінальну справу за факт умисного перешкодження законній професійній діяльності журналіста «Нового каналу» Сергія Кутракова. 8 квітня, виконуючи редакційне завдання, він знімав сюжет про відкриття фотовиставки «Волинська різня». Під час зйомок невідомі насильно виштовхали кореспондента з коридору, завдавши йому тілесних ушкоджень.

### Климович «пішли»

Керівника слідства у справі отруєння Віктора Ющенка Галину Климович довели до відставки. Рапорт про звільнення з органів прокуратури Климович аргументує створенням неможливих умов для розслідування. Після інавгурації Віктора Януковича заступник генпрокурора Віталій Щоткін, який здійснює нагляд за справою отруєння, поставив Климович вимогу погоджувати з ним виклики на допит членів уряду від Партиї регіонів. Як відомо, Галина Климович є принциповим спеціалістом, вона намагалася зберегти незалежність слідства від втручання уряду (див. **Тиждень**, № 14, 2010).

### Деукранізація на марші

Регіонали Вадим Колесніченко та Сергій Ківалов зареєстрували законопроект, який дозволяє провадження судочинства російською мовою. Тим часом іхній однопартієць із Верховної Ради Криму Володимир Кличников запропонував звільнити керівників кримських міністерств та відомств за внутрішнє листування українською мовою.

# Атомні лабіринти

В обмін на дешевий газ нова влада може увіковічити російську монополію на поставки ядерних технологій і палива до України

**Автор:**  
**Жанна**  
**Безп'ятчук**

**У**довгому переліку пріоритетних галузей співпраці між Україною та Росією енергетика стала більно фігурує як ключова. Вона абсолютна фаворитка будь-яких домовленостей і компромісів. Допоки українські та світові мас-медіа смакують джентльменський крок Віктора Януковича щодо відмови від високозбагаченого урану (див. стор. 16, 18), вирішується доля інших, значно стратегічніших питань енергетичної безпеки країни. В обмін на дешевий російський газ український уряд обіцяє реалізовувати спільні енергетичні проекти. В ядерній енергетиці це будівництво щонайменше двох енергоблоків на Хмельницькій АЕС за російськими технологіями й за російські кредитні ресурси. Раніше в заявах президента Віктора Януковича йшлося навіть про три блоки. Однак ціна, глибина й сутність питання виходять далеко за межі цього проекту.

## АМЕРИКАНСЬКА АЛЬТЕРНАТИВА

У пакеті домовленостей, які Україна пропонує укласти в обмін на дешевий газ, не значиться підписання нового довготермінового контракту між російським ОАО «ТВЕЛ» та українським Енергоатомом на поставки російського ядерного палива українським АЕС. А воно може відбутися в найближчі місяці. До речі, підписати цей документ планували ще торік улітку, але зрештою всі вирішили почекати результатів виборів. «ТВЕЛ» сьогодні – стовідсотковий монополіст на українському ринку ядерного палива. Всі 15 реакторів України проектували під радянське, а нині, відповідно, російське паливо, тому російські технології та усталені ланцюги коо-



перації є пріоритетними для України.

Проте стовідсоткова монополізація ринку не може влаштовувати жодну цивілізовану країну. «Ви не знайдете сьогодні в світі держави з ядерною енергетикою, де б експлуатували один тип реакторів, а на внутрішньому ринку діяв би тільки один

постачальник ядерного палива», – констатує Богдан Соколовський, екс-уповноважений президента України з міжнародних питань енергетичної безпеки. Всі експерти одностайні в тому, що нашій країні конче потрібно диверсифікувати постачальників ядерного палива та технологій. Є кілька основних шляхів це зробити: по-перше, допустити на внутрішній ринок альтернативних постачальників; по-друге, збудувати власний завод із виробництва ядерного палива; потрете, використовувати альтернативні російським реакторні технології. Наразі хіба щодо першого з перелічених пунктів були вжиті реальні заходи.

Одним із конструктивних досягнень останніх п'яти років став розвиток співпраці з американською компанією Westinghouse Electric, основним акціонером якої є Toshiba. В 2005 році українська сторона домовилася з нею про кваліфікацію, тобто дослідне випробування шести тепловидільних збірок (ТВЗ) на третьому енергоблоці Південно-Української АЕС. Уже взимку цього року були завантажені 42 наступні ТВЗ американського виробництва. Все це робиться для того, аби експлуатація американських ТВЗ була ліцензована в Україні. При цьому дозвіл Державного комітету з ядерного регулювання на завантаження нової партії касет свідчить про успішне випробування стартової партії ТВЗ. Ще в квітні 2008 року Енергоатом підписав із американцями комерційний контракт, за яким із 2011-го до 2016 року вони постачатимуть паливо для трьох реакторів ВВЕР-1000, до яких Westinghouse адаптував свою технологію. Всього таких в Україні 13. Два інших – це реактори ВВЕР-440.

### КОНКУРЕНЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ

**Тиждень** поцікавився в експертів якістю американського палива порівняно з російським. Вони одностайно визнають, що якість американського дещо вища, тому воно ефективніше. «Паливні сердечники компанії Westinghouse сучасніші за технології, які пропонують постачальники з Росії. Там вони так і залишилися на рівні 1980–1990-х», – відзначає Валерій Боровик,

голова правління альянсу «Нова енергія України». Михайло Гончар, директор енергетичних питань центру «Номос» констатує: «Американське паливо дорожче. Але їхня паливна касета має три-валішний термін використання порівняно з російськими тепловидільними збірками. Це питання треба розглядати в площині неупередженого аналізу, однак кожна сторона тримає свої комерційні параметри ціни та якості в таємниці».

У ЗМІ циркулювала інформація про те, що використання американських ТВЗ на Темелінській АЕС у Чехії спричинило аварію в 2007 році. Однак у звіті чеського ядерного регулятора, доступному в інтернеті, щодо по-заштатних ситуацій на станції ні про що подібне не йдеся. Так само де-не-де спливали чутки про небезпеку другого Чорнобиля, тобто небезпеку аварії через використання палива, що не підходить для українських реакторів радянського зразка. Оцінку цих небезпек варто залишити

## НАШ ЯДЕРНИЙ РИНОК ОДИН ІЗ НАЙПРИВАБЛИВІШИХ У СВІТІ, ТОМУ ЦЕ МИ МАЄМО ОБИРАТИ ПОСТАЧАЛЬНИКА І ВИЗНАЧАТИ УМОВИ

фахівцям. І вона має бути якнайрезультативнішою, вільною від щонайменшої політизації. Але те, що росіяни жорстко борються за ринки збути на всіх рівнях включно з інформаційним – це факт. Компанія «ТВЕЛ» прагне в найближчі десятиріччя здобути на світовому ринку ядерного палива частку в 30% і, можливо, обігнати Westinghouse. Росіяни дуже активно просувають свої інтереси на всіх напрямках. Так під час нещодавньої поїздки до Аргентини Дмитрій Медведев домовився з президентом цієї країни Крістіною де Кіршнер про будівництво двох енергоблоків за російськими технологіями.

Для Росії також дуже важливо прив'язати країни-імпортери до своїх потужностей з ізотопного збагачення урану. Нам пропонують закуповувати у росіян повний обсяг послуг зі збагачення. Україна не має можливостей виробляти власне ядерне паливо, але вона могла б



ФОТО: РНН

успішно диверсифікувати постачання за рахунок співпраці з Францією та США. За п'ять років у цих країнах заплановано ввести в експлуатацію нові заводи зі збагачення урану. «В найближчій і середній часовій перспективі Україні не потрібна ланка збагачення урану, — вважає Соколовський. — У світі вже є достатньо збагачувальних потужностей. При цьому прогнозують, що собівартість збагачення з 2014 року буде однаковою як на Сході, так і на Заході».

### РОСІЙСЬКИЙ НАСТУП

Прихід до влади Віктора Януковича неабияк підбадьорив росіян, які й до того відзначалися методичною послідовністю та жорсткістю у відстоюванні своїх стратегічних інтересів у ядерній

галузі. З'явилася інформація про те, що «ТВЕЛ» висуває Енергоатому нові вимоги, а саме: підписати наступний контракт не на 10 років, як ішлося раніше, а на 15; постачати російське паливо для всіх 15 реакторів після 2015 року й підвищити ціни на паливо. Тож мова про те, що після ключового 2015 року Westinghouse має бути витіснено з українського ринку. Якщо додати до цього проект із будівництва нових реакторів за російськими технологіями, що паралельно збільшуватиме потреби саме в російському паливі, й гіпотетично можливе будівництво заводу з фабрикації ядерного палива саме за російськими, а не американськими, французькими чи будь-якими іншими технологіями, то Україна потрапить у тотальну, всео-

хопну залежність від єдиного постачальника ядерних технологій, палива й послуг на десятиріччя вперед.

«Якщо український уряд пристане на пропозиції «ТВЕЛ», то на найближчі півстоліття країна буде позбавлена можливості міжнародної кооперації в цьому питанні, — наголошує Михайло Гончар. — Щойно Енергоатом залишиться віч-навіч із «ТВЕЛ», автоматично він стане заручником цінового диктату з боку російської компанії». До цього варто додати загрози національній безпеці як такій. Подібні загрози ми вже пізнали на власному досвіді, коли російський монополіст Газпром закрутів газовий кран для України. Варто нагадати: атомні електростанції забезпечують до 50% потреб нашої країни в елек-

ТОЧКА ЗОРУ

## Високозбагачене рішення



**НАРЕШТИ  
Я З НИМИ!**  
Завдяки урановим ініціативам Віктор Янукович був на Ядерному саміті в епіцентрі подій та фокусі телекамер на Ядерному саміті

**П**ісля того як Віктор Янукович у Вашингтоні заявив про відмову України від високозбагаченого урану, західна преса назвала

його зіркою ядерного саміту. Мовляв, цей жест доброї волі перфектно вписується в концепцію Барака Обами «світ без ядерної зброї». Тож до 2012 року

Україна вивезе до Росії близько 160 кг урану, з якого можна було б виготовити кілька ядерних зарядів. Експерти **Тижня** коментують це рішення. ■

троенергії. При цьому український ринок фактично найважливіший для росіян і за величиною вже наявного парку реакторів, і за потенціалом розширення співпраці. Український сегмент співмірний із внутрішнім ринком самої Росії. «В жодному разі не потрібно вестися на ультимативні умови, які висуває «ТВЕЛ». Український ринок ядерного палива один із найпривабливіших у світі, тому це ми маємо обирати постачальника й визначати умови контрактів, а не та компанія, яка хоче продати», — наголошує Валерій Боровик.

За першого прем'єрства Віктора Януковича Україна разом із росіянами добудувала два енергоблоки на Рівненській та Хмельницькій АЕС, після чого були підписані контракти про

постачання російського палива на ці реактори впродовж усього терміну їхньої експлуатації. У свою другу прем'єрську каденцію Янукович пообіцяв, що завод із виробництва ядерного палива в Україні будуватимуть саме за російськими технологіями. До речі, в ранзі прем'єр-міністра навесні минулого року те саме обіцяла і Юлія Тимошенко. Тоді в справу втрутівся Віктор Ющенко — і уряд змустили провести конкурс щодо вибору технології для будівництва такого заводу. В підсумку Міннаправлення оголосило конкурсний відбір технології виробництва ядерного палива для вітчизняних реакторів на заводі, спорудити який ще тільки планують. А Westinghouse, до слова, відкритий до співпраці й на цьому напрямку.

Залишається ще одне питання: а чи варто Україні будувати нові реактори? Чи, може, є сенс модернізовувати вже наявні, покращувати їхні показники? Коефіцієнт використання встановлених потужностей українських реакторів торік становив 68,4%. І це при тому, що він може сягати 90% і більше. Відповідь на ці запитання мають давати науковці, а не політики. Проте питання міжнародної ядерної кооперації надто сильно політизується. Відмова від співпраці з американцями в постачанні ядерного палива може спровокувати ефект доміно в інших стратегічних галузях співпраці, зокрема поставках українського озброєння в Ірак. Зрештою, дешевий газ уже сьогодні може коштувати надто дорого наступним поколінням українців. ■



**Геннадій Удовенко,  
екс-голова  
Народного руху  
України,  
2-й міністр  
закордонних  
справ України  
(1994–1998)**

Рішення Віктора Януковича відмовитися від високозбагаченого урану я вважаю правильним. Це узгоджується з тією позицією, яку наша країна підтримуває ще з 1990 року. В Декларації про державний суверенітет України було чітко зазначено, що Україна дотримується трьох нядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї. Таким чином, ми поступально до цього йшли.



**Юрій Щербак,  
Надзвичайний  
і Повноважний  
Посол України,  
письменник**

Після того, як два попередні президенти відмовилися це зробити. Вони вважали, що збереження його на території України є цілком надійним і таким, що певною мірою посилює нашу національну безпеку. Якщо рішення Віктора Януковича вписується в логіку підтримки режиму нерозповсюдження ядерної зброї, то воно має супроводжуватися чіткими вимогами щодо посилення гарантій на-

ціональної безпеки України в межах Будапештського меморандуму. Як відомо, ці гарантії не є юридично обов'язковими, і їх не раз порушувала одна з країн-гарантів [Росія]. Метою акції з відмовою від чогось важливого й вагомого для країни має бути не підняття рейтингу особи, що й асоціюється з рішенням Януковича, а набуття якихось дуже чітких переваг. У випадку з нашим ураном незрозуміло, що ми отримаємо натомість. Зрозуміло лише, що ми щось віддали. Це породжує певні психологічні проблеми: формується такий комплекс, що ми лише віддаємо, але нічого не отримаємо. Складається враження, що віддається все, чого забажає російська або американська сторона.



**Іван Карнаухов,  
заступник  
генерального  
директора  
з наукових питань  
Національного  
наукового центру  
«Харківський  
фізико-технічний інститут»**

Програма MAGATE (Міжнародного агентства з атомної енергії) допускає використання в мирних цілях лише низькозбагаченого урану. Для енергетичних реакторів таким вважається збагачення до 6%. Для дослідних і тестових, а також для виробництва медичних радіонуклідів — до 20%. Сьогодні в багатьох ядерних країнах активно ведуться роботи з конвертації дослідних реакторів із

високозбагаченого палива на низькозбагачене. У світі найпоширенішими є дослідні реактори розробки СРСР (збагачення урану до 36%) та американсько-французької фірми TRIGA (збагачення до 60%). Для реактора розробки СРСР зі збагаченням палива 36%, що працює в Інституті ядерних досліджень у Києві, ще до ядерного саміту у Вашингтоні було отримано ліцензію на переведення його на паливо зі збагаченням 19,7%. Коли відбувається така конвертація, високозбагачене паливо має вивозитися до країн, які його постачали (Росії або США). Українські науковці ще раніше пропонували обмінні матеріали, що зберігаються в Севастополі та Києві, на низькозбагачене паливо для дослідних реакторів. Наш Інститут сьогодні найбільше зацікавлений у концептуаль-

ному проекті «Джерело нейtronів, засноване на підкритичній збірці, якою керує прискорювач». Цей проект ми розробляли спільно з Аргонською національною лабораторією (США). Це буде прообраз безпечних, екологічно чистих ядерних установок майбутнього. Американці офіційно повідомили про виділення на ці цілі \$25 млн і надання технологічної підтримки. Це буде цілком українська установка, розроблена й введена в експлуатацію у нашій країні. Високозбагачений уран має бути перетворений на форми, придатні для використання як паливо для цієї установки зі збагаченням до 20%. Ось над чим планують працювати українські вчені й для чого їм справді потрібна всебічна технічна та фінансова підтримка. ■



ФОТО: REUTERS

# Чи може Захід довіряти Вікторові Януковичу?

**Автор:**  
Деймон  
Вілсон,  
віце-  
президент  
та директор  
програми  
з міжнародної  
безпеки  
Atlantic  
Council

**М**инулого тижня президент США Барак Обама вперше зустрівся з новим президентом України Віктором Януковичем. Підтримуваний Москвою кандидат Янукович, який «переміг» на президентських виборах 2004 року, щоби потім зазнати поразки під час Помаранчевої революції, має попрацювати над своїм іміджем на Заході, де його досі багато хто вважає інструментом Кремля. Його перший візит до Вашингтона в ролі глави держави показав, що він воліє діяти, а не говорити, й це посилило контраст із його попередником, відомим своїм стратегічним баченням, але нездатним керувати.

Завдяки рішенню Білого дому надати Януковичу бажану для нього двосторонню зустріч із американським колегою під час саміту з ядерної безпеки два лідери уклали знакову угоду, що зобов'язує Україну за два роки позбутися всіх своїх запасів високозабагаченого урану. Вони також підтвердили відданість американсько-українській Хартії про стратегічне партнерство. Обоє їхніх попередників – які сильно праґнули вступу України до НАТО – підписали цю хартію-замінник, після того як інші члени альянсу відмовилися надати Україні План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ). Повторно підтвердивши дію хартії, Обама та Янукович зробили її своєю.

Янукович зараз очолює країну, майбутнє якої непевне й державність залишається крихкою. Писемна історія України сягає століть, проте в лютому вона обрала тільки четвертого президента – можна сказати, свого Джеймса Медісона. Дій Януковича формуватимуть місце України у світі більше за будь-які зовнішні сили. Коли українська влада зможе змінити демократію та забезпечити добре врядування й економічне зростання, вона стане зразком у регіоні, що відчайдушно потребує позитивних прикладів. Та якщо Янукович згортатиме демократичні свободи й сприятиме кумівському капіталізму, Захід так і не отримає надійного партнера

в стратегічно важливому кутку планети.

Отже, чого Вашингтону чекати від Януковича? Співпраця між Сполученими Штатами й Україною починається заново (відносини дещо заклякли після обрання Обами й у передвиборчий період в Україні), і є низка ключових пунктів, від яких можна відштовхуватися надалі.

По-перше, від того, як Київ **вибудує взаємини з Москвою**. На Заході здебільшого переконані, що президентство Януковича віщує стабільніші й позитивні відносини України та Росії. Повторення напруженів останніх років – як-от газові конфлікти в 2006-му й 2009-му – не відповідає нічійм інтересам. Але такі відносини вимагають від України поводитися як суверенна, незалежна держава. Центральні питання тут – чи дотримуватиметься Янукович політики невизнання сепаратистських грузинських регіонів Південної Осетії та Абхазії, яких визнала Росія, й чи погодиться він на подовження терміну перебування Чорноморського флоту в Криму. Наразі виглядає так, ніби він дотримується попереднього курсу в першому питанні, але відкритий до переговорів у другому.

Серед російських інтересів також прагнення здобути контроль над енергетичною інфраструктурою в Україні, яка є головною брамою до європейського енергетичного ринку. Якщо для Януковича енергетична безпека – питання національної безпеки, а не просто бізнес, новий уряд захищатиме свою газову інфраструктуру й водночас почне реформувати енергетичний сектор і запроваджувати серйозну стратегію енергоефективності. Київ уже запросив Москву приєднатися до ЄС у справі глибокої модернізації української газотранспортної системи. Крім того, Янукович натякнув на продаж її частини російському енергетичному монополістові Газпрому в обмін на субсидовані газові ціни.

**Членство в НАТО** – це однозначно не те, чим Янукович переймається найбільше, на відміну від його попередника Віктора Ющенка. Й оскільки ані Вашингтон, ані головні європейські члени Альянсу не висловлюють бажання надати Україні

ПДЧ, цей пункт не перейматиме Януковича і в майбутньому. Це, однак, не має стосуватися добрих відносин між НАТО й Україною. Може, це не в'яжеться з його проросійським іміджем, але на посаді прем'єр-міністра Янукович упевнено поглиблював зв'язки України з НАТО. Отже, хоча й зачинилося вікно можливості швидкого руху в НАТО, обом сторонам варто бачити сенс у підтримці співпраці НАТО й України.

Хоча Янукович недооцінює НАТО, він підтримує **членство України в Європейському Союзі**. Вибравши для свого першого закордонного візиту Брюссель, а не Москву, він заклав позитивний символізм. Швидке укладання угоди про вільну торгівлю та візова лібералізація були би практичними кроками, які допомогли б українцям бути європейцями та вести країну до Європи.

Наступний критичний пункт – **Україна та сусіди**. Однією з найвизначніших змін за президентства Ющенка стала конструктивна роль України, яку вона почала відігравати у Східній Європі. Чи плекатиме Янукович і далі особливі відносини з Польщею? Чи скористається регіональною вагою України, щоб підтримати новий прозахідний уряд у Молдові та натиснути на Придністров'я, аби воно дійшло згоди з Кишиневом? Західні оглядачі слушно порушують питання, чи підтримуватиме Київ надалі права людини й демократію у своїй зовнішній політиці.

Зовнішньополітичні підходи Ющенка та його протистояння з Кремлем завжди створювали гучні заголовки у медіа, але фатальним для нього стала нездатність працювати з прем'єр-міністром Юлією Тимошенко. Поки колишні союзники по Помаранчевій революції сварились, економіка в 2009 році впала на більш ніж 14%, а державний борг сягнув 20% ВВП – одні з найгірших економічних показників у світі, тож рятувати ситуацію довелося на кредити МВФ.

Здатність Януковича навести **лад у фінансах країни** покаже, чи може він бути надійним міжнародним партнером. І першим тестом надійності стане став-

!!!  
**Стаття була написана до підписання нових газових угод, якими було цинічно здано національні інтереси України (див. стор. 4, 10).**  
**Таким чином, справдилися найгірші очікування щодо реальних намірів влади Януковича**

лення уряду до співпраці з МВФ. Україна отримала \$10,5 млрд із дворічної програми фонду на загальну суму \$16,4 млрд, але в листопаді МВФ заморозив транш через те, що попередня влада не дотрималася обіцянок про фіскальні обмеження. На сьогодні новий уряд зробив мало, щоб розморозити позику МВФ: відкладено прийняття бюджету, що відповідав би вимогам МВФ, і Янукович намагається залатати бюджетні діри, наново домовляючись із Росією про ціну на газ для України.

І все ж Янукович має простір для політичних маневрів, щоб виконати свою обіцянку вести Україну в Європу. Найважливішим чинником у досягненні цієї зовнішньополітичної мети є дії уряду всередині країни. Сприйняття Януковича в західніх столицях залежатиме від того, наскільки ефективно він урядуватиме, захищатиме демократичні цінності, стабілізуватиме та розвиватиме економіку й чи зробить із України надійного енергетичного партнера. Обама чітко висловив ці сподівання на їхній першій зустрічі.

Важливе бачення України в Європі, бо воно лишається мотивацією для складних політичних рішень у Києві (а також у Вашингтоні й Брюсселі). Американська та європейська політика мають бути спрямовані на те, щоб допомогти Україні досягти кращих результатів, ніж просто плисти за течією в наступні роки. Це має наслідки. Конфлікти в Європі часто виникали через непевність на просторі між Німеччиною та Росією. Це не мало б значення, якби нинішня Росія еволюціонувала й розвинулася до рівня сучасної Німеччини. Та цього не сталося. Натомість Москва й далі тисне (а у випадку з Грузією й нападає) на сусідів, які не підтримують її лінію.

Україна не повинна вибирати між Європою та Росією. Природно очікувати прагнення до близьких і добрих відносин від таких сусідів із переплетеною культурою та спільною історією, як Росія та Україна. З часом стабільна Україна, тісно прив'язана до трансатлантичної спільноти, зможе гарантувати рівноправні взаємини між Москвою та Києвом і довести, що історія не повторюється. ■

Цей матеріал вперше було опубліковано на сайті Atlantic Council ([www.acus.org](http://www.acus.org))

# Непослідовна та оманлива

Брюсселю та Вашингтону важко зрозуміти зовнішню та внутрішню політику команди Януковича через її глибоко вкорінений неорадянський спосіб мислення



Автор:  
Тарас  
Кузьо

**П**ісля триденного візиту українського президента до Вашингтона, де Янукович пообіцяв позбутися високозагаченого урану, західні уряди, преса та міжнародні організації засипали Віктора Федоровича компліментами. На жаль, вони неспроможні розшифрувати і зрозуміти неорадянський спосіб мислення, що превалює в команді Януковича. Декларування мети без визначення механізмів її досягнення схоже на грандіозне радянське завдання побудови комунізму. Декларовані командою Януковича цілі внутрішньої та зовнішньої політик не можна сприймати за чисту монету, оскільки її наміри не підкріплюються реальними кроками. Більше того, його політична сила здатна здійснювати дві кардинально протилежні політики одночасно. Наприклад, уряд Януковича 2002–2004 років вислав третій за розміром військовий контингент до Іраку та водночас започаткував наймасштабнішу з часів Радянського Союзу антиамериканську кампанію. В 2004 році тодішні президент Леонід Кучма та прем'єр-міністр і кандидат у президенти Віктор Янукович неодноразово висловлювали підтримку проведенню вільних і чесних виборів і водночас зробили все для того, щоб ті вибори стали найменш вільними й чесними за всю історію України. Передвиборча програма Януковича 2010 року декларувала його прагнення забезпечити Україні «позаблоковий статус», водночас його оточення відкрито заохочувало перетворення Севастополя на де-факто постійну військову базу. У вересні 2008 року Партия регіонів підтримала незалежність Південної Осетії та Абхазії. Після

обрання президентом Віктор Янукович не використав свого конституційного права визнати їх незалежними державами.

Прем'єр Янукович упродовж 2002–2004 років підтримував членство України в НАТО, проте в 2005 році виступив проти – жодним чином не пояснивші, чому змінив свою думку. Під час десятирічного президентства Кучми Україна була найактивнішим з-поміж усіх країн СНД учасником програми НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗМ) – це ще й дуже вигідно. Вперше проблеми у співпраці виникли 2005 року, коли Партия регіонів, її російські союзники в Криму та Одесі, а також агенти ФСБ не дозволили провести спільні військові навчання. Починаючи з 2005 року, Партия регіонів постійно голосувала проти навчань у

межах ПЗМ і здачі в оренду НАТО українських транспортних літаків, від якої Україна так само мала відчутний прибуток.

Міністр зовнішніх справ Костянтин Грищенко дніми заявив, що Україна «зацікавлена в подальшому розвиткові партнерських стосунків та pragmatичної співпраці з НАТО».

Однак наскільки можна довіряти цій декларації? Віктор Янукович зразка 2010 року чітко продемонстрував своє бачення щодо членства України в НАТО, ліквідувавши Міжвідомчу комісію з питань підготовки вступу країни в альянс, Національний центр із питань євроатлантичної інтеграції, Інститут проблем національної безпеки, Національний інститут проблем міжнародної безпеки (який очолював колишній секретар Ради національної безпеки та оборони України Володимир Горбулін). Посада віце-прем'єр-міністра з питань євроінтеграції також була скасована.

Забувши про попередню декларовану мету вступити в НАТО, команда Януковича проте задекларувала свою підтримку подальшої співпраці з Північноатлантичним альянсом.

Віктор Янукович на словах начебто віддає перевагу перспективі членства України в ЄС. Водночас його внутрішня політика та повернення у владу кадрів епохи Кучми свідчить про тяжіння до

## ДЕКЛАРУВАННЯ МЕТИ БЕЗ ВІЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ СХОЖЕ НА ГРАНДІОЗНЕ РАДЯНСЬКЕ ЗАВДАННЯ ПОБУДОВИ КОМУНІЗМУ

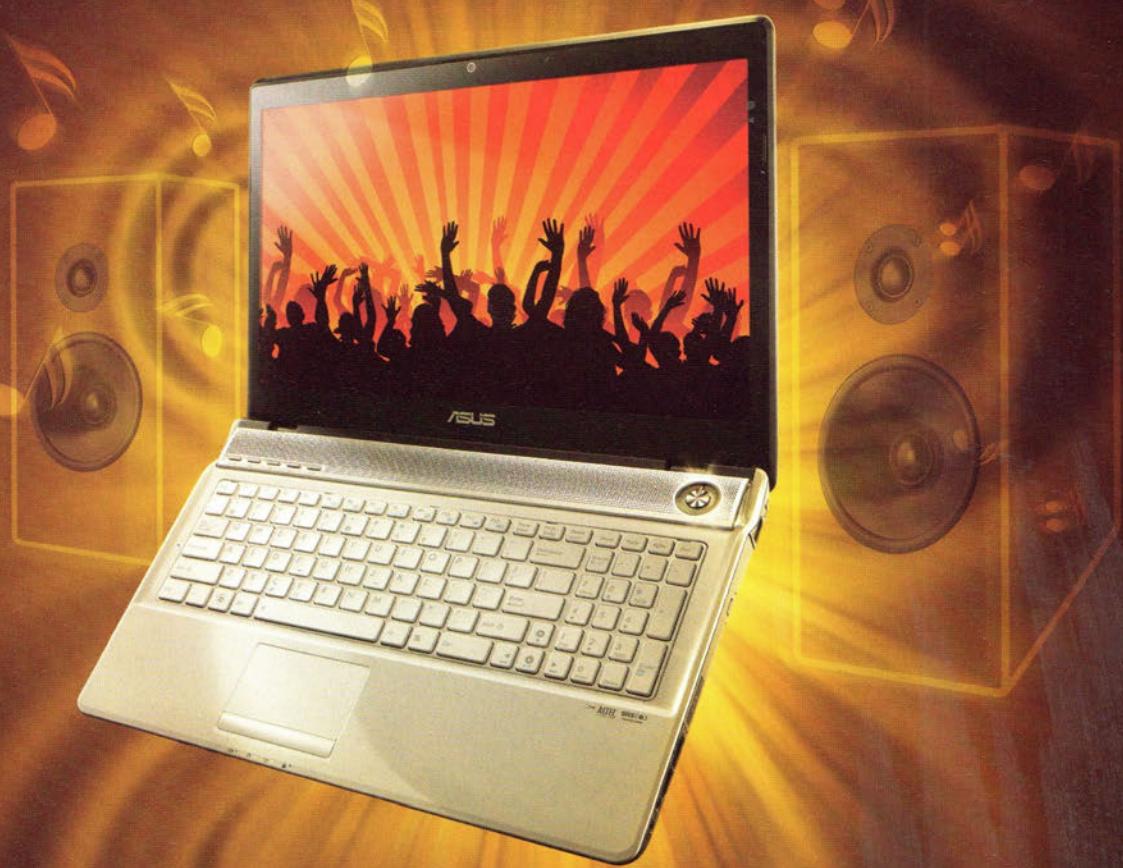
різноманітних союзів у межах СНД. Можливим став відкат України до часів правління Кучми, коли одночасно існували євразійські принципи ведення внутрішньої політики та євроорієнтована зовнішня політика.

Проголошений меті членства в ЄС суперечить і

потужна підтримка представниками команди Януковича ідеї інтеграції та союзу з Росією, яку озвучив під час дискусії на телеканалі «Україна» віце-прем'єр-міністр Володимир Семиноженко. Це йде у розріз із даним Горбуліним визначенням зовнішньої політики Кучми, яка розумілася ним як «інтеграція в Європу, співпраця з СНД» та проводила червону лінію, за яку Україна не заступала, діючи в межах проектів СНД.

Брюссель, який Янукович відвідав першим, і Вашингтон мусили б заважити існування двох різних способів мислення нової української влади – західного й неорадянського – та бути готовими до неминучих майбутніх суперечностей і розчарувань. ■

Windows®. Життя без перешкод. ASUS рекомендує Windows 7.



# ASUS СЕРІЯ N

## Насолода звучанням найвишої якості

Інтерфейс USB 3.0 – у 10 разів швидше!

- Аудіотехнологія ASUS SonicMaster: найвища якість відтворення аудіо
- ASUS Video Magic покращує зображення та прискорює обробку і редагування відео
- Нове покоління процесорів Intel® Core™ i5

Сучасні мультимедійні розваги вимагають найвищої якості відтворення цифрових даних. Ноутбук ASUS серії N61 на базі сучасного процесора Intel® Core™ i5 з ліцензією Windows® 7 Home Premium є мультимедійним центром найвищої якості. Ноутбук ідеально підходить для відтворення і навіть створення мультимедійних даних нового покоління. Завдяки вбудованому інтерфейсу USB 3.0, швидкість якого у 10 разів перевищує швидкість традиційного USB 2.0, обмінюватися гігабайтами масивів даних насправді швидко та просто. Перегляд HD-відео, телевізійних серіалів або прослуховування улюблених MP3 – все це можливо тут і зараз завдяки ноутбукам ASUS серії N61. Ексклюзивна технологія SonicMaster забезпечує якісне відтворення аудіо, в той час як технологія обробки відео ASUS Video Magic покращує зображення, керує відтворенням кольорів, прискорює обробку і редагування відео.

asus.ua

DataLux (ДатаЛюкс) тел: 044 4909270; ELKO (Елко) тел: 044 4619670; МДМ тел: 044 4647777; MTI тел: 044 4583434.

Comfy 0 800 500 1900, АББ Техніка 0 800 505 5580, АТ Техніка 062 3813685, Мережа магазинів "BRAIN Computers" (Брейн Комп'ютерс) 044 5012583, "Комп'ютерний Всесвіт" 0 800 5023230, "Комп'ютерний Всесвіт" Запоріжжя 0 800 303 2220, Мережа магазинів City.com 0 800 501 5000, Мережа магазинів "DiaWest" 0 800 302 302 0, Мережа магазинів Ельдорадо 0 800 503 00 50, Мережа магазинів Megamax 044 200 0000, Нео сервіс 032 294 8181, Стек Комп'ютер 032 240 34 34, ТіД Комп'ютер 048 346723, ТОВ ПФ "Сервіс" 056 370 3003, ФІТО 062 3813205, Фокстрот "Техніка для дому" 0 800 500 1530, "Розетка" 044 537 0222, "СОКОЛ" 044 501 7711, "Grand UA" 044 5947594, "Індикатор" 065 2510168, "Оптіма Крим" 065 2222 500, "Домашній Комп'ютер" 065 2255552, "Ноутбук" 051 2371195, МКТ 055 2335506, "БОМБА" 048 7777373

Intel, логотип Intel, Intel Inside, Intel Core та Core Inside є товарними знаками корпорації Intel в США та/або інших країнах.



Швидший.  
Розумніший.

# Поради президента(у)

Леонід Кравчук про граблі для влади та український «фундаменталізм»



Спілкувалася  
Аліна  
Пастухова

Фото:  
Олександр  
Чекменьов

**П**ерший президент незалежної України на прохання **Тижня** прокоментував перші кроки її четвертого президента та його команди, а також дав кілька порад як владі, так і опозиції.

**ЗАГРОЗИ «ЄДИНОНАЧАЛІЯ»**  
**У. Т.:** Якою є ваша оцінка перших кроків нової влади?

— Вона зіткнулася з колосальним обсягом проблем — економічних, соціальних, політичних тощо, й перед нею одразу постало завдання їх вирішити. Люди не хочуть чекати, незабаром міне сто днів

нової влади — й почнуть підбивати підсумки. Для кожної влади завжди є два шляхи: демократичний і в обхід законів та Конституції, тим більше в країні, де їх можна обійти... Перший — через переконання, обговорення, дискусії, дотримання Конституції й законів — це шлях цивілізований, шлях більшості західних демократій. Нинішня влада, на мою думку, декларуючи прагнення зберегти демократичні цінності, традиції, почала поспішати. І цей поспіх призводить до відходу від демократичних засад.

В інших країнах таке неможливо, адже там суд сумлінно виконує свої обов'язки. У нас — будь ласка: треба — зробимо. За часів Леоніда Кучми Конституційний Суд, не кліпнувші оком, ухвалив рішення, що той був при владі не два терміни, а один. Це була перша ганьба Конституційного Суду. Сьогоднішній КС приймає рішення, діаметрально протилежне ухваленому ним самим два роки тому. Це треба дуже себе не поуважати, бути тотальним рабом ситуації. Таким чином, влада знає, що є Конституційний Суд, який ухвалить рішення, по-

трібні владі. І вона йде не демократичним шляхом, а в обхід демократії.

**У. Т.: Якдалеко може завести державу правовий нігілізм можновладців?**

– Врешті-решт у нас є опозиція, хоча вона також має свої проблеми. Хто б там що не казав, у суспільстві все ще живий дух Майдану, який уперше в історії України показав – народ може змістити владу через демократичні інститути, через вибори. Є в суспільстві впливові сили, здатні зупинити владу, щоб вона далеко не зайдла.

Поштовхом до кривавих подій у Киргизії стала відмова влади дати опозиції парламентські комітети. В нас настають на ті самі граблі: кажуть – не дамо, бо нам це невигідно, нам треба шалено працювати. Проте результатів цієї шаленої праці ми поки не бачимо. Раніше обіцяли підвищення соціальних стандартів, тепер повідомили про затримку пенсій. Тобто пенсії не просто не підвищуватимуть, їх навіть невчасно виплачуватимуть. Отже, не все добре в нашому домі, який вибудовують за принципом «єдиноначалія» Партії регіонів. Якщо влада не вирішує питань в кабінетах, може статися, що їх почнуть вирішувати на вулиці.

**У. Т.: Зараз у ПР ведуть розмови про скасування конституційної реформи 2004 року та повернення до президентсько-парламентської Республіки. Якщо реформу таки вдастся скасувати, чи буде це вирішенням проблем, причиною яких її називають, чи інструментом для повної узурпациї влади?**

– Зміни до Конституції вносять тільки Верховна Рада, тож якщо вдастся набрати 300 голосів кнопкодавів, таке здання може бути поставлене й вирішеннє. Якщо Основний Закон закріпить домінування однієї політичної сили, мова йде про це, почнеться поступове згортання демократичних інститутів і демократії як такої.

**УТРИМАТИ БАЛАНС**

**У. Т.: Часті візити президента Віктора Януковича до Росії, обговорення ймовірності створення єдиної російсько-білорусько-**

**української держави та приєднання України до Митного союзу Росії, Білорусі й Казахстану, ліквідація**

**Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції... Як ви ставитеся до такої зміни зовнішньополітичного вектора? Якими бачите її наслідки?**

– У США Янукович заявив про на підтримку європейської орієнтації України, співробітництво з західним світом, зокрема Сполученими Штатами тощо. Тому говорити, що новий президент зорієнтований виключно на Схід, я не можу. Інша річ, коли постає питання енергоносіїв, газу, цін, тональність заяв дещо змінюється. Проте ми давно і в Раді Європи, і в ОБСЄ, говоримо про спрощення візового режиму, зону вільної торгівлі. Ми вже в СОТ. Не так просто повирикати звідти наше коріння й піти на Схід. Тому владі доведеться балансувати між Сходом і Заходом. Головне, щоб вона не робила на Сході того, що унеможливить співпрацю з Заходом. Піти в Митний союз Росії, Білорусі й Казахстану означає відкинути завдання щодо зони вільної торгівлі з ЄС або відмовитися від СОТ. Є сили в уряді, які б цього хотіли, може, через нерозуміння, а може, через велику любов до Сходу й нелюбов до Заходу. Але тут слід керуватися не любов'ю, а доцільністю та прагматизмом.

Недоцільно говорити про позаблоковий статус України. Між двома ядерними силами, Росією і Заходом, не може бути позаблоковості. Гілларі Кліnton чітко висловила позицію Америки: ми не будемо переглядати нинішньої системи безпеки. Можна говорити про її вдосконалення, зміни, але її стрижнем будуть НАТО і ЄС.

**У. Т.: Як ви ставитеся до намірів уряду переглянути ціни на російський газ?**

– Це добре, що він хоче переглянути ціни в бік зниження, але в якій це зниження буде формі? В ринковій чи політичній? Путін прямо сказав Азарову: дайте так, як Білорусь, і дамо вам білоруську ціну. Коли на таке погодиться, це означатиме, що Україна стала залежною від Росії.

**РОЗКОЛ ПОГЛИБЛЮЄТЬСЯ**

**У. Т.: Як ви оцінюєте гуманітарну політику нової влади?**

– Поки що її гуманітарна політика є незgrabним втручанням у напрацювання попередньої влади. Я їх не ідеалізую, але були запропоновані цінності, які можна визначити одним словосполученням – національне життя. Зараз нічого нового не пропонується, крім посягань на те, що є корінням українського народу. Це небезпечно.

**У. Т.: Цією сферою керують люди, які не приховують свого негативного ставлення до українського, деято з них навіть не знає державної мови?..**

– Я не ставлю питання так: не знаєш мови – не місце в українській політиці. Якщо людина знає і поважає українські закони, український менталітет, українську душу, українську історію, то й до неї ставитимуться з повагою, а мову можна вивчити. А може прийти людина з близьким знанням української мови й бути українофобом.

Мене непокітъ, коли посадові особи високого рангу ігнорують ці засадничі речі в українській гуманітарній сфері. І їх не усувують із посад, вони не змінюють своєї позиції, не просять вибачення. Це може стати поганим прикладом.

Я писав президентові лист про український зміст життя, українські переконання. Не можна, скажімо, питання фундаментальні, які формують спосіб життя, замінити будь-чим. Це буде інша країна й інші люди. Я писав, що не може бути такого, щоб чиновник чи політичний діяч, маючи неукраїнські гуманітарні переконання, обіймав посаду гуманітарного змісту в українській владі. Відповіді не отримав.

Але я чув, як захищала цю позицію коаліція, особливо комуністи: ми слухали вас, тепер слухайте нас. Кого, що слухати? Що ви запропонували – повернення назад? Це просто ганебно так ставити питання. Й вони не розуміють, що наростили протестна ідеологія. Небезпечно діяти всупереч інтересам суспільства.

Те що вони зараз кажуть, це протест проти Віктора Ющенка



і його команди. Він також не все робив доцільно з погляду всього українського суспільства, наголошував на тій частині національних цінностей, яка була притаманна певному регіону. Логіка влади: він робив так, а ми не так. І поділ України на Схід і Захід поглиблюється.

#### **У. Т.: Як роз'єднувати країну, політики уже не раз продемонстрували, а як об'єднувати?**

— Влада мусить розуміти просту істину: Україна в нас одна. Ми не можемо бути однomanітними, схожими одне на одного, але є речі фундаментальні, які нас об'єднують. Їх треба поставити в центрі. Крім того, до влади мають прийти люди з усіх регіонів. Коли я працював у КПРС, ми суворо слідкували, щоб у ЦК були представники всіх областей. А тут «донецькі — найкращі». Поперше, не думаю, що це так. Поруче, це призведе до неминучого протесту. Вже зараз кажуть: «Тримайтесь — донецькі йдуть». Ну для чого доводити до такого абсурду!

#### **У. Т.: Якими будуть наслідки дружніх стосунків президента Януковича та патріарха Кирила для українських православних церков?**

— Влада могла б пом'якшувати розкол, якби діяла незалежно від симпатії до тієї чи іншої конфесії, а в інтересах усіх конфесій, керуючись укра-

їнським законодавством. Але це залежить уже від духовності самої влади. Президент як набожна людина має право ходити до якої хоче церкви. Але як президент він повинен знаходити такі механізми впливу (не прямого, бо в церковні справи не можна втручатися), які б давали кожній церкві можливість діяти в демократичній і незалежній Україні без жодних перешкод. Зараз ми рахаємося в напрямку посилення розколу. За моїми спостереженнями, віряни сьогодні не розуміють, яка канонічна, духовна, міжконфесійна політика проводиться в Україні.

#### **У. Т.: Зараз багато говорять про клановість в українській політиці...**

— Дивився документальну стрічку про Грузію: правоохоронні органи об'єднані в одну коаліцію, корупція зникла як така. Це кажуть громадяні, яких опитують на вулиці. Одержані посвідчення водіячи зареєструвати машину можна за лічені години. А в нас?!.. Потрібен закон, що за кожну корупційну дію людина не просто відповідає, а її знімають із посади. Зараз є закон про корупцію, але настільки розмитий, що його не можна застосувати. Продають посади, нагороди — все. Як можна вірити, що влада бореться з корупцією? Подивіться, хто си-

«УКРАЇНА В НАС ОДНА!»  
Перший президент констатує поглиблення розколу держави

#### **БІОГРАФІЧНА НОТА**

**1994–2006 pp.** — народний депутат України II–IV скликань. До парламенту III і IV скликань пройшов за списком СДПУ(о), очолював фракцію СДПУ(о).

На парламентські вибори 2006 року пішов як лідер Опозиційного блоку «НЕ ТАК!», блок набрав 1,01% голосів. У 2001 році присвоено звання Героя України (з врученням ордена Держави). Автор книг «Держава і влада: до свід адміністративної реформи» (2001), «Маємо те, що маємо» (2002), понад 500 статей в українських і зарубіжних виданнях

дить у Верховній Раді, у президентській адміністрації: свати, брати, сини, онуки тощо. Й керівник фракції Партиї регіонів Єфремов каже, що в цьому нічого поганого. Коли батько з синами засідають у парламенті, то це сім'я вже, сімейний клан, а не парламент. Відповідно й питання вони вирішують, які хочуть і як хочуть. Зрада моральності, повна деградація відбувається на моїх очах.

#### **У. Т.: Що б ви порадили нинішній опозиції?**

— Опозиція зараз у пошуку себе. Ніхто не знає, як завтра вчиняти депутати з опозиції, які прийшли туди не через ідеологічні, духовні мотиви, а з іншою метою — впливати на прийняття корисних для них законів або просто використовувати владу в своїх інтересах. Думаю, ці люди не затримаються в опозиції. Вони бізнесмени, а бізнес не має кольору, йому треба працювати, й він піде на все, щоб одержувати доходи.

Едина опозиція — це нереально, але координувати зусилля можливо. Якщо вдастся це зробити навколо певної ідеї, можна буде говорити про опозицію як політичну силу. Я порадив би Юлії Тимошенко не претендувати на роль усезагального лідера. Нехай не вона про себе каже, що вона лідер, а люди та опозиційні сили визнають її лідером. Для цього треба її блоку діяти з урахуванням інтересів інших сил. Є Арсеній Яценюк, і це треба враховувати, є інші сили.

Я порадив би також не чекати, поки влада зробить помилку: щодня у Верховній Раді повинні бути альтернативні до владих пропозиції від опозиції. Не просто слова з трибуни, а проекти документів. Тому що впливати можна тільки через документи.

І настанок. Потрібно не лише критикувати владу, а й говорити про фундаментальні речі. Цим не можна нехтувати. Національна ідея, українська культура, історична пам'ять. Це треба постійно подавати людям, щоб вони бачили: є сила, яка стоїть на сторожі українського національного життя. ■



К Н И Г А Р Н Я

## З 23 по 30 квітня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

### ◆ У Києві

#### Книгарня на вул. Лисенка, 3:

**23 квітня о 18.00** – презентація книги Томаса Фрідмана «Світ плаский!»

**24 квітня о 12.00** – дитячі читання в Книгарні «Є»: співак Юрко Юрченко розвеселить малечу.

**26 квітня о 18.00** – презентація книжки «Декамерон. 10 українських прозаїків останніх десяти років» за участі Сергія Жадана, Сашка Ушkalova, Софії Андрухович та інших відомих українських письменників.

**28 квітня о 18.00** – зустріч із письменником Павлом Вольвачем.

**29 квітня о 18.00** – презентація книги від видавництва «Темпора»: «Полювання на «Вальдшнепа». Розсекречений Микола Хвильовий.

#### Книгарня на вул. Спаській, 5:

**23 квітня о 18.00** – FRI-D-CLUB: чергове засідання англійського розмовного клубу.

**27 квітня о 18.00** – зустріч із психологами з групи «Керманичі», розмова про сучасні технології корекції особистості та іміджмейкерство.

**29 квітня о 18.00** – презентація книги «Імператор НЕРОН» – першої в серії «Володарі Риму» від видавництва «Кальварія».

### ◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

**23 квітня о 18.00** – презентація книжки поетій Олени Дадукевич «Образи» та компакт-диска «Музика з часів Королівства Руського, Королівства Польського та Великого князівства Литовського XIV-XVII століття» ансамблю «Львівські МЕНЕСТРЕЛІ».

**24 квітня о 12.00** – дитячі читання, малювання та забави, приурочені до презентації книжки Надії Репети «Сонце, вітер та хмаринки».

**27 квітня о 12.00** – прес-конференція Фестивалю студентського самоврядування «Студент за студента».

**28 квітня о 17.30** – презентація книжки «Декамерон. 10 українських прозаїків останніх десяти років».

### ◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

**23 квітня о 18.00** – презентація прозової антології сучасних українських письменників «Декамерон» за участі Сергія Жадана та Сашка Ушkalova.

**24 квітня о 18.00** – відкриття виставки картин «Соки снів» Олександра Дай Лінейку (Даниленка).

**25 квітня о 16.00** – презентація поетичного збірника «Кордон», до якого входять поезії Сергія Жадана, Ігора Сіда та Андрія Полякова. Книга поєднує в собі поетичні практики, пов’язані з досвідом проживання в умовах внутрішньої транзитності.

**26 квітня о 19.00** – презентація книги «Операція «Варяг» Олега Яцини та Олексія Ємця.

**27 квітня о 18.00** – лекція-тренінг від Фундації регіональних ініціатив: «Здоров’я – основа храму особистості».

**28 квітня о 16.00** – показ-сюрприз від кіноклубу «ArtHouse».

**29 квітня о 18.00** – FRI-D-Club. Дискусійний клуб для тих, хто хоче покращити власну англійську мову.

**30 квітня об 11.00** – прес-конференція міжнародного фотомистецького проекту «ЖІНКА НА ПОЧАТКУ III-го тисячоліття». 27 фотографів із Європи, США, Канади, Аргентини, Туреччини, Ізраїлю та Японії презентують близько 300 світлин. Показ оригінальних відеофільмів за участі Реджін Дефорж, Саші Кальцові («Крихітка»), Софії Андрухович, Влади Ралко, Лайми Гейдар.

**30 квітня о 18.00** – презентація книги Дмитра Чорного «По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кін. XIX – поч. XX століття)».

### ◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

**328 квітня до 12 травня** – в рамках фестивалю «Вгору серця» триває фотовиставка до дня міста «Івано-Франківськ – християнське місто».

**28 квітня о 19.00** – показ фільму Роберта Родрігеса «Факультет».

**29 квітня о 18.00** – майстер-клас від Любові Чернікової: вироби з повсті.

Інформаційний партнер

**Тиждень**

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті [book-ye.com.ua](http://book-ye.com.ua)



# Семиноженко і Сталін



Автор:  
Володимир  
Панченко,  
професор

**З**апевнення регіоналів про те, що вони сформували уряд професіоналів, першим узявшися словом і ділом спростовувати віце-прем'єр із гуманітарних питань Володимир Семиноженко. Художник і співак аматорського зачвасу, він любить покрасуватися перед публікою, проте біда в тому, що майже кожен його вихід на телеаудиторію закінчується конфузом. Причина проста: у багатьох питаннях Володимир Петрович «плаває». Проблематика, займатися якою йому звеліла партія, вислизає з рук, не дается. Приміром, 23 березня в розмові з журналістом «5 каналу» Семиноженко намагався довести, що український кінодубляж жахливий. При цьому жодного прикладу поганого дубляжу навести він так і не зміг. Натомість почав хвалити неповторний голос Леоніда Бикова (у фільмі «В бой идут одни старики»): як, мовляв, нам без нього? Високопоставлений чиновник, виявляється, не знає, що радянські фільми і фільми російського виробництва в Україні не дублюються! Ну а якщо вже і є якісь проблеми з якістю дубляжу, то потрібно створювати умови для того, щоб вона була вищою, а не повернутися до російськомовного дубляжу.

Цікаво, що вже наступного ранку віце-прем'єр Семиноженко заявив на брифінгу, що україномовний дубляж кінофільмів не скасовуватимуть. Навіщо ж тоді було напускати людям туману в очі, та ще й на ніч?

Можна поспівчувати гуманітарному віце-прем'єрові, адже що йому, некрасномовному, залишається? Правильно: казати, що його не так зрозуміли. Що він і робить. Викручується, як уміє. Сказав у телевірі, що Україні пора до складу «союзної держави» вступати, і викликав обурення мільйонів. Довелося давати пояснення президентові Януковичу, а після того знову йти на «Інтер» і щось там бурмотіти: я не це мав на увазі, а те...

Такою самою жалюгідною, далекою від фахового рівня була й «реакція» Семиноженка на лист нардепа-регіонала Володимира Колесніченка, який зажадав прибрати до комуністичних рук Український інститут національної пам'яті. Семиноженко знову спричинився до гострої реакції ЗМІ та громадськості. Він вирішив порадитися ... з міністром економіки Цушком! А по суті, перевіклав проблему на інших. І виглядало так, що влада може «втопити» Інститут...

**А МОЖЕ, САМЕ ЧАС  
ПОСТАВИТЬ ПАМ'ЯТНИК  
СЕМИНОЖЕНКУ Й СТАЛІНУ?  
ОБОМ ОДРАЗУ**

Це, напевно, в державного чиновника Семиноженка такий стиль: «поплававши» довкола якогось питання, наговоривши слів, які нелегко зrozуміти «правильно», він згодом дає задній хід, намагається згладити ситуацію, вмити руки. Мовляв, і я не я, і хата не моя.

Але слово не горобець! Сказав же віце-прем'єр Семиноженко, що він зовсім не проти спорудження пам'ятника Сталінові в Запоріжжі, що нова влада не має наміру «ламати через коліно» місцеві громади. Нехай ставлять, держава в особі Семиноженка настільки не проти, що майже за. Хоча про які там «місцеві громади» мова?! Жменя комуністів, політично агонізуючи, нав'язує величому місту свого «ідола», ось і все. Цікаво знати: а що думає про тирана Сталіна Володимир Петрович Семиноженко, громадянин України 1950 року народження? Його особиста, суто людська позиція яка? Незалежно від посади. Просто – як того, хто претендує на статус інтелектуала (не власала ж, сподівається?). Про це Семиноженко не каже. І, думаю, не скаже. А то ще доведеться балансувати на канаті амбівалентної риторики: «з одного боку...», «з іншого боку»... Дивись, знову неправильно зрозуміють...

Як маленькій частинці українського суспільства мені важко судити про цінності, яких дотримується віце-прем'єр Володимир Семиноженко. Інколи виглядає, що українська державність для нього – якесь непорозуміння. Тому й прорива-

ються, за Фрейдом, слова про «союзну державу». Тому й стає небезпечною для українського майбутнього «гуманітарна» політика, спрямована на повернення в минуле, русифікацію, ідеологічну

архаїку. Вона не дає перспективи. Це політика у стилі «ретро»...

Подумалося навіть: а може, саме час поставити пам'ятник Семиноженку й Сталіну? Обом одразу. Він міг би нагадувати скульптуру Мухіної «Робітник і колгоспниця», пам'ятаєте? Тільки не треба дуже серйозних, патетичних постатей і поз. Це може бути веселий, смішний пам'ятник. Пам'ятник прощання з минулим, яке все ще намагається хапати за ноги живих. А встановити його можна десь поблизу до Росії, наприклад, на Хуторі Михайлівському. Викупити в якогось дядька шматок городу і спорудити на ньому те, що запорізькі комуністи-сталіністи називають малими архітектурними формами. Гроші на все це піде небагато, повірте. Скинемося? ■

СВІТ ЯКИМ ВІН Є

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПОЛУЧЕННЯ

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПОЛУЧЕННЯ

ПОЖЕЖА

НОВИНИ

ПІДПРИЄМСТВО ЗРУЙНОВАНЕ ПРАКТИЧНО ПОВНІСТЮ -  
ЗГОРИЛИ ВИРОБНИЧІ ТА ДОПОМОЖНІ ПРИМІЩЕННЯ

Луганськ

[www.24tv.com.ua](http://www.24tv.com.ua)

# Програмний збій

**Автор:**  
Сергій  
**ДЕМЕНТЬЄВ**

**У**ряд Миколи Азарова презентував Державну програму економічного та соціального розвитку на 2010 рік. Із формального погляду, цей документ бездоганний – на відміну від більшості програм-папірців

попередніх урядів, він містить не лише чіткий перелік політичних пріоритетів, а й часові межі вирішення окремих завдань і навіть конкретні заходи. Загальний обсяг програми – 104 сторінки. Шодо змісту документа є ба-

гато зауважень. Узагальнене – він не дає уявлення про перспективи розвитку України і є радше збірником інструментів вирішення нагальних бюджетних проблем і захисту інтересів бізнесу, пов'язаного з політикою. ■

## ЗАВДАННЯ 1.1.1 ПОСТУПОВЕ ЗМЕНШЕННЯ РІВНЯ ІНФЛЯЦІЇ

**Компонент А.**

**Внесення змін до нормативно-правової бази:**

- сприяння прийняттю Закону України «Про ціни і ціноутворення» (нова редакція), в якому, зокрема, передбачено поширення його дії на суб'єктів господарювання – фізичних осіб із метою створення прозорого механізму ціноутворення, що унеможливить необґрутоване зростання цін на соціально значущі товари та послуги...

**Компонент Г.**

**Структурно-організаційні та інформаційні заходи:**

- підвищення ефективності протидії випадкам зловживання монопольним становищем, антиконкурентних узгоджених дій на внутрішньому ринку;
- посилення контролю за цінами (тарифами) закупівлі (продажу) товарів та послуг державними підприємствами, а також підприємствами з державною частиною в статутному капіталі;
- посилення контролю за застосуванням торговельних надбавок та механізмами ціноутворення, особливо на ринку нафтопродуктів і продовольчих товарів.

## ЗАВДАННЯ 1.1.2

### ПІДТРИМАННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ГРИВНІ ЩОДО ПРОВІДНИХ СВІТОВИХ ВАЛЮТ

**Кабінет Міністрів України сприятиме заходам  
Національного банку України, зокрема, щодо:**

- поступового переходу в середньостроковому періоді до плаваючого обмінного курсу з одночасним посиленням дієвості процентної політики;
- зниження рівня доларизації економіки та її регулювання заходами грошово-кредитної політики, сприяння поступовому вирівнюванню умов кредитування у національній та іноземній валютах...

## ЗАВДАННЯ 1.1.4

### ОПТИМІЗАЦІЯ РІВНЯ І СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

**Компонент Г.**

**Структурно-організаційні та інформаційні заходи**

- оптимізація структури державного боргу за ознаками валюти, відсоткової ставки і строків погашення;
- підвищення якості управління ризиками, пов'язаними з державним боргом;
- управління державним боргом за рахунок залучення фінансових ресурсів міжнародних фінансових організацій для фінансування загального фонду державного бюджету в межах запланованих показників на відповідний рік...

Визначивши пріоритетом «досягнення макроекономічної стабільності», уряд прагне утримати індекс споживчих цін у 2010 році на рівні до 9,7%. На практиці антиінфляційні заходи є суто адміністративними і можуть вдарити по виробниках. Нагадаємо, що надмірне втручання держави в ціноутворення під час першого прем'єрства Віктора Януковича (2002–2004 рр.) виявилось однією з перепон наданню українській економіці статусу ринкової. Натомість тиск на виробників (кульмінацією була заборона вивозити окремі продові тварини за межі областей) не лише не зупинив інфляції, а й стимулював тіньову торгівлю та корупцію. У ЄС утримання індексу споживчих цін в прийнятних межах забезпечується узгодженими діями виконавчої влади та центробанків, наприклад, інфляційним таргетуванням. Натомість заходи уряду Азарова, за оцінками фахівців, зроблять із Держциніспекції «другу податкову міліцію».

«Зменшення амплітуди річних коливань курсу національної валюти» (саме так уряд сформулював ще одну мету) зовсім не узгоджується з іншою ідеєю Кабміну – «перехіду до плаваючого обмінного курсу». Поєднані неподільоване вже намагався Нацбанк у 2009 році – проголосував плаваючий валютний курс, орієнтуючись на умови кредитування stand by від МВФ, а потім робив все для підтримки стабільності гривні. Така хаотична та не-прогнозована політика створювала гарне підґрунтя для валютних спекуляцій. Причому дискусійною залишається і сама необхідність переходу до плаваючого курсу гривні, який експерти вважають українським для країн із перехідною економікою. Проголосоване урядом «зниження рівня доларизації економіки» виглядає дещо театрально. Реалізація цього благого наміру неможлива в умовах недовіри до нацвалют, а також – відсутності розвиненого внутрішнього ринку та експортної залежності економіки. Шляхи вирішення цих ключових проблем в урядовій програмі не визначені.

На практиці відбудуватиметься подальше нарощування держборгу зокрема за рахунок незабезпеченої урядом емісії облігацій внутрішньої держпопулярності (лише з 15 березня по 12 квітня НБУ викупив ОВДП на 5,3 млрд грн) й отримання чергового траншу кредиту МВФ (у травні–червні Україна розраховує на \$5 млрд). Без цих заходів профінансування дефіциту держбюджету-2010 буде неможливо, навіть якщо уряд зуміє утримати його в межах 6% ВВП (торік дефіцит сягнув 12% від ВВП). За підсумками I кварталу 2010 року, в загальній фонд держбюджету мобілізували лише 39,047 млрд грн – на 14,5% менше запланованого. Докладніше – стор. 30

**ЗАВДАННЯ 1.1.5****ОПТИМІЗАЦІЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ****Компонент А. Внесення змін****до нормативно-правової бази:**

Завершення доопрацювання проекту Податкового кодексу України з урахуванням результатів експертного аналізу, рекомендацій та громадського обговорення, передбачивши в ньому:

- оптимізацію фіiscalного навантаження на реальний сектор економіки за рахунок розширення бази оподаткування;
- подальше поступове підвищення ставок акцизного збору з обов'язковим урахуванням рівнів ставок сусідніх країн та поетапним наближенням ставок в Україні до тих, що діють у країнах ЄС;
- зменшення кількості податків і зборів (обов'язкових платежів), особливо місцевих податків і зборів;
- запровадження податку на нерухоме майно;
- запровадження непрямих методів визначення податкових зобов'язань платника податку.

**ПРІОРИТЕТ 3.1****ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧASNІХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОМИСЛОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ****Компонент Д.****Пряма бюджетна підтримка:**

- розроблення сучасних технологій використання альтернативних видів палива в доменному, сталеплавильному виробництвах... металургійних підприємств із метою економії природного газу;
- розроблення та освоєння технології виробництва високоякісного доменного коксу з урахуванням петрографічних характеристик вугілля та методів його підготовки.

**ПРІОРИТЕТ 3.2****ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ****Завдання 3.2.1. Запровадження стратегічного планування у ПЕК.****Завдання 3.2.2. Забезпечення розвитку уранового виробництва.****Завдання 3.2.3. Продовження строків експлуатації, модернізація діючих енергоблоків АЕС та будівництво нових потужностей АЕС.****ПРІОРИТЕТ 5.1****ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОNUВАННЯ АПК****Компонент Б. Програмно-цільовий:**

- реалізація Державної цільової програми реалізації технічної політики в АПК на період до 2011 року;
- реалізація Загальнодержавної програми селекції у тваринництві на період до 2010 року;
- реалізація програми розвитку та державної підтримки вівчарства на 2003–2010 роки;
- реалізація Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року.

У межах одного програмного пункту про доцільність прийняття Податкового кодексу уряд передбачив нормативні ініціативи двох видів. Перші – декларативні – про зменшення фіiscalного навантаження, але терміни їхньої реалізації та відповідальні за це органи влади не визначені. Другий тип ініціатив – цілком конкретний і передбачає збільшення податкового тиску. Найнебезпечнішою ініціативою другої категорії є «запровадження непрямих методів визначення податкових зобов'язань». В деяких країнах ЄС практикують непрямі методи (наприклад, визначення обсягів реалізації, а зрештою – орієнтовного доходу фірми з огляду на обсяги закупівлі сировини, але вони не є підставою накладання штрафів, при-мусу до сплати певної суми податків чи проведення перевірки. В розвинених країнах непрямі методи – лише підстава для звернення податків до суду, аби уточнити зобов'язання платника. В Україні запровадження схожого механізму може обернутися катастрофою для бізнесу.

Замість того аби бюджетним коштом розробляти технології енергозбереження для приватних підприємств, уряд має би стимулювати запровадження інновацій великим бізнесом. Зокрема – введенням штрафних санкцій за невиконання нормативів енергозбереження ( затверджених постановою ще в 1997-му) та реалізацією енергоресурсів за пільговими цінами тим суб'єктам господарювання, які модернізували виробництво власним коштом.

Поміж завдань, пов'язаних із гарантуванням енергетичної безпеки, уряд не розглядає диверсифікації джерел постачання газу до країни. Цілком можливо, що прагнення великого бізнесу купувати російський газ дещо дешевше,

ніж торік, ставить хрест на стратегічній перспективі освоєння власних родовищ сланцевого газу (за оцінками фахівців, покладів в Україні не менше, ніж у Польщі, – понад 1,36 трлн м<sup>3</sup>), а також на будівництві на Чорноморському узбережжі терміналів для прийняття зрідженого газу з країн Близького Сходу та Північної Африки. Відповідно – створюються умови для економічної і політичної залежності України від РФ.

КРУ регулярно звітує про нецільове використання бюджетних коштів, зокрема і в межах програм державної підтримки АПК. Щоб отримати більше грошей, аграрні фірми завищують показники засіяння площ, приrostу поголів'я худоби тощо або взагалі підроблюють документи. Розподіл дотацій давно став бізнесом на урядовому рівні, однак притягнути до відповідальності когось із представників міністерств майже неможливо: по-перше, відповідальність колективна; по-друге, програми розтягнуті в часі; по-третє, остаточні рішення про розподіл коштів ухвалиють на місцях. До речі, за аналогічним принципом побудовані й інші галузеві програми бюджетної підтримки. Аби мінімізувати корупційну практику розподілу дотацій, цивілізовані держави запроваджують програми здешевлення банківських кредитів бюджетним коштом. Таким чином ризик нецільового освоєння грошей держава частково перекладає на приватні фінансові установи.

# Валютно зобов'язані

Подальша трансформація корпоративного зовнішнього боргу в державний призведе до дефолту України



МАЛЮНОК: ГОРЬ ГУЛЮКЯНЕНКО

**Автор:**  
**Олексій**  
**Воронич**

Шанси уряду Миколи Азарова отримати новий транш кредиту МВФ зросли. У квітні Міжнародний валютний фонд заявив про готовність направити \$500 млрд допомоги країнам, які постраждали від кризи (на початку року відповідний ресурс був удвічі меншим – близько \$240 млрд). «Кредит у межах поточної програми вичерпється в 2010-му, а Україні потребна дворічна позика, – намагається скористатися ситуацією міністр фінансів Федір Ярошенко. – Триває переговорний процес із МВФ, але є принципова домовленість про нову програму». В травні–червні український уряд розраховує отримати від МВФ черговий транш обсягом \$5 млрд в межах програми, затвердженої в жовтні 2008 року (\$10,5 млрд з \$16,5 млрд Україна вже отримала). Таким чином, критика команди Віктора Януковича на адресу минулової влади з приводу

нарошування державного боргу виявилася безпідставною. Новий уряд вдається до аналогічних заходів.

## ЦІНА ПИТАННЯ

В умовах кризи більшість держав були змушені нарошувати суверенні зобов'язання й латати бюджетні діри за допомогою позик. Лише протягом 2009 року зовнішній борг української держави (без урахування держпідприємств) зріс на 43,9% або в грошовому еквіваленті – на \$7,3 млрд, за даними Нацбанку. Загалом станом на 1 січня 2010 року державні зобов'язання України (включно з кредитами, отриманими держпідприємствами) перевищили позначку в \$32 млрд і становили близько 31% ВВП країни.

На перший погляд, співвідношення величини зовнішнього суверенного боргу України до її ВВП є цілком прийнятним – удвічі меншим за загальнозвінаний показник безпеки (60%

ВВП). «До грудня 2010 року Україна може збільшити зовнішні державні зобов'язання до рівня 38% ВВП, – зазначає професійний економіст інвестиційної компанії Dragon Capital Олена Білан. – Але навіть у цьому випадку наш показник буде нижчим порівняно з іншими державами регіону».

Проте набагато гострішою проблема зовнішніх зобов'язань України виявиться, коли оцінити їх разом із боргами корпоративного сектору, – \$104 млрд станом на 1 січня 2010-го (88,9% ВВП), в тому числі – \$30,8 млрд кредитів, отриманих вітчизняними банками в західних фінстановах. Зазвичай економісти не вдаються до таких оцінок, адже вважається, що ризики приватних компаній не пов'язані з державними. Але у випадку з Україною, де великий бізнес вирішує власні проблеми за сприяння влади, ситуація дещо інша.

## ЗЛИВА Й ПОСУХА

У 2004–2008 роках наша країна купалася у валоті – за офіційними даними, обсяг іноземних інвестицій за цей час зріс на \$35,7 млрд, зовнішні запозичення держустанов і приватного сектора – на \$79,4 млрд, а міжнародні резерви НБУ – на \$26,4 млрд. У 2006 році вітчизняні банки отримали можливість залучати довгі дешеві ресурси на міжнародному ринку капіталу й перепродувати гроші резидентам. В умовах стабільноті гривні валютні кредити здавалися привабливими – в 2006-му їх обсяг зріс на 95,4%, у 2007-му – на 75,4%. По суті, економіка країни розвивалася за рахунок збільшення споживання (переважно – імпортних товарів), не забезпеченого вітчизняним виробництвом, але підживленого зовнішніми ресурсами. Ніхто не замислювався над тим, що борги доведеться повернати, а українська держава не може емітувати долари США або євро.

У 2006 році Нацбанк почав звертати увагу комерційних банків на часові розриви між їхніми фінансовими зобов'язаннями перед зовнішніми кредиторами та зобов'язаннями резидентів перед самими фінінстановами. Регулятор навіть спромігся розробити проект постанови про заборону валютного кредитування, але її прийняття заблокували під тиском банків. «Зараз я визнаю, що ми зробили помилку, – каже президент Асоціації українських банків Олександр Сугоняко. – Валютне кредитування, яке лобіювали західні фінінстанови, переважала курсові ризики з них на позичальників».

У 2008–2009 роках Україна пережила подвійну кризу – різке скорочення обсягів експорту в умовах погіршення кон'юнктури на світових ринках (внаслідок цього зменшився приплив іноземної валюти до країни) і необхідність погашення позик банками (в умовах труднощів із поверненням кредитів, наданих резидентам). Вирішення цих проблем, ускладнених охолодженням інвестиційної активності, було відкладено в часі. Частково пожежу вдалося погасити за рахунок кредиту від МВФ, частково – шляхом реструктуризації зовнішніх позик корпоративного сектора.

Лише у вересні – грудні 2008-го НБУ надав комерційним банкам рефінансування на загальну суму понад 111 млрд грн, левова частина з яких була конвертована в долари США на міжбанку, що підірвало стабільність нацвалюти. Протягом 2009-го відбулася подальша трансформація валютних зобов'язань корпоративного сектору в борги держави. Кабмін отримав транші МВФ, НБУ зробив валютні інтервенції на міжбанку, але курс втримати не вдалося. Кульмінацією стала 4-відсоткова девальвація гривні щодо долара США на готівковому ринку в липні 2009-го (курс, нагадаємо, стрибнув до 8,04 UAH/USD). Нацбанк навіть офіційно визначив причину девальвації – «різке збільшення планових платежів вітчизняних підприємств і банків за зовнішніми борговими зобов'язаннями на тлі незмінних обсягів надходження іноземної валюти за зовнішніми кредитними угодами».

## БОРГОВЕ ПІКЕ

Динаміка валового зовнішнього боргу України, \$ млрд

2006 р.	<b>39,6</b>
2007 р.	<b>54,5</b>
2008 р.	<b>80,0</b>
2009 р.	<b>101,7</b>
2010 р.	<b>104,0</b>

За даними НБУ станом на 1 січня відповідного періоду

## НЕВІШНА ПЕРСПЕКТИВА

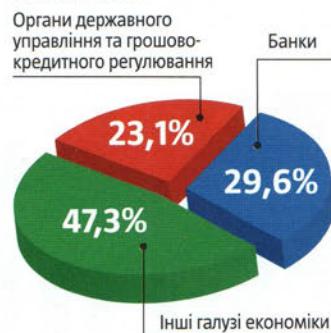
Основною валовою зовнішніми зобов'язаннями України залишається долар США – його частка в кредитному портфелі країни становить 70,5%. Відповідно можливості нашої держави та її резидентів виконувати свої зобов'язання перед кредиторами напряму залежать від обсягів надходження валюти на внутрішній ринок. У зв'язку з цим економіст Інституту економіки та прогнозування НАН України Тетяна Вахненко звертає увагу, що «формування зовнішнього боргу нашої країни відбувалося (і відбувається. – Ред.) із порушенням базового критерію гарантування платоспроможності». Зокрема при залученні зовнішніх позик вартість нетто-експорту товарів і послуг має зростати на величину виплат нерезидентам». Україна ж нарощує боргові зобов'язання на тлі падіння доходів від експорту та скорочення припливу валютних інвестицій. Так, якщо у III кварталі 2008-го Україна експортувала товарів і послуг на \$27,3 млрд, то в IV кварталі 2009-го – лише на \$15,8 млрд. Сальдо прямих інвестицій зменшилося майже втричі: з \$3,3 млрд у III кварталі 2008-го до \$1,3 млрд у IV кварталі 2009-го. Загалом минулого року відтік іноземної валюти з країни перевищив надходження на \$1,8 млрд.

Зростання валового зовнішнього боргу нашої країни поєднується зі ще однією характерною тенденцією – скорочення її міжнародних резервів. Традиційно вважається, що обсяг резервів центробанку має перевищувати загальну суму гарантованого державного боргу (це дає змогу уникнути дефолту). Україна цій вимозі наразі відповідає. Але уряди інших країн із переходною економікою намагаються корегувати динаміку міжнародних резервів на приріст валових зобов'язань за зовнішніми кредитами (держави та корпорації). І в цьому сенсі Україна має проблему – в міру зростання її валового боргу офіційні резерви зменшилися з \$37,5 млрд у вересні 2008-го до \$24 млрд станом на кінець лютого 2010 року.

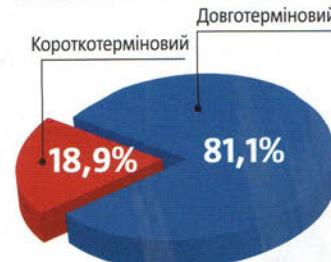
Аби уникнути курсових пострясінь у майбутньому та забезпечити сталій розвиток еконо-

до сплати. Структура валового зовнішнього боргу України. Загалом – \$104 млрд

### ЗА СЕКТОРАМИ:



### ЗА ТЕРМІНАМИ ПОГАШЕННЯ:



### ЗА ВАЛЮТАМИ:



За даними НБУ станом на 1 січня 2010 року

мікі, уряд має вирішити принципове завдання – перейти від моделі споживання імпортних товарів до стимулювання виробництв, орієнтованих на внутрішній ринок. Якщо це буде зроблено, то вдастся не лише розв'язати питання критичної залежності економіки України від експорту (а зрештою – від валютних надходжень), а й створити умови для припливу грошових ресурсів до країни у формі інвестицій в основні фонди. Інакше – рано чи пізно національний бізнес-проект очікує колапс. Уже в 2012 році, за даними Мінфіну, виплати тільки за зовнішнім державним боргом сягнуть непідйомні суми як для нинішніх кризових часів – 17,9 млрд грн. ■

# Україна та вартість грошей

Суверенні кредитні рейтинги країни після президентських виборів залишаються критичними



**Автор:**  
Уве  
Умлауфф,  
міжна-  
родний  
фінансовий  
аналітик

**У**явіть, що ви єдиний роздрібний торговець у маленькому селі. У вашій сімейній крамниці можна купити все необхідне для життя: солодощі та молоко, сир та ковбаси. Більшість жителів села добре знають вас, а ви – їх. А чому? Бо ваша крамниця має одну особливість: вона продає товари в кредит і збирає гроші тільки наприкінці місяця. Переваги такої торгівлі значні: менше адміністративних зусиль та мало готівки в касі. Тому вас більше не грабують. А ось нові покупці мають платити готівкою.

## КРЕДИТ – ЦЕ ДОВІРА

Наприклад, поміж ваших клієнтів є Сем із родиною. Іноді поводиться, як чванько, проте має великий будинок і дорогі машини. Він ваш найкращий покупець, який завжди вчасно сплачує свій рахунок. Так само, як і Френсіс, ваш найдавніший клієнт. А є ще Юджин. Він на якийсь час виїжджає із села, згодом повернувся. Знаєте ви про нього небагато. Він завжди сплачує рахунок, хоч іноді не вчасно. Й ось він стоїть перед вами, запитує: «Я отримав нову, добре оплачувану роботу, однак мушу зробити інвестиції в нове авто, новий одяг. Чи не міг би ти мені допомогти й відтермінувати сплату рахунку?»

«Якщо хочеш дізнатися про справжню вартість грошей – спробуй позичити у когось хоч невелику суму»

**Бенджамін  
Франклін**

Натомість у Юджина є родичі, які теж хотіли би переїхати до вашого села. Тож у вас могли б з'явитися нові клієнти, та й Юджин – непоганий покупець. Тут ви згадуєте про вашого сусіда – аудитора Макса. Він міг би відвідати Юджина та просканувати його фінансову ситуацію (кажучи сучасними словами, прорейтингувати). Як аудитор він має бути обережним. Тому якщо Макс дастъ свою згоду, ви можете пристати на пропозицію Юджина. У кожному разі, ви не маєте вирішувати одразу, і коли щось піде не так, ви втратите гроші, але вся відповідальність падає на Макса (на жаль, грошей це вам усе одно не поверне)...

Усі ці вигадані особи насправді є країнами (збіги, ясна річ, випадкові). Країни несуть певні політичні, правові та економічні ризики для своїх інвесторів. Вчасно їх визначити – ось мета рейтингу. Зрештою, кредитоспроможність має оцінюватися, як і знання учнів у школі. Ціна кредиту – відсоткова ставка (або ж прибуток із інвестиції) – тим вища, чим ризикованішим є повернення кредиту. А отже, коли така держава, як

## КЛАС РЕЙТИНГУ

	КРЕДИТНИЙ РЕЙТИНГ	ПРЕМІЯ		
	Moody's	S&P	Fitch	за ризик*
<b>ІНВЕСТИЦІЙНИЙ</b>				
Прайм	Aaa	AAA		0
	Aa1	AA+		75
Найвищий	Aa2	AA		85
	Aa3	AA-		90
	A1	A+		100
Високий середній	A2	A		125
	A3	A-		135
	Baa1	BBB+		150
Низький середній	Baa2	BBB		175
	Baa3	BBB-		200
<b>СПЕКУЛЯТИВНИЙ</b>				
Неінвестиційний (спекулятивний)	Ba1	BB+		325
	Ba2	BB		400
	Ba3	BB-		525
Високоспекулятивний	B1	B+		600
	B2**	B		750
	B3	B-**		850
Великі ризики	Caa	CCC+	CCC	900
Дуже спекулятивний	Ca	CCC	CC	
Дефолт (з малими перспективами)	C	CCC-	C RD	
Дефолт (банкрутство)	–	D		

\* СТОСУЄТЬСЯ УРЯДОВИХ БОНДІВ  
\*\* КРЕДИТНИЙ РЕЙТИНГ УКРАЇНИ

# Тиждень

український

[www.ut.net.ua](http://www.ut.net.ua)



## Передплатити «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» ВІ МОЖЕТЕ:

### 1. У РЕДАКЦІЇ:

— заповніть квітанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРОСОЦБАНК». МФО 322012.

Код ЄДРПОУ 35392656.

Передплата на журнал «Український тиждень»; — розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;

— оплатіть квітанцію у найближчому відділенні банку; — надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квітанцію про оплату):

\* факсом: (044) 351-13-00 (01);

\* поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.

### ВАРТИСТЬ РЕДАКЦІЙНОЇ ПЕРЕДПЛАТИ ЖУРНАЛУ НА 2010 РІК:

- 1 місяць — 20 грн;
- 3 місяці — 60 грн;
- 6 місяців — 120 грн;
- 8 місяців — 160 грн.

### 2. У БУДЬ-ЯКОМУ ВІДДІЛЕННІ ЗВ'ЯЗКУ УКРПОШТИ.

Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156.

Передплатний індекс — 99319.

### 3. У ПЕРЕДПЛАТНИХ АГЕНЦІЯХ ВАШОГО МІСТА

(детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

### 4. НА САЙТІ [www.portmone.com](http://www.portmone.com).

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.

Менеджер з передплати Каріна Семяновська  
[K.sem@ut.net.ua](mailto:K.sem@ut.net.ua)

Україна хоче позичати кошти на фінансових ринках, випускаючи бонди, відсоткова ставка буде тим вищою, чим вищий відповідний ризик дефолту.

### РИЗИКОВАНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Це стосується й урядів, їх усіх компаній, банків та приватних осіб, розташованих в Україні. Рейтинг, певна річ, готове не Макс, а три світові рейтингові агенції: Standard & Poor's, Moody's та Fitch Rating. У таблиці ви можете побачити класи рейтингів трьох агенцій, де потрійна А є найкращим, а D — найгіршим (банкрутство) рейтингом боржників. Із неї ви можете зрозуміти, що Україна (виділені показники) має дуже високий спекулятивний рейтинг — В2 та В-. Зазвичай цей рейтинг супроводжується прогнозами «позитивний», «негативний» чи «стабільний».

В останньому стовпчику можна знайти середню премію за ризик, яку боржники повинні сплатити на фінансових ринках порівняно з країнами, котрі мають найкращий рейтинг, зокрема США чи Німеччиною, що не мають премії за ризик. Наприклад, коли щорічна відсоткова ставка без ризику на ринку становить 3%, то відсоткова ставка для України буде вищою на 750–850 базових пунктів (базовий пункт — це крок у 0,01%), тому ринок прийматиме випущені Україною бонди лише зі щорічною ставкою в 10,5–11,5%. На жаль, тільки інвестиційні рейтинги несуть так зване посилення кредиту (credit enhancement).

Більшості інвесторів закон або статутні документи не дозволяють вкладати гроші в цінні папери, які не досягли рейтингу цього класу. Тому часто країни зі спекулятивним рейтингом змушені позичати гроші за дуже високими відсотковими ставками або взагалі не мають такої можливості. Останній шанс для них — це звернення до МВФ, що й сталося в листопаді 2008 року, коли Україна отримала кредит на \$16,4 млрд чотирма траншами на два роки. Останній транш — \$3,8 млрд — був заморожений у листопаді 2009-го через передвиборчий політичний хаос.

Після виборів — 25 березня — Standard & Poor's та Fitch покращили рейтинг України на одну позицію, з CCC+ до B-, а Moody's за тиждень змінила з B1 на B2 з негативним прогнозом. Усі рейтингові агенції побоюються, що уряд не зможе сплатити \$1 млрд державного боргу на межі 2010–2011 років. Україна перебуває на тому самому рівні, що й постраждалі від кризи Ямайка, Ліван, Пакистан та Руанда, а також Сейшели, яким загрожує підтоплення. Чому ж лише Еквадор (CCC) та Туркменістан (CCC, нещодавно його виключили з рейтингу, як і Гамбію та Іран) мають із усіх оцінюваних країн гірші за український рейтинги?

### КРИТЕРІЇ РЕЙТИНГУ

Усі рейтинги мають однакові критерії. З-поміж них є як якісні (правова визначеність, захищеність торговельних марок, ефективна та незалежна судова система, відсутність корупції, соціальний мир, упевненість суспільства у фінансовій системі, вільний обіг коштів і товарів), так і кількісні критерії (рівень ВВП на особу, рівень інфляції та безробіття, зміна курсу обміну валют, державний борг — особливо в іноземній валюті).

Зараз новий уряд України має розпочати переговори щодо останнього траншу від МВФ, хоч він і не прагне виконати умов фонду: підвищення цін на газ для споживачів, скорочення планованого бюджетного дефіциту з 8% до 6%, а ще краще до 4%. Навпаки, найімовірніше ціни на газ збільшать бюджетний дефіцит до 11% ВВП. І хоча майже всі країни — члени МВФ мають вищі дефіцити, ніж Україна, все одно слід шукати компроміс.

Отже, Україна має один із найгірших кредитних рейтингів у світі. Щоб зберегти ліквідність, потрібен компроміс із МВФ. Але на додаток до цього новий уряд повинен почати роботу над виправленням ситуації, за якої країна має поганий рейтинг. ■

У наступній своїй статті Уве Умлауфф розмірковуватиме, чому відсоткові ставки для України вищі, ніж для інших країн, чому бюджетний дефіцит не є справжньою проблемою, а також чому Україна — це не Греція, що з цього випливає.

# Євроневдахи

Крім Греції, дефолт загрожує ще чотирьом країнам-членам Євросоюзу

**Автори:**  
**Жанна Безп'ятчук,**  
**Дмитро Губенко**

**С**вітова криза значно погіршила економічні та фінансові показники всіх країн-членів Євросоюзу, крім хіба що Польщі. Особливо погані справи в країнах Південної Європи та в Ірландії – саме їхні назви потрапили до вигаданої економістами образливої абревіатури PIGS (Portugal, Ireland, Italy, Greece, Spain), яку можна перекласти з англійської як «свині». **Тиждень** вирішив розібратися, чому саме ці країни стали епіцентром кризи суверенних боргів, яка охопила цього року Європейський Союз.

## ПОДВІЙНА БУХГАЛЬТЕРІЯ

Греція – апогейний приклад марнотратства й ситуативної, а не стратегічної економічної політики. Крім того, ця країна відіграла роль лакмусового папірця для загальноєвропейських проблем, а саме: спекуляції із суверенними кредитними дефолтними свопами, що в умовах глобальної кризи й загроз державних дефолтів набирає обертів, а також махінацій у бухгалтерії національних урядів. Останні, як виявилось, вписують у статті бюджетних витрат і розрахунки дефіциту та боргів далеко не всі свої реальні зобов'язання перед банками й інвестиційними фондами.

У 2009 році Греція мала дефіцит держбюджету обсягом 12,9%, а загальний державний борг – 114,6% ВВП, що в цифрах склав \$350 млрд. Наразі країна перебуває на межі дефолту, уbezпечити від якого її може щедра допомога багатьох побратимів по єврозоні або ж відмова від євро й повернення до національної валюти (драхми). Лідери 16 країн єврозони прийняли рішення, що Греція отримає від них допо-

могу, але якщо її уже зовсім буде непереливки. Європейці рятуватимуть насамперед свою спільну валюту, грекам же треба рятувати свою країну, охоплену протестами. Зaproваджені урядом споживчі податки, заморожене зростання пенсій, скорочення премій держслужбовцям – це все заходи, які знижуватимуть рівень життя простих громадян, тобто більшості населення з низьким та середнім доходом. Серед інших важких завдань соціалістів прем'єр-міністра Георгіоса Папандреу – реальна боротьба з корупцією, ухилянням від сплати податків, зменшення кількості держслужбовців, а також підвищення пенсійного віку. Життя в кредит виявилося фатально небезпечним.

Щоб причесати свою економічну статистику в 2009 році, зокрема, не враховувати певні позики при розрахунку бюджетних показників, грецький уряд використав деривативи Goldman Sachs, однієї з найбільших інвестиційних компаній у світі. Крім того, греки продавали банкам майбутні субсидії від ЄС та закладали аеропорти й інфраструктурні об'єкти. Цікаво, що навіть такі країни, як Франція, Німеччина та Британія вдаються до фінансових інструментів, котрі дають змогу не включати в бюджети свої боргові зобов'язання перед приватними інвесторами. За розрахунками фахівців, коли б цього не відбувалось, а також якби враховувалися всі фінансові зобов'язання урядів щодо виплат пенсій населенню, яке невпинно старіє, то реальні загальні борги багатьох урядів стрибнули б до позначки 500% від ВВП. Сьогодні Європейська комісія розслідує випадок Греції, однак у глобальних масштабах проблеми це не вирішить.



**ПЕРШИЙ ДЗВІНОК.**  
 Проблеми Греції впливають на всю Європу

## ЛІХОМАНКА СВОПІВ

Грецький прем'єр-міністр Георгіос Папандреу побачив одну з причин стрімкого погіршення ситуації в Греції в спекуляціях суверенними кредитними дефолтними свопами (CDS), коли



ФОТО: EPA

банки й інвестфонди отримують гарантії про виконання боргових зобов'язань не від уряду, що взяв позику, а від третьої сторони. Вони цілком природно зацікавлені в тому, аби іхні гроші, віддані уряду, який

загруз у кризі, були застраховані. Але такий механізм гарантій робить процес кредитування дорожчим, бо банк чи інвестиційна компанія повинні сплачувати внески емітенту CDS. Це спонукає їх підвищувати боргові зобов'язання позичальника. Урядові, як наслідок, ще важче рефінансувати борги. I таким чином виникає замкнute коло.

Хоча, на думку більшості експертів, звинувачують спекулянтів на дефолтних ризиках у тому, що вони підштовхують Грецію до дефолту, не випадає. Торгівля свопами й зростання невиконаних боргових зобов'язань – це радше два паралельних процеси, а не причинно-наслідковий ряд. Однак проблема є. На відміну від ринку страхування, торгівля кредитними дефолтними свопами зовсім не врегульована: вони можуть перепродуватися необмежену кількість разів, а емітент зовсім не обов'язково повинен мати ті активи, які потрібні, щоб виконати боргові зобов'язання позичальника. З ініціативи Єврокомісії цю проблему обговорюють на саміті Великої двадцятки в червні цього року. Ймовірно, запровадять нову практику посередництва між покупцем та емітентом під час здійснення таких операцій.

Тим часом самій Греції не варто шукати винних на стороні. Ця унікальна європейська країна, вельми відмінна за своїм вибуховим менталітетом і політичною культурою від дисциплінованих і в усьому раціональних, приміром, німців, британців чи голландців, вимушена буде впродовж наступних років вирішувати свої численні економічні й соціальні проблеми, запровадивши режим суворої економії та відмовившись від дешевих кредитів як засобу підтримки економічного зростання.

Але без нових кредитів країна не зможе обйтися – тільки до кінця травня Греції доведеться позичити €11 млрд, а загалом до кінця року – €54 млрд. 11 квітня країни еврозони та МВФ погодилися надати Греції фінансову допомогу (€30 та €15 млрд відповідно), але звернутися по неї Афіни зможуть

Греції тільки до кінця травня доведеться позичити

**€11  
млрд,**  
а загалом до кінця року –

**€54  
млрд**

Країни еврозони та МВФ погодилися надати Греції фінансову допомогу

**(€30  
та €15  
млрд**  
відповідно)

лише в тому випадку, якщо дефолту буде неможливо уникнути. Й хоча країні знову довіряють інвестори (13 квітня Греція успішно продала бонди на €1,56 млрд), уряд Папандreu все одно готується подати заявку на використання цього пакету.

## ПІД ПОРОЖНІМИ НОВОБУДОВАМИ

А ось приклад Іспанії цікавий тим, що дуже яскраво унаочнює, які наслідки для національної економіки можуть мати надто асиметрична залежність від конкретних невисокотехнологічних галузей, як-от сектор будівництва, і негнучкість ринку праці. Так, до кризи, яка почалася 2008 року, країна переживала 15 років поступального економічного зростання. До середини 2007 року в Іспанію приїхали, за різними даними, від 4 до 5 млн іммігрантів. Будівельні компанії отримали дешеву робочу силу. Водночас країна переживала споживчий і корпоративний кредитний бум. «Але так не могло тривати дуже довго. У 2008 році всі раптом відкрили для себе, що в секторі будівництва є перевиробництво», – розповіла **Тижню** експерт Economist Intelligence Unit Мая Імберг. – Сьогодні новобудови стоять пусткою, бо за ті високі ціни, що встановилися на житло, квартири й офіси в них немає кому придбати».

Як наслідок загальний дефіцит держбюджету стрибнув від 4,1% у 2008 році до 11,4% в 2009-му. Й це при тому, що, як наголошує Чарльз Дженкінс, регіональний директор групи аналітиків Economist Intelligence Unit країн Західної Європи, до 2007 року державні фінанси Іспанії були здоровими й впорядкованими: «Тоді державний бюджет Іспанії ще був профіцитним. Великий дефіцит виріс у 2009 році через колапс на ринку нерухомості й у секторі будівництва. А останнє, свою чоргою, спричинило різке падіння податкових надходжень і зростання безробіття». Велика армія безробітних – це масивні соціальні виплати. Уряд почав гарячкою стимулювати економіку за рахунок збільшення державних інвестицій і зниження по-



ваність Ірландії (63,7% ВВП) виглядає нормальною. Втім, до седреземноморського клубу проблемних держав-членів ЄС «кельтського тигра» закинули бульбашка на ринку нерухомості та високе безробіття.

## БОЛІСНІ РЕЦЕПТИ

Економісти не мають чіткої правила, за яким можна визначити небезпечний рівень державного боргу. Японія, наприклад, завдяки тому, що більшість її кредиторів – самі японці, вже багато років спокійно живе з держборгом, що перевищує її ВВП. До глобальної економічної кризи вважали, що борг у 60% від ВВП є цілком безпечною для багатьох країн, однак кризові явища (падіння ВВП, зростання безробіття) значно знизили довіру інвесторів до фінансових можливостей урядів. Тим більше, що вливання «стимуляційних» грошей у національні економіки збільшило заборгованість практично всіх розвинутих країн світу.

Ідеальним виходом із цієї ситуації є економічне зростання, яке автоматично зменшує бюджетні дефіцити та борги. Країни PIGS, однак, навряд чи можуть розраховувати на стрімке відновлення своїх економік. Не можуть вони й піти шляхом девальвації національної валюти, оскільки є членами єврозони. Це залишає два однаково болісні рецепти скорочення державних боргів та бюджетних дефіцитів: збільшення податків та/або скорочення витрат. Оскільки посилення податкового тиску може тільки зашкодити економічній активності, то більшість урядів, зазвичай, обирають другий рецепт. ■

датків – від цих заходів дефіцит далі зростав. Згодом соціалісти, які перебувають нині при владі, відмовилися від такого підходу. Нараїз головна мета прем'єра Хосе Сапатеро – насамперед скоротити державний дефіцит. «Загальний державний борг країни зростає, але є керованим. Загроза дефолту перед Іспанією не стойть», – зазначає Мая Імберг.

Натомість перед Іспанією, як і перед Грецією, стоять важкі завдання структурного реформування економіки, особливо ринку праці. Близько 70% економічно активного населення працюють за довготерміновими контрактами. Вкрай обтяжливі для працевладців умови звільнення таких працівників не завжди перешкоджають прекурізації праці (Зменшення соціальних гарантій працівникам. – Ред.), а часто якраз навпаки – спонукають компанії, які не хочуть збанкрутіти в умовах кризи, шукати обхідні, не завжди легальні шляхи найму робочої сили. Визнавши всі свої виклики, Іспанія встигла прийняти нову Стратегію стабільного розвитку. Експерти вже розкритикували її за брак конкретики. За новою стратегією, іспанці беруться жити відповідно до своїх реальних можливостей, хочуть зробити країну

## ЧИСЛО ПІ

Якщо фінансові показники переддефолтної Греції та трохи стабільнішої Іспанії постійно перебувають у центрі уваги європейських медіа, то перші дві складові абревіатури PIGS аж-отажу донедавна не викликали. Тому для декого несподіваним виявилось повідомлення про те, що агенція Fitch знизила кредитний рейтинг Португалії з AA до AA-, тобто дала негативний прогноз щодо кредитоспроможності її уряду в довгостроковій перспективі. Державний борг цієї країни перевищив 75% ВВП, а дефіцит поточного платіжного балансу сягнув 8% (більше – тільки в Греції).

На літеру I в згаданій абревіатурі претендують навіть дві країни: Ірландія та Італія. Вони теж мають серйозні проблеми. Вартість страхування їхніх державних боргів із червня минулого року, незважаючи на поступове одужання світової економіки, також зросла вдвічі-втричі. Італійський держборг узагалі найвищий серед країн PIGS – 115% ВВП. До того ж до 15% економічної активності в країні перебуває в тіні. Порівняно з цим показником заборго-

вільш відкритою для іноземного бізнесу й розвиваючи альтернативну енергетику. Іммігранти тримають паспорти та посвідки на переживання в імміграційному офісі іспанського міста Гранада. Безробіття серед іноземців на 10% вище, ніж середнє по країні

## ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ КРАЇН PIGS (ПОРІВНЯНО З СЕРДІННІМИ ПО ЄС), 2009 РІК

	ВВП, млрд \$	Державний борг, % від ВВП	Поточний платіжний баланс, % від ВВП
Греція	339,2	114,6%	-12,0%
Італія	1756	115,2%	-3,2%
Португалія	232,2	75,2%	-8,0%
Ірландія	177,3	63,7%	-3,0%
Іспанія	1367	59,5%	-5,1%
ЄС	14 520	74,8%	0,4%

# 10-РІЧЧЯ DZYGA JAZZ QUARTET

4 ТРАВНЯ  
19:00  
ЛЬВІВСЬКА  
ФІЛАРМОНІЯ

генеральний медіа-партнер

Тиждень

квітки 254 04 40  
www.ut.net.ua

Для студентів, працівників закладів культури та членів «Jazz Club. Lviv» — знижка 50%.

Пільгові квітки продаються тільки в галереї «Дзига» (бул. Вірменська, 35) і тільки до 26 квітня 2010 р. Продаж квітків: галерея «Дзига» (бул. Вірменська 35) 10.00 – 21.00 / каси Філармонії / довідки: 297-56-16, 244-47-78

## ПРОКИДАННЯ З МЕРТВИМ ПІВНЕМ

2 ТРАВНЯ 10:00  
ВНУТРІШНІЙ ДВОРИК РАТУШІ

[www.dzyga.com](http://www.dzyga.com)

ФЛЮГЕРИ  
ЛЬВОВА

генеральний спонсор

ГЕЙМАН™

пиво фестивалю



партнер  
фестивалю



приймає



# Безмовні студенти

Завдяки новим умовам вступу, до українських університетів потраплятимуть студенти, які зовсім не знають української мови

Автор: Вікторія Герасимчук



**1. Під час конкурсного відбору враховують середній бал атестата з перерахуванням за 200-балльною шкалою (максимальний бал сертифіката ЗНО – 600 балів).**

«У принципі це непогане нововведення, оскільки середній бал атестата дозволяє точніше прогнозувати, як буде вчитися студент, – розповідає експерт програми сприяння зовнішньому тестуванню (USEIT) Володимир Ковтунець. – Але раніше враховували середній бал за 12-балльною шкалою. Зараз, боюся, батьки тиснутиуть грішми й владою на вчителів, вимагаючи будь-що поставити дітям гарні оцінки. Крім того, ми провели дослідження, яким чином змінився в тогорічний конкурс, якби додати до балів сертифікатів ЗНО середній бал атестата з перерахуванням на 200-балльну шкулу. Виявилося, що випускники профільніх закладів, коледжів, гімназій втрачають у середньому 7 балів, а учні загальноосвітніх їх виграють». На думку фахівця, отримати 10 балів у гімназії важче, ніж у звичайній школі, ось і виходить, що оцінки гімназистів нижчі. «Коли батьки це зрозуміють, вони перестануть відправляти дітей у профільні школи», – прогностує Ковтунець.



**2. Абітурієнт може подати заяву та документи не більше ніж до п'яти вищих навчальних закладів України та не більше ніж на три напрями підготовки в кожному з них.**

Цих змін громадські організації вимагали ще від попереднього міністра – Івана Вакарчука. Через необмежену кількість вишів, до яких можна було подати сертифікати, деякі абітурієнти прымудрилися написати кілька десятків заяв на вступ (рекорд – 89 заяв, поданих однією дівчиною). Це дуже ускладнювало роботу приймальних комісій. «Приймальні комісії відправляли дітей, які нібито не проходили конкурс, а потім абітурієнти з високими балами забирали свої документи і йшли до інших вишів, а замість них набирали людей із мінімальними прохідними балами. Скільки це коштувало – можемо лише здогадуватися», – пригадує тогорічну вступну кампанію Володимир Ковтунець.



**3. Абітурієнти, які отримали загальну середню освіту раніше 2007-го року й вступають на заочну форму навчання, можуть складати вступні іспити у виші, а не зовнішнє тестування. Крім того, будь-які вступники мають право подавати сертифікат ЗНО, виданий у 2008, або в 2009, або в 2010 роках.**

Зрозуміло, що випускники-2006 та випускники-2009 потрапляють у нерівні умови. Чому одним заочникам «пощастило» отримати можливість не складати ЗНО, а іншим –

іністерство освіти наречіт затвердило «правила Табачника» – зміни до умов вступу до вищих навчальних закладів. Незважаючи на те що вступна кампанія вже почалася й міняти її правила нібито запізно, міністерство запроваджує низку суттєвих змін. **Тиждень** за допомогою експертів проаналізував кожну з них. ■

ні, сказати важко. За логікою міністерства, всі знання зникають із головою дитини протягом першого року після навчання, тому складати тестування за рік чи два вона вже не зможе. Тож ті, хто закінчив школу в «дотестову» еру, вважаються до тестування непридатними й отримують можливість домовитися з приймальною комісією вишу. «Треба всіх ставити в однакові умови, – вважає Володимир Ковтунець. – Якщо ми хочемо приймати випускників, які закінчили школу до 2007-го року, за окремими правилами, то треба ввести для них окрему квоту. Що ж стосується сертифікатів, то порівнювати оцінки 2008 та 2010 років некоректно, оскільки для цього потрібно було б спочатку розробити тести зі стабільним шкалуванням».



**4. Для осіб, не атестованих із української мови та літератури, приймальна комісія з урахуванням наявності педагогічних і науково-педагогічних кадрів може встановлювати вступний екзамен із тієї мови, оцінки з якої виставлені в документі про освітній рівень.** Це означає, що в українській університеті потраплять студенти, які взагалі не знають української мови. «Вони складатимуть тестування з української мови та літератури виключно «для галочки», а потім підуть на технічні спеціальності, де українська мова не є профільною (див. пункт 5), – говорить координатор мережі ОПОРА Ольга Айвазовська, яка займається моніторингом вступної кампанії. – Це все робиться, звісно, заради російськомовних студентів, оскільки в нас немає вищих навчальних закладів із молдовською або румунською мовою викладання».



**5. Виши за рішенням приймальної комісії допускає до участі в конкурсному відборі сертифікат ЗНО, кількість балів якого з непрофільних загальноосвітніх предметів (визначених правилами прийому до вищого навчального закладу) нижча 124 балів із кожного предмета за умови, якщо кількість балів із профільних загальноосвітніх**

предметів становить не нижче 170 балів із кожного предмета. За п'ятьбальною шкалою оцінювання 124 бали зі ЗНО – це одиниця. Тож можна уявити собі рівень студентів, які проходитимуть до університетів із таким балом. На думку Ольги Айвазовської, ця норма знову ж таки введена навмисно, аби мали можливість потрапити до вишів студенти, які не знають української мови. Складавши тестування з української мови та літератури на мінімальний бал, вони зможуть подати документи на ті спеціальності, де мова та література не є профільними предметами для вступу. «Наприклад, абітурієнти з Росії, які не вивчали української мови, або українці, які вивчали, але фактично нею не володіють», – пояснює Айвазовська. Це буде першим кроком до двомовності українських вишів, оскільки російськомовні студенти, звісно ж, вимагатимуть російськомовного викладання.

# 80 ОРНЕТ КОУЛМЕН

Боббі МакФеррін  
60 років



леонід **Фьодоров** / володимир **волков** /  
джон **медескі** / марк **рібо**. чарльз **гейл**.  
мулату **астатке**.

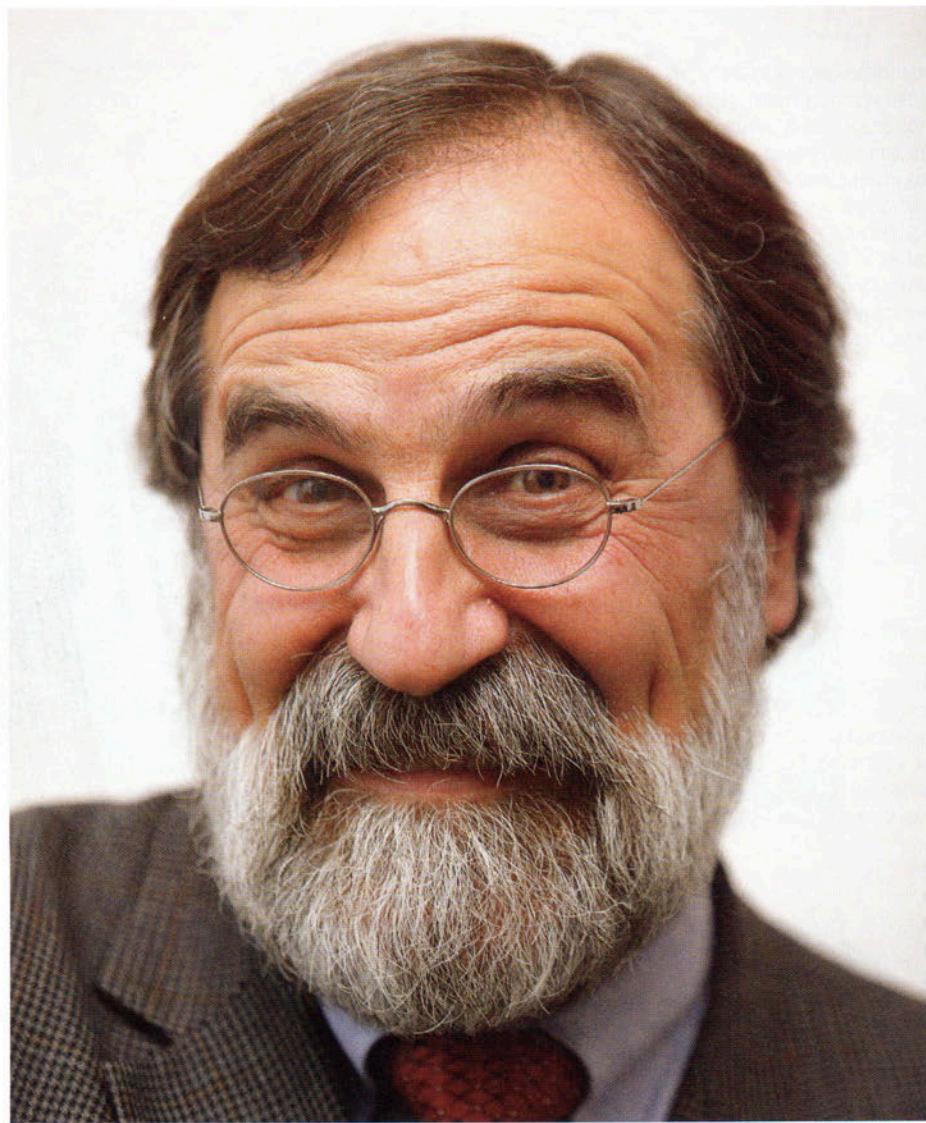
стівен **бернстін** & **SEXMOV**

jazz:

**свобода**  
у музиці та свідомості

# Обмін розумом

Директор Програми Фулбрайта в Україні Мирон Олег Стаків про українську та американську системи освіти



Спілкувалася  
Вікторія  
Герасимчук

Фото:  
Олександр  
Чекменев

**K**оли після Другої світової війни у світі почала діяти Програма міжнародного обміну для студентів та науковців імені Фулбрайта, Україна, як частина СРСР, залишалась осторонь цього процесу. «Дістати» радянських студентів, а тим більше науковців, з-під зализної завіси було майже неможливо, й навіть коли в 70-х роках минулого століття в СРСР на-

решті з'явилася Програма Фулбрайта, дуже мало українців отримували змогу вийти з країни для ознайомлення з американською системою освіти й науки. Проте за роки незалежності за Програмою Фулбрайта на навчання та наукову роботу до США потрапило близько 700 українських студентів і вчених, близько 400 американців приїзділо вчитися в Україні та дослі-

джувати Україну. Першочерговий внесок у Фулбрайтівський фонд був зроблений за рахунок продажу зброї, не використаної в Другій світовій, зараз програму фінансує Державний департамент США. **Тиждень** розпитав директора Програми Фулбрайта в Україні пана Мирона Олега Стаківа про те, чим приваблює українська освіта американських науковців, а чим, навпаки, відштовхує.

**У. Т.:** За роки незалежності пріоритети програми Фулбрайта в Україні змінювалися. Чому?

— Якщо раніше з України до США приїзділо більше науковців і викладачів — ми надавали їм можливість відкрити для себе американську науку й традиції проведення досліджень, то зараз найбільша програма — студентська. Державний департамент США дивиться в майбутнє. В Україні старше покоління вже звикло до свого способу мислення й сприйняття нових знань, так би мовити, радянського, тож для студентської аудиторії поїздка на навчання до США може бути кориснішою. Скажімо, якщо в перші роки за програмою обміну з України до США приїзділо 15–20 науковців і 6–10 студентів, то в останні роки — приблизно 25 студентів, 10 молодих викладачів і 16 науковців. Також у програмі з'явилися нові напрями, зокрема, до неї включили технічні, природничі та прикладні науки.

**У. Т.:** Вважають, що українська школа точних наук дуже сильна. Ви погоджуєтесь з цим твердженням?

— Так, дуже часто доводилося чути, що українські студенти знають більше за американських. Натомість українські студенти не мають практичного досвіду з того напряму, який вони вивчають, у той час як в амери-

канських університетах вчать теорії та методології, але дають також і практику, вчать бути активними. Я був дуже здивований, коли дізнявся, що в Україні є викладачі, які взагалі не мали практики. Щоправда, ситуація поступово змінюється.

**У. Т.: Ви кажете, що за програмою обміну до США потрапляють 25 українських студентів на рік, а скільки очочих?**

— Останні роки — десять на кожне місце.

**У. Т.: Ого! Як ви відбираєте тих, хто стане американськими студентами?**

— Ми розсилаємо анкети претендентів до 2–3 фахівців. Вони оцінюють, як людина уявляє освіту в Америці, як розуміє дисципліну. Можливо, має публікації, добре оцінки, брала участь у конференціях. Фахівці пишуть рецензії, на підставі яких ми запрошуємо десь 65 півфіналістів. Інколи трапляється, що відсилаємо анкети на рецензування ще раз, уже іншим фахівцям. А потім комісія з 8–10 людей протягом кількох днів спілкується з претендентами й визначає, хто ж із них стане учасником програми.

**У. Т.: І кому надають перевагу на цьому етапі?**

— Тому, хто може чітко сказати, навіщо йому треба їхати навчатися до США. Наприклад, якщо в Україні немає того наукового напряму, який він хоче вивчати, немає потрібної спеціалізації в українських університетах, методології чи практичного досвіду. Але також важлива вимога, аби стипендіат зміг після повернення в Україну практикувати знання, здобуті в США.

**У. Т.: А скільки очочих навчатися в Україні?**

— Цього року 10 студентів приїздять, наступного буде 11. Подали заявки десь 30. Але вони їдуть не так з метою навчання, як проводити свої дослідження, свої проекти. Зазвичай вони більш підготовані, ніж українські студенти, які їдуть за обміном до США. Вони вже бували в Україні принаймні один раз, мінімум два роки вчать українську мову, мають спрямованій на Україну напрям

вчання. Дехто з них має бакалавра з вивчення Східної Європи, дехто робив якісь дослідження про Україну, хтось збирає матеріал для дисертації. Зрештою, кожен із цих студентів приїздить до України з дуже конкретною метою, але дуже рідко — аби отримати ступінь, наприклад, магістра, тому що їхньою метою не є навчання в університеті.

**У. Т.: Вони вважають українську освіту не настільки якісною?**

— Вони думають про майбутнє, про те, що отримувати ступінь Ph.D. (ступінь «доктор філософії», який давно збираються запровадити, але ніяк не запровадять в Україні, щось на кшталт українського кандидата наук із будь-якого напряму. — **Авт.**) краще в американському університеті. Хоча були випадки, коли американці отримували ступінь магістра в Україні. Проте здебільшого ідуть заряди особистого, наукового розвитку, розширення світогляду. А українці — щоб відкрити для себе американську систему освіти, науки.

**У. Т.: Судячи з заяв і перших рішень нового уряду, Україна буде рухатися в протилежному напрямку...**

— Так, коли почув, які реформи пропонує новий міністр освіти, дуже злякався. Дотепер освітні реформи здавалися м'яким шляхом входження України до Європи без членства в ЄС. Маю на увазі входження через Болонську систему. Але запропоноване міністром закриває і той шлях, натомість повертає Україну до радянської системи: 10-річна школа, скасування зовнішнього тестування і Болонської системи — це кроки назад, які закривають можливості перед українськими студентами. Щоправда, днями пан Табачник під час ефіру «ШустерLive» пообіцяв не ліквідовувати 12-річку й Болонську систему, але там багато чого обіцяють...

**У. Т.: Як ви вважаєте, яка система вступу до вишів для України була б найбільш вдалою?**

— Це складне питання. З одного боку, я прибічник того, щоб університети мали можливість проводити додаткові

вступні випробування, бо тести — лише перший крок із оцінювання знань абітурієнта. Проте, з іншого — новий міністр хоче надати більше ваги саме тим корупційним схемам, для боротьби з якими й запровадили ЗНО.

**У. Т.: Яка, на вашу думку, найбільша проблема української освіти?**

— Однією з найбільших проблем є централізація. Майже всі ректори співають під дудку міністра. І коли ще вчора вони підтримували міністра Вакарчука, то сьогодні вже підтримують міністра Табачника, легко переходячи на критику всього, що раніше робив Вакарчук.

Централізація негативно позначається на навчальних курсах. Чому кожен викладач історії в кожному університеті має викладати одні й ті самі курси? Зраз усі українські студенти отримують однакові знання залежно від спеціальності — всі історики знають одне й те саме, всі філософи також. Водночас в Україні немає жодної кафедри, яка готувала б фахівців із охорони історичних пам'яток, хоча пам'яток — сотні тисяч. Вони зникають, бо немає людей, які дали б їм раду. Якщо рівень освіти високий, варто було б дати різні спеціалізації університетам, тоді б і студентам було легше обрати, куди вони хочуть вступити...

**Мирон Олег  
Стахів —  
історик,  
археолог,  
музеєзнавець.  
Народився і здобув  
освіту в США.  
Викладав  
в американських  
університетах  
понад 10 років**

Є пропагандистський підхід до викладання історії, коли один міністр вирішує, як ми будемо показувати минуле і як уявляти майбутнє. Навіть назва має значення — Друга світова війна чи Велика Вітчизняна. Нібито сьогодні зрозуміло: не всі учасники Другої світової воювали на боці Радянського Союзу. Але виходить так, що ті люди, які боролися за незалежну Україну, тепер мають її, але не можуть святкувати 9 травня перемогу над фашизмом, шанувати своїх ветеранів і герой. Натомість Україна запрошує російських офіцерів узяти участь у святковому параді 9 травня. Я не можу цього зрозуміти. На такому параді мають крокувати українські офіцери й поміж них обов'язково — бійці УПА. На ідеологічних сварках країна далеко не піде. ■

Автор: Сергій Грабовський

**«В** Українські підручники історії повертається Велика Вітчизняна війна, яка замінить Другу світову війну. Її повертася міністр освіти і науки Дмитро Табачник», – ця звістка кілька днів перебувала серед топ-новин. І хоча зовсім не зрозуміло, куди має подітися Друга світова і як можна в курсі історії України обйтися без неї, якщо галичани з волинянами в складі Війська Польського вже вранці 1 вересня 1939 року зустріли вогнем нацистські танки, а 2 вересня 1945 року генераллейтенант Кузьма Дерев'янко від імені Сталіна підписав акт про капітуляцію Японії, та річ не лише в цьому. Річ ще й у тім, який зміст від початку був вкладений у поняття «Вітчизняна війна». Гегель колись зазначав: початок містить у собі весь подальший шлях розвитку явища, а моряки кажуть: «Як назвеш корабель, так він і попливє».

### «ВЕЛИКАЯ ИМПЕРСКАЯ»

Назва, втім, на перший і навіть на другий погляд, гарна. Тож і певна кількість антипатиків Табачника, мабуть, підтримує повернення Великої Вітчизняної до підручників. А якже, це була війна, в якій народ захищав себе. Досі чимало критиків советського режиму й патріотично налаштованих громадян щиро вважає, що слова «Велика Вітчизняна війна» завжди означали боротьбу не на життя, а на смерть за рідну землю, за свій дім, за життя своїх близьких і дальних. Нацисти в ній були агресорами, Червона армія захищалася, і, як пишуть донині, «війна перевела мирну працю советських людей».

Насправді немає нічого більш далекого від історичної правди, ніж ця щиро серда самоомана одних та лукава ідеологема інших. «Великая Отечественная война советского народа» – так звалася програмна стаття одного з провідних сталінських пропагандистів Ємельяна Ярославського в «Правді» від 23 червня 1941 року. Питання в тому, який зміст укладали в поняття «соціалістическое отечество» в ідеологемах та практичних настановах, пов'язаних із цим змістом.

# Міф «отечества»

«Отечественная война» готовилася як загарбницький агресивний сталінський проект



**ХИТРУНИ.**  
Домовляючись  
про розподіл  
впливів  
у Східній  
Європі,  
Москва  
та Берлін мали  
її інші цілі

У російській імперській історії ХХ сторіччя «Отечественная война», ба навіть «Великая Отечественная», вже була. Йдеться про Першу світову війну, яка в Росії офіційно звалася «Второй Отечественной войной» (перша – це 1812 рік), а в патріотичних виданнях – «Великой всемирной отечественной» та «Великой Отечественной» («Великая Отечественная война» – додаток до журналу «Театр и жизнь», Петроград, з вересня 1914 року). І вірш «Вставай, страна огромная» – ще з тієї війни. Лише, звісно, із дещо іншими словами – про тевтонську орду.

Тим часом Російська імперія зовсім не була жертвою агресії в цій війні, навпаки, вона стала одним із головних винуватців пеперостання австрійсько-сербсь-

кого конфлікту в бойовисько світового масштабу. Мета Росії була загарбницька – приєднати Галичину (не тільки Львів, а й Краків), Буковину, Закарпаття, всі польські землі тодішньої Німецької імперії, добрячий шмат Туреччини на Закавказзі й, головне, протоки з Чорного моря в Середземне разом із Константинополем. Інакше кажучи, мета «Второй Отечественной войны» – істотно розширити кордони «Отечества».

### ВІТЧИЗНА НА БІЛЬШОВИЦЬКІЙ СЛУЖБІ

1917 року царизм упав, до влади в Росії прийшли більшовики під гаслами негайного миру. А 1918-го починається нова «Отечественная», або ж «Вітчизняна»

(ця назва в ті дні з'являється й українською мовою, бо більшовики заграють із «націоналами», війна, тепер уже під червоними прапорами. Ленін, Троцький і Сталін заявили, що «соціалістична Вітчизна в небезпеці». А далі, як пише «Короткий курс історії ВКП(б)», «партія підняла народ на вітчизняну війну проти навали військ іноземної інтервенції, проти заколотів повалених революцією експлуататорських класів... Більшовицька партія підіймає робітників і селян на вітчизняну війну проти іноземних загарбників та буржуазно-поміщицької білогвардійщини. Советська Республіка і її Червона армія розбивають одного по одному ставлеників Антанти – Колчака, Юденіча, Денікіна, Краснова, Врангеля, викидають з України ще одного ставленника Антанти – Пілсудського... Таким чином, перший воєнний напад міжнародного капітулу на країну соціалізму скінчився повним його крахом» (виділено особисто Сталіним).

Це не пізніша вигадка: вперше про «Отечественную войну» проти західних імперіалістів Сталін написав у статті «Український вузол» 14 березня 1918 року в «Ізвестіях ВЦІК». У трактуванні Леніна, Сталіна і К<sup>о</sup> ця війна набуває всесвітньо-історичних масштабів. Противниками «робітників та селян» виступають не лише іноземні інтервенти, а й «експлуататорські класи» всього світу – «свої» (згодом «вороги народу») і закордонні; одним словом, увесь «міжнародний капітал». Народ у цій системі координат – реальні чи уявні прихильники більшовизму, в якій країні вони б не жили. Тому вітчизна тут стає воїтину неозорою, а будь-яка війна, що має на меті розширення кордонів СРСР, – вітчизняною.

Те, що СРСР – це батьківщина трудящих усього світу, стверджувала вся пропаганда; ще 1941 року «Історико-революційний календар» від імені ЦК ВКП(б) наголошував на цьому. При застуранні СРСР у 1922 році на з'їзді Советів Сталін відверто заявив: «Будемо сподіватися, що утворенням нашої союзної Республіки ми створимо вірний оплот проти міжнародного капіталізму, що нова союзна держава послужить новим рішучим кро-

ком на шляху до об'єднання трудящих усього світу в єдину Світову Соціалістичну Советську Республіку».

У Декларації про утворення СРСР повторено сталінську формулу про світову державу й додано: «Доступ у Союз відкритий усім соціалістичним советським республікам, як існуючим, так і тим, що мають виникнути в майбутньому». Не можуть виникнути, а мають виникнути! В резолюції XII з'їзду РКП(б), у квітні 1923 року, вжито інший, не менш цікавий термін – «майбутня Всесвітня Советська Республіка Праці». Після смерті Леніна Сталін дає клятву розширювати й зміцнювати Советський Союз: «Покидаючи нас, товариш Ленін заповідав нам зміцнювати і розширяти Союз Республік. Клянемося тобі, товаришу Ленін, що ми виконаємо з честью і цю твою заповідь!»

### АГРЕСІЯ «В ІНТЕРЕСАХ РОБІТНИКІВ»

Яким є головне знаряддя такого розширення? Лев Троцький, адепт «перманентної революції», вважав: пролетарі всіх країн мріють влітися до СРСР, слід лише допомогти їм здійснити соціалістичну революцію. Сталін не був таким наївним і 1927 року, усунувши Троцького з усіх посад, заявив: «Червона армія є армія Жовтневої революції, армія диктатури пролетаріату... Наша армія є армією світової революції, армією робітників усіх країн». Іронія долі полягала в тому, що Червону армію створив Троцький. Не випадково в офіційному гімні Комінтерну, створеному Леніним і перебудованому Сталіним, були рядки: «Наш лозунг – всемирний Советський Союз».

А що робити, коли війна зі «світовим капіталом» змушує порушити чийсь державний суверенітет? Нічого страшного, вчив Сталін: «Бувають випадки, коли право на самовизначення вступає в суперечність із іншим, вищим правом – правом робітничого класу, що прийшов до влади, на зміцнення своєї влади. В таких випадках... перше має відстути перед другим. Так стояла справа, наприклад, у 1920 році, коли ми змушені були в інтересах оборони влади робітничого класу піти на Варшаву».

«Оборона влади робітничого класу» здійснювалася 1920 року під гаслом «Дайощ Варшаву, давай Берлін!» та супроводжувалася закликом «Напоїти червоних коней із Сени та Марні». Це якраз і є «Отечественная/Вітчизняна війна» по-ленінські і по-сталінські. А що не вдалося «визволити» й приєднати до «батьківщини світового пролетаріату» Німеччину з Францією – це заслуга польських військ під командуванням маршала Пілсудського, котрі розгромили під Варшавою червоні армади Тухачевського, а також вояків УНР під орудою генерал-хорунжого Марка Безручка, котрі під Замостям зупинили досі непереможну Першу кінну армію Будьонного.

**ЯКЩО ВІДКИНУТИ  
ДОВГОЛІТНЮ МІФОЛОГІЮ,  
СЛІД ВІЗНАТИ:  
ТЕРМІН «ОТЕЧЕСТВЕННАЯ  
ВОЙНА» ВІД САМОГО  
ПОЧАТКУ ОЗНАЧАВ  
АГРЕСИВНУ, НАСТУПАЛЬНУ,  
ЗАГАРБНИЦЬКУ ВІЙНУ**

І, нарешті, виявляється, що в середині 1930-х років, за сталінською оцінкою, Друга світова війна (вона звалася тоді в СРСР «другою імперіалістичною», так само, як Перша світова – «першою імперіалістичною»), вже йшла на повну силу. «Короткий курс історії ВКП(б)» зазначає: «Держави і народи якось непомітно впovзли в орбіту другої імперіалістичної війни... Війна йде на величезному просторі від Гібралтара до Шанхая. Війна вже встигла втягти в свою орбіту більш як півмільярда населення. Вона йде, кінець-кінцем, проти капіталістичних інтересів Англії, Франції, США...». Отож якщо пролетарі всього світу вже мають свою вітчизну, хоча в більшості своїй страждають під гнітом капіталістів, то війна за розширення Соціалістичної Вітчизни й буде Вітчизняною. Таке розширення вже стало фактом, починаючи з вересня 1939 року, їй мусило набути воїтінну грандіозних масштабів у 1941-му. Свідчень приготувань до походу Червоної армії на Захід безліч

(їхній аналіз – це інша тема). Наприклад, одиннадцятий провідний трубадур більшовицької ери Всеволод Вишневський (був дозволений до багатьох державних таємниць і добре знайомий із тодішніми маршалами й генералами) ще 14 квітня 1941 року в своєму щоденнику записує: «Наша пора, час відкритої боротьби, «священих» боїв (за висловом Молотова в одній недавній бесіді) – все близче!» А 5 травня 1941 року в цьому щоденнику з'являється запис про те, що, ймовірно, ССРР знайде момент і почне проти Німеччини «революційну війну, підламуючи вищу планомірну фазу капіталізму». Саме 5 травня Сталін виступив перед випускниками військових академій у Кремлі й поставив мету перейти «до воєнної політики наступальних дій», перебудувавши пропаганду в наступальному дусі. Вишневський реагує 13 травня записом про «кампанію в пресі про наступальний дух російського советського народу» і про початок ідеологічного та практичного наступу. Мовляв, Советський Союз починає грандіозну боротьбу проти фашизму «в ім'я революціонізування Європи і, звісно, Азії». «Попереду – наш похід на Захід. Попереду – можливості, про які ми мріяли давно», – завершує з оптимізмом письменник. І, нарешті, 2 червня, згідно з Вишневським, червоноармійцям почали знову показувати антигітлерівські фільми, чого не було з вересня 1939 року. Єдине, в чому не певен письменник, – чи «довбоне потилицю Гітлеру» Червона армія в 1942 році, чи це станеться раніше.

## НАСТУПАЛЬНИЙ ВІДСТУП

Депортациї народів Криму та Кавказу, геноцид населення Східної Пруссії, відверто окуповання політика у «візволених» країнах Європи – все чудово вкладалося в поняття справедливої Вітчизняної війни. Адже не даремно Карл Маркс та Фрідріх Енгельс вели мову про «контрреволюційні нації», які насмілюються протистояти поступу історії і яким «належить у більшому майбутньому загинути в бурі світової революції». Та сталося, як відомо, дещо інакше: Гітлер не став чекати, поки Сталін розпочне похід на



**ЩЕ СОЮЗНИКИ.**  
Мине час  
від поділу  
Польщі та  
спільному па-  
раду Червоної  
армії і вермах-  
ту в Бресті,  
як почнеться  
підготовка до  
загарбницької  
війни. «Отече-  
ственній»

Захід, і почав свій похід на Схід. О 12-й годині 22 червня 1941 року В'ячеслав Молотов у промові по радіо (написаний ним разом зі Сталіним) проголосив початок «Отечественной войны». Але не оборонної! Ввечері того самого дня була надіслана директиви №3 військам. Вона націлювала Червону армію на широкомасштабний наступ – негайний переход кордону на важливих ділянках, розгром ворога на своїй території й авіаційні удари по німецьких базах. Отже, з 23 червня мала початися не героїчна оборона советської землі, як потім розповідали комуністичні ідеологи, а мусив розгорнутися наступ на Європу – в деяко меншому масштабі, ніж планувалося до гітлерівського нападу. Й у бездарно організованих атаках гинули тисячі советських танків, нічна та дальня авіація вдень, без прикриття винищувачів, атакувала ворожі колони, піхота перла в лоба на ворожі кулемети.

Газета «Ізвестія» від 24 червня 1941 року писала, що точиться бій за країну Советів, тобто за вітчизну всіх трудящих. І всюди в пресі вже звучав термін «Вітчизняна війна», це не була імпровізація – це була класична «домашня заготовка», але з геть іншим змістом. І лише згодом цей зміст поволі змінився, хоча ще тривалий час конкурували на рівних два терміни – Вітчизняна і Визвольна (навіть Велика Визвольна) війна. Треба ж було забирати назад загарбані Гітлером території, про розширення соціалістичної вітчизни вже не йшлося...

Отже, якщо відкинути довголітню міфологію, слід визнати: термін «Отечественная война» від самого початку означав агресивну, наступальну, загарбницьку війну, метою якої було захоплення нових значних територій у Європі, а то й усього Старого Світу. І вже згодом, коли задум значною мірою зірвався, Сталін, а за ним неосталініст Брежнєв представили цю війну як «неспровоковану», як суті «оборонну» та «священну», використавши ці красиві слова для того, щоб приховати реальні наміри Кремля в Другій світовій війні. Сьогодні в Росії чимало охочих будувати й далі гегемоністську політику на землях кремлівських міфологем; чи підключаться студенти та учні України з ласки Табачника до числа кремлівських пахолків? ■

# Особиста відповіальність

Ми не маємо морального права допустити, щоб комуністична ідеологія та радянщина заразили нову генерацію та привели її до банкрутства

**Ч**асто дискутуємо з моїми українськими приятелями на теми історії та політики, сваримося з приводу того, що було та з приводу того, що буде... Під час наших дебатів проявляється різниця життєвого досвіду, характеру, освіти, а інколи і недостача звичайної людської здібності погодитися зі своїм опонентом.

Нешодавно ми настільки сперечалися про Степана Бандеру. Василь кричав: «Як можеш ти, колишній чеський комуніст, захищати українського націоналіста? Якщо би не було СРСР, фаштисти би вас, чехів, зліквідували».

Передусім підкresлю, що визнаю перемогу Радянського Союзу, як одного з союзників у Другій світовій війні та глибоко поважаю жертви радянського народу. Але це не означає, що я не буду думати свою головою та не бачити проблеми, які нас оточують. Я вільна людина!!!

Сьогодні, коли минуло 65 років після війни, ми бачимо, що політика, яку влада Радянського Союзу реалізовувала, не вела до того, щоб народи-переможці досягли хоча б такого ж життєвого рівня та культури життя, як народи, які війну програли. А це, на мій погляд, було б дійсною перемогою.

Влада Радянського Союзу нав'язала свій тоталітарний варіант управління економікою та суспільством багатьом іншим народам, тим самим посприявши небаченому занепаду значної частини світу.

Так, літали ми до космосу, наші танки, бомбардувальники та ракети не давали спокійно спати мільйонам людей. Досягли ми того, що світ нас боявся, але не поважав. Жили ми, оточені колючим дротом, без можливості вільного обміну думками та поглядами. Самі себе загнали ми до гета та ще за це дякували нашим вождям.

Радянський Союз вже не існує, розпався, а інакше, з огляду на результати його економічної діяльності та суспільного устрою, бути й не могло.

Але чим більше ми віддаляємося від радянських часів, тим більше лунає навколо нас демагогії та брехні, яка нібито випурхнула з кабінету КПРС.

Розумію, що колишні та діючі посадові особи, котрі свого часу були членами комуністичної партії, захищають свій улюблений режим, який їм обіцяв спокійне життя людини першої категорії на сонячній вершині суспільства. Можу зрозуміти літніх людей, які сприймають комуністичну ідеологію як віросповідання та на скилі життя не можуть розлучитися зі своїм күміром.

Розумію також українську інтелігенцію, зокрема й своїх добрих приятелів, які схильні до радянської демагогії. В Австралії живе неліتاючий птах, котрий також вирішує проблеми подібним чином – засовує голову в пісок. Це простіше, ніж напружено думати, а головне, ніж приняти особисту відповіальність.

Повинен зінатися, що мене до усвідомлення почуття особливої відповіальності підштовхнула реальність життя на Україні. Тут я зрозумів об'єм брехні, якій і я вірив. Сьогодні маю за мету з цією інфекцією з минулого особисто воювати, не допускти, аби заразила наступну генерацію та не привела її також до банкрутства.

Прийняти особисту відповіальність за те, що було у часі радянської влади, означає, передусім, замислитись над собою, над своєю позицією, а не виправдовувати свою порядність у ставленні до людей ніякою ідеологією. Без моральної оцінки минулого ми не можемо здобути рівновагу. Людина може досягнути політичної свободи тільки тоді, коли її душа очиститься. А найкращою чисткою є дискусія між народами. ■

**ЧИМ БІЛЬШЕ МИ  
ВІДДАЛЯЄМОСЯ  
ВІД РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ,  
ТИМ БІЛЬШЕ ЛУНАЄ НАВКОЛО  
НАС ДЕМАГОГІЇ ТА БРЕХНІ,  
ЯКА НІБИТО ВИПУРХНУЛА  
З КАБІНЕТУ КПРС**



Автор:  
**Ярослав  
Пешек,  
чеський  
публіцист**



У СВОЇЙ СТОЛІЦІ. Гайдамаки-східняки на території Микільського монастиря із Симоном Петлюрою

# Гайдамаки з Донбасу

Під час визвольних змагань 1917–1920 років чимало слобожан і донеччан зробили свій вибір на користь української ідеї

**Автор:**  
**Ярослав  
Тинченко**

**В**ажається, що Донецький басейн найбільш інертний у питанні українського національного відродження. Це твердження суперечливе: можна назвати десятки імен славнозвісних українців, вихідців із Донбасу. У війську Української Народної Республіки 1917–1920 років однією з найкраїших частин вважали створений Симоном Петлюрою 3-й Гайдамацький полк, значну частину особового складу якого становили донецькі шахтарі.

## ПРОТИ ШУМОВИННЯ «АРСЕНАЛУ»

Холодного вечора 19 січня 1918 року гайдамаки Симона Петлюри крокували через Микільський ланцюговий міст в охоплений більшовицьким повстанням Київ. Упадали в око

смушкові шапки з червоними шпилками, виголені голови з довгими чорними оселедцями, за кладеними за вуха, свіжі шрами на впевнених обличчях. Картина гідна пензля Репіна, але гайдамаки, що наче повернулися з XVIII століття, насправді йшли не зі зйомок художнього фільму або театралізованого дійства. Їх завдання було куди прозаїчніше та буденніше для того часу – приборкати повстання червоної гвардії, яка захопила завод «Арсенал» та виступила проти влади української Центральної Ради.

Це був Гайдамацький кіш Слобідської України, до його складу входили офіцери та добровольці, які переважно походили з Харківщини та Донецького регіону. Коли в грудні 1917 року більшовицькі загони почали поступово просуватися

з Радянської Росії та захоплювати одне слобожанське місто за одним, Центральна Рада тривалий час не могла зважитися на початок військових дій. Відтак червоні війська роззброювали одну українську залогу за іншою. Але офіцери цих залог, не бажаючи сидіти склавши руки, втекли до Києва, де й об'єдналися під керівництвом колишнього військового секретаря Центральної Ради Симона Петлюри. Аби якось відрізнятися від інших, за ініціативою колишніх командирів харківської залоги Миколи Чеботарєва та Омеляна Волоха запровадили особливу уніформу: широкі штани, шкіряні кожушки брунатно-червоного кольору та барабанчі папахи з червоними шпилками. Відтоді цих вояків почали звати «червоними гайдамаками».



тральної Ради. Тепер гайдамаки хотіли помститися. На площі перед юрбою червоногвардійців було виставлено кілька кулеметів. Тоді Петлюра закричав: «Це теж робітники... Серед них, можливо, є багато несвідомих українців... А ви хочете їх розстріляти? Я цього допустити не можу, першу кулю – в мене!» Полонених арсенальців замкнули за грата (згодом їх звільнять більшовики).

Наступного дня вояків Слобідського коша спрямували до залізничних майстерень, де трималися останні заколотники. Повстання в Києві було ліквідоване. Щоправда, минуло кілька днів, і до Києва прибули радянські війська, які значно переважали частини Центральної Ради. Українські війська, зокрема й гайдамаки, завзято захищалися. Так Гайдамацький кіш тримав оборону проти ворога в Царському саді (нині Маріїнський парк). Як згадували очевидці, протягом двохденних боїв у парку було побито багато дерев, скрізь лежали тіла загиблих. Та врешті-решт знеможені українські частини були змушенні залишити столицю. Переможці влаштували в Києві криваву розправу з прихильниками Центральної Ради та російськими офіцерами: за різними оцінками, протягом лютого 1918 року в місті стратили від 3500 до 5000 осіб.

### ОТАМАН ВОЛОХ

Минуло ще кілька тижнів, і 1-го березня 1918 року вояки Симона Петлюри, переформовані в 3-й Гайдамацький полк, за допомогою німецьких та австро-угорських військ звільнili Київ від більшовиків. На честь цієї події кияни подарували гайдамакам вишитий шовком жовто-блакитний прапор, на якому з одного боку було зображене покровителя міста – Архистратига Михаїла, а з іншого – державний герб та напис: «Хай Бог поможе вам спасти Україну!»

У Києві командиром полку призначили полковника Володимира Сікевича, але він незабаром дістав підвищення – став начальником Слов'янської (Донецької) групи військ, яка мала звільнити від більшовиків Донбас. Тож фактично командував

полком сотник Омелян Волох – ідейний натхненник та командир «червоних гайдамаків». Волох був сином простого шахтаря з села Білоцерківка Сватівського району на Донеччині. Кремезний, із широкими плечима, з пронизливим поглядом, із побитим віспою обличчям, він від природи мав непересічний розум, але був зовсім неосвіченою людиною.



**ОМЕЛЯН  
ВОЛОХ.**  
Командир 3-го  
Гайдамаць-  
кого полку.  
Фото слідства,  
1933 р.

Дитинство Волоха було складним: узимку вчився в церковно-приходській школі, а влітку перебував у наймах у місцевого куркуля. Коли ж йому виповнилося 14 років, пішов працювати відгрібником на шахту. Омелян гарно малював, і місцевий священик вирішив допомогти хлопцеві та відвіз його до Харкова, де відав «хлопчиком» у nauку до вивісочника – майстра з виготовлення різноманітних вивісок та плакатів. Для хлопця «наука» полягала лише в рубанні дров та біганні по воді. За кілька місяців він утік із Харкова та підівся на шахти. Потім була чотирирічна служба в армії, по відбутті якої Волох знову спробував вивчитися на художника. 1911 року він вступив до Харківського художнього училища ім. Раєвської. 1914-го недовченого художника мобілізували до російської армії, невдовзі він став офіцером. На фронти Волох виявився талановитим організатором та відважним командиром: за бойові подвиги його нагородили орденом Святого Георгія 4-го ступеня, й наприкінці війни вже мав звання штабс-капітана. Після Лютневої революції Волох став палким прихильником українських соціал-революціонерів, які вболівали за долю селянства. Волох був змущений перевестися до харківської залоги, де незабаром став одним із активних діячів місцевої ради солдатських депутатів. Минуло ще кілька місяців – і колишній шахтар-художник Омелян Волох опинився на чолі 2-го запасного полку військ Центральної Ради.

Омелян Волох залишався простуватим та малограмотним дядьком. «Антиле-генція... Аристо-кра-тія... Нам потрібні вояки, а не вчені люди», – казав він своїм підле-

До мурів заводу «Арсенал», оплоту більшовиків, гайдамаки підкотили гармати, які вони знайшли на подвір'ї розформованої російської військової частини. «А що, батьку, чи не пальнуть нам спочатку по отих зрадниках?» – звернувся до Петлюри командир гармашів сотник Смовський, показуючи на пам'ятник Кочубею та Іскрі, що височів навпроти будівлі заводу. «Гарматчики, не робіть цього, – відповів Петлюра, – нехай нащадки дивляться на цих зрадників України, що продали Мазепу на поталу Петру I». Перші ж постріли батареї Смовського примусили замовкнути ворожі кулемети. Крізь попіл та мряку до мурів «Арсеналу» кинулися люди з червоними шилками на шапках. Ще за мить гайдамаки ввірвалися на завод. Тих повсталих, хто чинив спротив, заколювали багнетами, але переважна більшість червоногвардійців підняла руки та здалася.

На площі перед заводом злі та похмурі гайдамаки вивели з «Арсеналу» майже 200 полонених. У дальних закутках цехів, серед верстатів, було знайдено тіла кількох замучених повсталими вояків полку ім. Богдана Хмельницького – з військ Цен-

гли. Але ця простуватість підкупляла: Симон Петлюра та деякі інші українські політичні діячі вважали Волоха яскравим виразником інтересів простого українського народу, які він ніколи не зрадить. Саме тому Омелянові Волоху довіряли відповіальні посади в Дієвій армії УНР.

У квітні 1918 року 3-й Гайдамацький полк переможним маршем крокував Донбасом. Місцеві шахтарі спочатку піддалися агітації більшовиків і приєдналися до Червоної гвардії. Але коли вони дізналися, що на чолі Слов'янської групи та в її складі багато братів-східняків, а на чолі гайдамаків стоять робітники-шахтарі, то в більшості покинули більшовицькі війська й розійшлися по домівках. окремі радянські підрозділи, переважно набрані з солдатів старої російської армії, подекуди намагалися чинити спротив, але їх швидко розгромив 3-й Гайдамацький полк. Більшовики намагалися стримати гайдамаків під Лозовою, Микитівкою, Горлівкою, на станції Ртутний завод – та все було марно. Нарешті, 24 квітня 1918 року війська Слов'янської групи дісталися до станції Колпаково – тогочасного кордону поміж Украї-

ною та Радянською Росією. В тому районі було захоплено 14 потягів та 23 паротяги, які більшовики забрали з українських депо. Петлюра першим привітав гайдамаків із перемогою: «Хай буде вам усім, мої любі запорожці, вічна слава! Ви зробили ту роботу, про яку мріяв наш народ цілі віки». Козаки швидко знайшли на станції кілька дерев'яних стовпів, розмалювали їх у жовтий та блакитний кольори, на кожному з боків намалювали тризуб, а під ним – таблички з написами: «У.Н.Р.», та вкопали їх під Колпаково в найвиднішому місці. Не розгубився й начальник станції: його дружина нашвидку розширила з власної сукні жовто-блакитний прапор, який за якіс півгодини вже майорів над станційною будівлею.

По закінченні бойових дій війська Слов'янської групи розташувалися в Донецькому басейні: 1-й Запорізький полк ім. гетьмана П. Дорошенка – в Бахмуті, 3-й Гайдамацький – у Слов'янську та на ст. Микитівка, 4-й Запорізький ім. гетьмана Б. Хмельницького – у Дебальцевому, панцирний дивізіон – у Краматорську. На війська поклали завдання допомогти шахтарям відновити роботи кopalень та залізниці.

**ЦИТАТА**  
Довго, довго  
я був із собою  
в бою  
Обсипалось  
і знов зеленіло  
в гаю,  
пролітали  
хвилини,  
як роки...  
Рвали душу  
мою  
два Володьки  
в бою,  
і обидва, як я,  
кароокі,  
і в обох  
ще незнаний,  
невиданий  
хист,  
рвали душу  
мою комунар  
і націоліст.

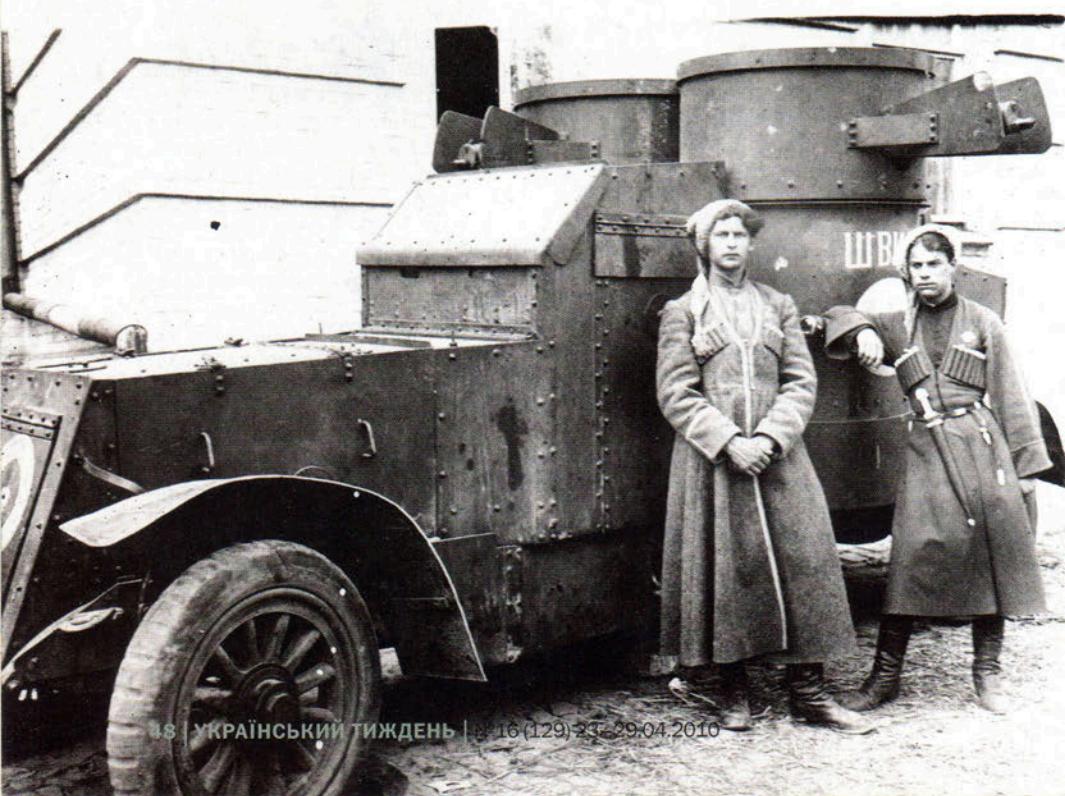
**Володимир  
Сосюра,  
«Два  
Володьки»**

## ГАЙДАМАКА СОСЮРА

У листопаді 1918 року під час повстання проти гетьмана Павла Скоропадського 3-й Гайдамацький полк перейшов на бік Директорії. Його лави швидко повинували добровольці-шахтарі. Донбасцями було майже повністю укомплектовано 2-й та 3-й курені (батальйони) гайдамаків. Серед інших до складу 3-го Гайдамацького полку вступив і Володимир Сосюра. Згодом він докладно описше свою службу в автобіографічній повісті «Третя рота». Донбасці заводили собі оселедці на голові та за першої нагоди замовляли шапки зі шликами. В грудні 1918 року 3-й Гайдамацький полк брав участь у завзятій боротьбі з білогвардійськими військами, що просувалися на Донбас. Згодом гайдамаки відступили на Катеринославщину, де воювали з червоними та махновцями. Потому полк бився на Правобережній Україні з радянськими військами.

Деякі з колишніх шахтарів стали добрими підтаршинами, і з наказу Волоха їх відправили до Житомирської юнацької школи. Одним із цих щасливців був і Володимир Сосюра. В той час він щиро захоплювався новітньою гайдамаччиною та вірою служив Українській Народній Республіці. Згодом подекували, що на видання першого збірника віршів юнака кошти дав сам Омелян Волох, а широко відомий вірш «Комсомолець» насправді був присвячений гайдамакам та називався «Гайдамака».

Восени 1919 року, оточена зовнішніми та внутрішніми ворогами, Українська Народна Республіка зазнала військової поразки. Рештки її військ зібралися в районі містечка Чуднів на Поліссі, де відбулася нарада вищого командного складу. Головний отаман Симон Петлюра з прихильниками висловилися за негайній перехід на територію, зайняту поляками. Разом із ними Симон Петлюра планував поновити збройну боротьбу. Вожначальники на чолі з командувачем армії Василем Тютюнником та генералом Михайлом Омеляновичем-Павленком заявили про продовження збройної боротьби на рідній землі партизанськими методами. Ін-





КОЗАЦЬКИМ ШЛЯХОМ.  
Старшини 3-го Гайдамацького полку, 1919 р.

шої думки був Омелян Волох, який у той час уже очолював Гайдамацьку бригаду. Він заявив, що зневірився в Петлюрі й на чолі своєї бригади шукатиме порозуміння з радянською владою. Щоправда, Волох не повідомив гайдамаків про своє рішення, й коли отаман віддав наказ бригаді вирушити на приєднання до радянських військ, для багатьох вояків це виявилося несподіванкою. Деякі з них утекли з бригади й долучилися до армії УНР, переважно – до Кінного полку Чорних запорожців. Решта на чолі з Омеляном Волохом приєдналася до Червоної армії. Опинився в більшовиків і Володимир Союра.

Доля більшості гайдамаків, які перейшли на бік червоних, склалася трагічно. Дехто вже навесні 1920 року повернувся на Донбас, де зіткнувся зі сумною радянською дійсністю: каральними органами ЧК, голodom та зубожінням. Не бажаючи миритися з цим, один із

coliishnix komandiriv 3-go Gaidama茨kogo polku сотник Maslov stvoriv u Pavlogradi antiradjanсьku pidpilnu organizatsioю, yaka namagalasya nav'язati kontakti z vjiskom UNR. Ta цo organizaцioю buло vikrito ЧK, a Maslova i yogo nabliжenix u lipnі 1920 roku stratiili. Inshix gaidamakiv pochali zaareштовuvati i zasudjuvati na rizni termini uв'язneniya vже v 1920-ti roki. Chi ne naydovshe protrimavся kolishniy otaman Omeляn Voloх, yakому radjanсьka vlast naviet dозвolila obijmati kerivni posadi v derzhavnix organax. Ale i yogo v 1933 roci zasudili do deсяti rokiv pозbavleniya voli v Sоловецkix taborax. Ta svoю smertju Voloх ne pomer. Naprikinci жovtня 1937 roku Omeляna Voloха buло strachenno v uročiczi Sandormox u Karelii razom iz bagatyma inshimi vdomimmi ukraїnskimi gromadsckimi, politichnimi ta kulturnimi dijachami. ■

[www.flyua.com](http://www.flyua.com)

З 27-го квітня тричі на тиждень

# Київ – Ніцца

До Французької Рив'єри з МАУ!



© 0 44 581 50 50 © 566 MTC, KIIVSTAR, LIFE!, BEELINE

MTC - згідно з тарифним пакетом інквізії на міський телефон / Kiyistar та Life! - 1 грн за хвилину / Beeline - 0,95 грн за хвилину. Ліцензія МАУ ДАА № 368673 серія АВ від 20.02.2009 р.



МАУ

# Дати країні справжнє

Емма Андієвська про відповідальність перед словом, графоманів, ідентичність Донецька та запрограмованість українців



ФОТО: ВАЛЕРИЙ СОЛОВЬІВ

**Записала:  
Жанна  
Безп'ятчук**

**П**оезія може народжуватися як вербальний джаз, зіграний інструментами сюрреалізму... Україна таку поезію-музику має. Її творить Емма Андієвська, українська письменниця, поетеса, художниця, котра в 12-річному віці виїхала разом із матір'ю з України на далекий і невідомий Захід. У її житті був Донецьк, де вона на-

родилася, Вишгород, Київ, Берлін, Мюнхен, Нью-Йорк, знову Мюнхен. Плоди її життя – це 36 книг поезії та прози, понад 9000 художніх картин. Розмова з Андієвською – ніби пишний оберемок сонетів, які вона так любить. Декламування віршів різних епох, розповідь про будні українського письменника в еміграції, безліч літературних алюзій, від-

крите визнання своєї жіночої «уродивості» й пряма віра в природжену геніальність кожного. Емма Андієвська об'єднує все у своєму самотужки осмисленому «круглому часі», де минуле, майбутнє й сучасне існує синхронно.

**В українській еміграційній літературі переважали графомани.** Але поміж них був геніальний Василь Барка й геніальний Олег Зуєвський. Українська поезія, що писалася в еміграції, була життєствердною, вітальною на противагу депресивності польської емігрантської поезії. Вітальність з'являється тоді, коли ви стоїте перед смертю. Коли ви перед нею падаєте, то вам потрібно стрибнути вгору, щоб вижити. Тобто або смерть, або вітальність.

**Я не Нью-Йоркська група.** Шо це за химери? Я що, підписувала якусь декларацію? Моя перша книжка з'явилася 1951 року, тоді ще не було жодної групи. Коли приїхала до Нью-Йорка, то мала вже готову збірку, що вийшла 1957 року. Вони ще були дуже юними, а я вже сформувалася як особистість. Назву «Нью-Йоркська група» запропонував літературний критик Іван Кошелівець, нині покійний. Однак мене він не мав на увазі під цією групою. А ті поети хотіли, щоб уся Україна вчилася їхньої неправильної мови. Я ніколи в жодній групі не була. «Я кіт, що ходить сам по собі». Кіплінгівський кіт. Мой вірші виходили в часописі «Нові поезії» цієї групи, але ж там і Василь Барка друкувався. Я маю свій світ, а вони наслідують різні світи. Але не хочу чинити присуду своїм колегам.

**Без володіння формою мистецтво – це ніщо.** Мою поезію порівнюють із джазом. Я не захоплююся джазом, але не маю нічого проти такої паралелі. Свою підсвідомість змушую пра-

цювати в імпровізаційному руслі. Але при цьому залишається у залишо визначених формах. Можна, звісно, зневажати форму й писати тонні всякої молоти. Кажуть, мовляв, римувати старомодно. Неримована поезія – це один зі способів донести свої чуття, думки, але часто люди вдаються до неї, бо не вміють писати. Не треба римувати, вони кажуть. А ну, напиши справжній сонет, та ти ж луснеш! Є добре відомі петрарківський сонет, шекспірівський. А я реформувала жанр сонету в світовій літературі. Треба вміти творити, а не симулювати мистецтво, що є, по суті, графоманством. Найбільшу революцію роблю саме у формі. Написала близько з тис. сонетів, і при цьому щоразу шукала нову риму, використовувала дисонанси. Багато хто це вже наслідує. Хотіла одного: дати своїй країні справжнє. Якби її досі не душили, то справжнє прорвалися буже.

**Сьогодні в Україні багато чого зрушилося.** Проте люди ще травмовані попереднім. У літературі вони сліпо наслідують не автентичні зразки. Вони наслідують те, що не є модернізмом чи постмодернізмом. Треба глибше знати, треба краще орієнтуватися. Чи читають вони Езру Паунда? Можна з ним не погоджуватись, але Паунд багато зробив того, що стало підвальнами сучасної літератури. Або візьмімо Стефана Малларме. Ви можете не знати французької мови, та за бажання завжди дістанете переклади. Без цього поета модерністів не існувало б. Тут обережно! Що таке модернізм після Мішелля Бютора? Після Другої світової війни він підхопив те, що вже розвинула французька письменниця Наталі Саррот ще до війни. Наши українські літератори часто вхоплюються за щось третьорядне. Але мавпувати не потрібно.

## САМОСТІЙНІСТЬ – ЕДИНИЙ ОРІЄНТИР

**Саме жінка несе на собі все буття.** Дуже часто вона перестає писати, коли виходить заміж. І коли жінка починає протестувати, то розвалюються всі суспільства. Чому було так мало великих жінок? Бо вони виховували людство. Чоловік нікого не міг

## БІБЛІОГРАФІЯ: ВИБРАНЕ

### Поетичні збірки:

«Народження ідола»,

Нью-Йорк, 1958

«Кути опостінь»,

Нью-Йорк, 1963

«Пісні без тексту»,

Мюнхен, 1968

«Наука про землю»,

Мюнхен, 1975

«Спокуси святого Антонія»,

Мюнхен, 1985

«Сегменти сну»,

Мюнхен, 1998

«Погляд з кручи»,

Київ, 2006

«Міражі»,

Київ, 2009

**Романи:**

«Герострати»,

Мюнхен, 1971

«Роман про

добру людину»,

Мюнхен, 1973;

Київ, 1993

«Роман про

людське

призначення»,

Мюнхен, 1982;

Київ, 1992

**Емма**

**Андієвська**

такожзна в

світі художниця,

її пензлю

належать понад

9 тис. картин.

виховати, окрім самого себе. Часом з-поміж жінок трапляються виродки, до яких і я належу. Вони повстають проти такого порядку. Але, безперечно, що коли нормальна жінка народжує дитину, то це більше, ніж 200 поезій.

**Майже кожна людина визначає собі рамки, адже боїться хаосу.** Лише в рамках вона спроможна діяти. Проте щоб розвиватися, людина, як ракоч у пустелі, повинна постійно мінятися мушельку. Во людина росте, а мушель – ні. Аби вижити, ми повинні скидати стару мушельку. Коли це відбувається, то на якийсь час стаємо незахищеними – нас можна одразу з'сти. Стефан Малларме сказав, мовляв, ми спочатку створюємо собі системи, а згодом забуваємо, що це ми ж самі їх створили. І все це через страх перед хаосом. До того ж наші люди травмовані російщиною. Тому лише молоді люди, які мають рухому свідомість, можуть вибрати собі таку або сяку структуру.

**Велика проблема в тому, що українці були запrogramовані забути свою історію.** Це ще діє. Чим більше молоді цікавитиметься, що було тоді чи тоді, а чому так, а не інакше, то краще. Будь-який народ був би гордий, що мав таку історію. Але українці не знають свого. У школі займаються переказуванням підручників. А треба ж зацікавити по-справжньому.

**Автентичну ідентичність**  
**Донецька я бачу тільки українською.** Як це можна ділити країну? Це стара російська імперська політика. Так чинить кожна імперія. Тільки ми самі можемо утверджувати свою свободу. Треба орієнтуватися лише на себе. Треба брати приклад із надзвичайної нації – євреїв. Треба вчитися. Донеччина – це втілення України. Приїжджають туди й, почувши перше російське слово, одразу переходят на російську. Як це? Дуже багато лю-

дей знають досконало українську, та чомусь говорять каліченою російською.

## ПОВАГА ДО МОВИ

**Я не маю ні телебачення, ні мобілки, ні інтернету, ні радіо, але обізнана.** Всього можна досягти значно скромнішими методами, ніж передбачає людина. І найголовніше – дбайливе ставлення до слова. Восьмیرічного француза, як собачена, тренують: «Скажи, що таке виноградина». І він має встати й дати чітку, звязну, літературно грамотну дефініцію. А де ж не те, що да дефініція, а українська мова як така? Треба боротися за неї.

**Мова – це поле, тло духу.** За неї треба нести відповідальність. Хто хоче бути українським поетом, прозаїком, мусить дуже уважно ставитися до української мови. Коли він її не знає й думає, що його говірку має вчити вся Україна, то дуже помилляється. Якщо Павло Тичина щось вигадував, він мав на це право, бо знав досконало мову. А не ті, хто її не знає. Тим паче коли Україна бореться, щоб вижити в світі, коли її затоптують щосекунди.

**Я не могла б глянути на себе в дзеркало, якби писала іншою мовою, ніж українською.** Мене питают, чому ви не пишете німецькою? Я відповідаю: німцям не загрожує не-буття, а українцям загрожує. Коли по-своєму розуміє почуття елементарної етики та порядності. Українцям бракує реальної самостійності. Україна – це така талановита нація, з українців аж пре обдарованість. Але коли я почула, як говорять навколо, то мало інфаркт не отримала. Приїжджає з Галичини до Києва, не вміє мовити по-російськи, ламає ту мову, проте переходить на неї все одно. Я жодного разу такого не робила. В Україні розмовляю тільки українською, у Німеччині – тільки німецькою. Це нормальна повага до тієї країни, де ви живете. ■

## БІОГРАФІЧНА НОТА

### Емма Андієвська

Народилася в місті Сталіне (нині Донецьк) 19 березня 1931 року. Під час війни радянська влада розстріляла її батька, хіміка-винахідника. 1943 року разом із матір'ю емігрувала на Захід. Спочатку письменниця мешкала в Німеччині, згодом – у Франції, ще пізніше – в Америці. Сьогодні Емма Андієвська живе в Мюнхені. Закінчила Український вільний університет за спеціальністю філософія та філологія. Після публікації перших поетичних творів критики поставили поетесу на рівень раннього Павла Тичини й Артура Рембо.

# Час жовтих карликів

Поміж сучасних молодих українських поетів чи прозаїків важко визначити такого, кого в майбутньому оточували б міфи та легенди.

**Автор:**  
Аліна  
Денисенко

Колись я  
проберусь  
В містечко  
старовинне,  
Зайду  
пивничку винну  
Ітих там  
нап'юсь,  
І в тишіні  
загину.  
А збудуся недуг  
Й добуду  
грошенята,  
Подамся  
мандревати.  
Ген-ген за  
виднокруг  
Поманить доля  
клята.  
—Ex! Мрія  
злідара  
Лиш додає  
осмуті.  
Ніколи не  
прибути  
Мені до  
корчмаря  
В зелений світ  
забутий.

Артур Рембо,  
«Комедія спраги»,  
переклад Петра та  
Романа Осадчуків

**K**оли опублікували перші вірші Артура Рембо, самому поетові виповнилося 16, проте вже його 20-річчя більшість дослідників відзначать у майбутньому як вік творчої смерті (фізично Рембо помре через 17 років). За недовгий період свого поетичного життя юнак зуміє створити з себе не просто легенду, а справжню зірку. Сестра, відомий коханець, друзі й педагоги суттєво «допоможуть» йому в цій справі: різні погляди на постаті Рембо стануть основою для численних міфів – «Рембо – істинний католик», «Рембо-містик», «Рембо-комуніст». Чи може хтось із українських поетів чи письменників хоча б у місцевому масштабі дорівнятися до слави й популярності французького поета, заслуженої ним у його дев'ятнадцять? Навряд. Біографії мало не всіх українських літераторів, представлених у шкільній програмі, тобто канонізованих, уведеніх до «пантеону», – зразкові й правильні. Хтось із дитинства сидів за книжками, хтось у полі батькам допомагав. А далі все за схемою – активна участь у громадському житті, що безсумнівно впливає на творчість, невтомна письменницька праця та ледь не кришталеві стосунки з іншою статтю. Звісно, дітям не варто наголошувати на любові окремих письменників до алкоголю, наркотиків, бійок, великої кількості жінок або чоловіків. Проте однійчний шкільній міф не руйнується після останнього дзвоніка, канонізовані постаті так і залишаються відчуженими, такими, що не мають нічого спільногого з мирськими втіхами. Спроби змінити суспільне уявлення про українських класиків зазвичай викликають резонанс, хвилю обурення і несприйняття. Про-

те чомусь в історії світової літератури найбільш помітними є імена далеко не «білих і пухнастих» Шарля Бодлера, Едгара Аллана По, Александра Пушкіна. Вони все одно залишаються знаковими персонажами й для своїх народів, і для культури в цілому. Їхні вади стають предметами численних досліджень, крім того, саме ці «ганджі» вводять літераторів у масову культуру, привертують увагу обивателів на їх творчий добробок.

## «ПІАРОВА» ПЕРЕМОГА

Робити з себе скандалальну зірку сучасним українським письменникам нішо не заважає: ні влада, ні мораль не мають уже тієї сили та значення, як іще 20 років тому. Однак вживання різноманітних стимуляційних засобів, оголення тіла в глянцевих журналах, нетрадиційна орієнтація – це все пройдений етап. Навіть наше суспільство, не так давно випущене з замкненого простору, звикло до подібних епатажів. Після фотосесії Ірени Карпи для Playboy стали більше говорити не про її книги чи пісні, а про тіло та його окремі частини. Й на пальцях двох рук не полічитиих, хто хвалиться, що колись випивали з Юрієм Андруховичем чи з Сергієм Жаданом. Правду вони розповідали чи ні, але сьогодні світське життя деяких літераторів затямарює їхню творчість. Тепер не проблема дізнатися, скільки в кого було законних чоловіків/жінок та паралельних коханців/коханок: інформаційну блокаду знято, а разом із нею втрачено пафосний романтичний дух навколо підопічних муз. Однак варто відзначити, що дрібні скандалчики поодиноких сміливців від літератури не роблять із них ні Рембо, ні

Рембо, адже для цього одного епатажу замало.

Очевидно, в часи Рембо попкультуря не тиснула (або ж не так тиснула) на світ, як сьогодні: молодий поет мав інтимні стосунки з Полем Верленом не для того, щоб широкі маси могли прочитати пікантні історії в газеті. Нині ж важко визначити, що робиться для піару, а що ні. В результаті всі подробиці життя (штучного чи природного походження) стають реклами. Через десять років після відмови Рембо писати молоді поети створюють собі кумира в його особі, й ураз виникає низка містичакій, що знову привертають увагу до цієї постаті. Однак поет і не думає віршувати, йому тогочасний піар ні до чого. Той ореол захоплення, що існує навколо нього й досі, лише «підгодовується» історіями з життя, але слава Рембо в першу чергу пов'язана з поезіями, й з'явилася вона саме через інтерес до них. Поміж сучасних молодих українських поетів чи прозаїків важко визначити такого, кого в майбутньому оточували б міфи та легенди. Ніхто в свої 19 чи навіть 25 років не написав твору, який розворував би суспільство чи викликав чвари між літературними угрупованнями. Критика практично одностайна: вона не бачить зірок.

Література не така гнучка, як сфера музики: вона все ще намагається тримати оборону, залишатися поза масовою культурою – хоча чим далі, тим не-звиненіше. Поезія, як і читання романів, поки що не збирала стадіонів екзальтованих фанатів. Можливо, для письменства ще не придумали вдалої форми, яка б дозволяла заробляти справді великі гроші (звісно, коли не брати до уваги мільйонерів Стівена Кінга, Джоан Ролінг і Дена Брауна).

Більшість своїх прибутків музичні гурти та їхні продюсери отримують не лише від продажу дисків, а й внаслідок успішних турів, побудованих як фееричні шоу. Текст усе ж замкнений на певному носієві, крім того, читач хоче бути з книгою наодинці, не зважаючи на те, чи це детективи Александри Марініної, чи поема «Мойсей» Івана Франка.

У світовій літературі ще не так багато поп-зірок, але вони є: Фредерік Бегбедер й Чак Паланік, наприклад. Комерційний успіх останнього настільки значний, що йому платять аванс навіть за обіцянку написати роман. Бегбедер теж не пасе задніх, старанно відшліфовуючи створений ним образ французького бонвівана та підживлюючи спраглих до пікант-

ностей читачів різноманітними витівками. Однак в Україні немає не тільки образів майбутніх легенд – когось важко назвати й поп-зіркою: наклади найвідоміших письменників невеликі, крім того, їхніх облич не видно на плакатах, ручках і чашках. Хай як це смішно звучить, проте зображення на предметах побуту справді є свідченням популярності. Натомість цю лакуну заповнюють політики – саме вони перетворилися в сучасній Україні на зірок ТБ і «культових» персонажів.

### МЕРЕЖЕВИЙ «МАРКЕТИНГ»

Але від негацій варто перейти вже й до стверджень. Молода

українська література – це таки достатньо помітне явище, хоча й зацікавлена нею порівняно невелика кількість людей. І це попри те, що в самих «творців» проблеми дісталися до читача майже немає: заплати за інтернет – і він твій. Можливостей публікувати свої твори в глобальній мережі безліч: їх можна розміщувати на віртуальних сторінках соціальних мереж, на форумах; чи не ■



щодня хтось створює спеціалізовані сайти, де творчо само-реалізовуються всі, хто відчуває в собі поета чи романіста. Найвідомішим українськомовним проектом є Гоголівська академія (<http://gak.com.ua/>), проте є й інші, менш відомі літературні портали для початківців: <http://vydelka.com/>, <http://www.slonyk.com/>, <http://maysterni.com/>. Інтернет – це перший важливий крок до популярності. Таким чином, можна обйтися й без друкованої книжки. Однак видана збірка викликає більше довіри в читача щодо якості твору, бо її ще треба заслужити. Оскільки грошей на видання своїх творінь не має більшість молодих літераторів, окремими книжками зазвичай виходять поезії та романі після переможців різноманітних кон-

курсів. На щастя, в Україні такі є: «Гранослов» Національної спілки письменників України, літературний конкурс видавництва «Смолоскіп», «Молоде вино», «Коронація слова». Це, звісно, не серйозна грошова винагорода на кшталт Шевченківської премії, проте гарний старт для творчої молоді, що не має публікацій.

Крім того, молоді письменники мають змогу потрапити у групові збірки. У 2007 році вийшла антологія поезії двотисячників «Дві тонни» (упорядники Богдан-Олег Горобчук, Олег Романенко). Вартісна спроба зібрати найкращі віршовані твори молодих поетів, більшість із яких, варто відзначити, навряд чи залишиться в пам'яті як сучасного, так і майбутнього читачів. Хоча свою увагу слід таки звернути

на таких двотисячників, як Дмитро Лазуткін, Олеся Мамчик, а також Макс Лижов, Ярослав Гадзінський, Світлана Богдан, Олег Коцарев та Софія Сітало.

Усе ще прагне гуртувати навколо себе творчу молодь Київська організація НСПУ: щорічно навесні вона проводить так звану нараду молодих літераторів столиці, після якої найталановитішим пропонують вступити до Спілки. Результатом однієї з таких нарад став альманах «Потойбіч пазузи» (2005). Прикметно, що це видання не обмежилося певним літературним родом: окрім поезії, в ньому представлені й уривки з прозових творів та драматургія. Хоча й поміж молоді зараз важко знайти тих, хто позитивно ставиться до цього пережитку радянської

## Підлітковий культ

Любко Дереш про ідеї фікс, психіатрію, заздрість до Кортасара та спалені тексти

Спілкувалася  
Аніта  
Грабська

**З**і стріхи висло пальмове листя, в калабасі мліло масти, навпроти жевріла бельгійська сигара... **Тиждень** розмовляє у столичній матейні з Любком Дерешем, який ось-ось закінчить новий роман.

**У. Т:** Письменниця Лідія Гінзбург говорила: «Не так об'єктивний вік, як крути психологічні злами визначають перехід від віку до віку... Молодість людини закінчується переважно з відчуттям, що є різні речі, які вже «не можна робити» чи «пізно починати». А як було в тебе з підлітковістю?

– Моя підлітковість скінчилася тоді, коли я розгорнув книжку «Психіатрія» – підручник для старших курсів. Відкрив для себе інший світ: людина, наприклад, заперечує, що існує світ, вона, що будь-що існує. Шизофренії, неврози, манії були там детально описані, й це стало для мене захопливим і дидактичним чтивом. Також мою підлітковість

завершив розділ про сексуальні перверзії, де одні дорослі дяді пишуть для інших дяді, як воно все буває насправді, зовсім не розраховуючи, що це читатимуть діти. То був, напевне, один із таких зламів десь у 11 років.

**У. Т:** Підлітковість зламалася так рано?

– Гарне запитання. Раннє пізнання психіатрії змусило дивитися на світ очима не підлітка, а майже психіатра... Це був відхід від нормального розвитку, але не катастрофічний. Я ще не знов тоді про «синдром II курсу» в медиків, коли студенти знаходять у себе всі хвороби, які вивчають. І слава Богу (сміється).

**У. Т:** Яких комплексів ти по-збуряся, ставши відомим письменником? А яких набув?

– Позбурся скромності, такої собі псевдовічливості. Зрозумів, що немає причин догоджати людям, боротися за їхню симпатію. А набув залежності від грошей.

**КНИЖКИ**  
**ЛЮБКА ДЕРЕША**  
«Культ», 2002  
«Поклоніння ящірці», 2004  
«Архе», 2005  
«Намір», 2007  
«Трохи п'ятими», 2007



системи (тобто власне Спілки), однак членство передбачає певні вигоди: можливо, тепер спілчани й не мають змоги їздити в Крим, та й квартири в Києві навряд чи їм дадуть поза чергою, однак це можливість видаватися.

## ПРОБЛЕМА ЗРОСТАННЯ

Для кого ж пишуть молоді письменники? Відповіді на зразок «для себе» чи «слова диктуються мені зверху» хай залишать для мемуарів. Нарешті сучасний підліток чи особа трохи старша за школяра мають що почитати: про схоже до їхнього життя, своїх однолітків, свої смаки й уподобання. На противагу ностальгійним спогадам Сергія Жадана та Юрія Андруховича зовсім молоді прозаїки й такі самі поети пишуть про гопів і панків, про

Radiohead і Muse, умови студентського життя й перші кохання сучасних школярів. Романи Любка Дереща взагалі можна назвати класифікацією субкультур в Україні. Досить часто в молодій літературі відображається й таке близьке підліткам протистояння двох сторін масової культури. Романи

річного юнака, захопленого рок-музику љ творчістю Сашка Ушкарова, рафінованим поціновувачем мистецтва все одно вкрай важко.

Проте широкому загалові, крім класиків і кількох уже досить зрілих письменників, читати нічого. Ми все ж таки чекаємо на час, коли творча молодь вийде з підліткового віку, але ще не постарішає: коли нарешті з'являться романи, що цікавитимуть усі покоління. Зрештою, чекаємо на віправдання епатажу: задерикувана поведінка має підкріплюватися вартісними творами. А поки що в українській літературі є дві крайності: з одного боку, багатостраждана Леся Українка з «Лісовою піснею», а з іншого — показово відверта Іrena Карпа та «Перламутрове порно». ■

## ЗАДЕРИКУВАТА ПОВЕДІНКА МОЛОДИХ ПИСЬМЕННИКІВ МАЄ ПІДКРІПЛЮВАТИСЯ ВАРТИСНИМИ ТВОРАМИ

рясніють цитатами з пісень популярних рок-виконавців. Водночас ворогом №1 сучасної прогресивної молоді проголошується інший вияв масової культури — так звана попса в усіх її формах. Хоча назвати 16-

Це змушує консультуватися з собою під час написання: чи сприймуть, чи книжка добре продаватиметься, щоб ти мав із чого жити? Але від цього намагаюся відходити. Ще є «зіркова хвороба» — противлює цьому терміну, але його можна наповнити власним змістом. Це трепетне завмирання в очікуванні похвали. Поволі прогресує. Якщо не знайти кореня, а корінь глибоко, це може прорости баобабом на всю планету.

### У. Т: Відчував коли-небудь літературні заздрощі? До кого?

— До Кортасара. Навіть не міг дочитати до кінця деякі його книжки — відкидав їх, стікав жовчю... Відчував, що це якася недосяжна висота для мене.

### У. Т: Ти схильний до ідей фікс?

— Схильний, хоча про ідеї фікс зінаватися страшно... Є нав'язлива ідея досконалості й виконання рішень. Є нав'язлива ідея гіперкритики. Це з розряду негострих клінічних. Є більш соціально прийнятні ідеї: наприклад, що людські обмеження можуть бути зняті. Інтелектуальні, емоційні, фізичні, творчі, духовні. Або писати монументальні твори. Великі, тягучі, з багатими планами й загорнутими по спіралі ідеями, які зводяться в одну. Мені дуже важко писати щось «просто», а хотів би. Ідея усклад-

нювати, «вирощувати» твір мене переслідує.

### У. Т: А роман, який майже за-кінчено, монументальний?

— Чого варта сама назва (*урочисто*): «Як стати Богом і не заплакати». Після прочитання твору назва набуває всіх інших звучань, які було упущенено при першому погляді.

### У. Т: Передній план знову буде ускладнений?

— Мені, в принципі, завжди подобається, що я пишу. Про скромність ми вже поговорили (*усміхається*). Написалося складно, пістряво, кучеряво. Мені це в кайф було робити. І я знаю, знайдуться люди, яким це буде в кайф читати.

### У. Т: Ти б хотів, щоб твоїм іменем щось назвали: цукерки, площе, марку взуття? Що б це могло бути?

— Це був би мій повний програш як людини. На цьому я б закінчився. Напевно, тоді залишиться тільки спалити паспорт, переїхати до іншої країни й жити під іншим ім'ям. Може, новий шанс, новий зміст... Але що станеться зі мною як із людиною? Що це дає мені як якомусь суб'єктіві цього світу?..

### У. Т: В одному інтерв'ю ти сказав: «На тлі високих думок, які є

**в моїй голові, навіть прості думки видаються важкими». Які — прості?**

— Це я таке сказав? Я б зараз спітав самого себе, що мав на увазі... Передаю привіт тому Дерещу, який це говорив. Напевно, що прості думки здаються важкими й що я взагалі волю не думати... Не знаю, сам шокований (сміється).

### У. Т: Ти знищував коли-небудь свої тексти?

— Так, усі, що створив до 13 років — кілька зошитів, цілій роман на тему фентезі, — спалив. Це традиційний ритуал, який посвячує людей у щось. Я тоді не дуже розумів, що це посвята й що я отримав золоту картку закритого клубу тих, хто спалює свої твори... Якби спалив роман, який написав зараз, може, дали б мені «VIP-мембер», але й золота картка — добре.

### У. Т: Андре Моруа писав: «Дуже легко сміятися з себе в дрібницях, коли ти в захваті від себе у великому». Це про тебе?

— Так, я в захваті, який я кльовий і різnobічний (*ронічно*). Мені подобається, як я живу, я настільки щасливий, що здатний зрозуміти це й оцінити. Я собі подобаюсь у великому, тобто я живий, творю і хтось це читає, спілкується з людьми й ми отримуємо кайф від цього... Помоєму, все добре. ■



ФОТО НАДАНО АВТОРОМ

# Китайське диво

Соціально-фантастична драма Цзя Чжанке про роль чудес у житті Піднебесної

**К**итайська Народна Республіка – найбільша в світі країна за чисельністю населення та друга за темпами економічного зростання. Китай є світовим лідером із обсягів експорту, з виробництва автомобілів, із протяжності високошвидкісних залізничних шляхів, із кількості інтернет-користувачів. Ця країна є головним кредитором Сполучених Штатів. Піднебесна також претендує на лідерство в освоєнні космосу й щороку збільшує військовий бюджет. Хоча швидкі темпи економічного зростання республіки привели до постійного енергетичного голоду. Тому найбільшу в світі електростанцію теж збудували в Китаї. Це дамба під назвою «Три ущелини», розташована на річці Янцзи. Для її будівництва затопили територію обсягом у 630 км<sup>2</sup>. Зокрема й Фенцзе – містечко з двохтисячолітньою історією. З затоплених територій переселено мільйон двісті тисяч людей. Поміж яких – герой фільму «Натюрморт» (Sanxia haoren).

Ця драма китайського режисера Цзя Чжанке на Венеційському фестивалі 2006 року отримала



«Натюрморт». У кінотеатрах України з 15 квітня

«Золотого Лева», однак лише тепер дісталася до українських кінотеатрів. Її сюжет складається з двох любовних ліній, які хоч і подібні, але не пов'язані між собою нічим, окрім місця – містечка Фенцзе, куди двоє незнайомих людей, медсестра та шахтар, приїжджають шукати своїх чоловіка та дружину. Їх пошуки тривають паралельно, так і не перетинаючись. Проте ці зворушливі особисті історії є радше формальним прийомом – емоційною канвою, на яку режисер нанизує документацію меланхолійних пейзажів майже зниклого міста та буденного життя його мешканців. Насправді «Натюрморт» – це

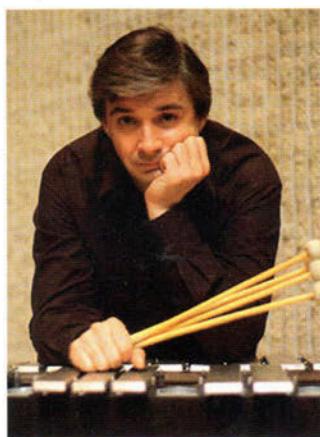
## АНОНСИ

23 квітня, 19.00

Андрій Пушкарьов

Культурно-освітній центр «Майстер Клас» (Київ, вул. Івана Мазепи, 34) Концерт відомого вібрафоніста світового рівня Андрія Пушкарьова розпочне сольна програма імпровізацій Bach Vibrations. 15 інвенцій

Йоганна Себастіана Баха прозвучать у стилі легендарних джазових піаністів Білла Еванса, Оскара Пітерсона, Чіка Корія, Хербі Хенкока, Скотта Джопліна. У другому відділенні музикант разом із контрабасистом Максимом Гладецьким та барабанщиком Олександром Муренком виконають джазові версії класичних композицій Петра Чайковського, Арама Хачатуряна та інших.



24 квітня, 17.00

«Весняний гармидер»

Палац культури ім. Гната Хоткевича (Львів, вул. Кушевича, 1) Весняний фестиваль стане початком фольк-проекту «Пори року». На сцені виступатимуть як автентичні колективи («Марвинок», «Коралі», капела бандурристок ЛНУ ім. І. Франка «Зоряніця», студентський хор Львівської політехніки Gaudemus Igitur), так і сучасні львівські гурти («Йорий Клоц», «Тарасова Ніч», «Місто Казкових Мрій»). Музику та співи супроводжуватиме театр тіней «Дів». Також програмою передбачено вирізання дерев'яних скульптур. Вхід у вишиванках заохочується.



23–25 квітня, 19.00

STOMP

Жовтневий палац (Київ, вул. Інститутська, 1)

Жанр своєї творчості артисти з Великої Британії визначили як ритм-шум-шоу. Це мюзикл без музики, в якому сплелися сучасна хореографія, театр і дуже незвичайні реквізити. Як інструменти вони використовують відра, сміттєві баки, пляшки з водою і навіть кухонну раковину. Під час видовища актори танцюють зі швабрами й мітлами, кидаються банками з фарбою, роблячи це з незмінним почуттям гумору і ритму. За словами критиків, STOMP перетворюють урбаністичне середовище на справжній театральний майданчик.



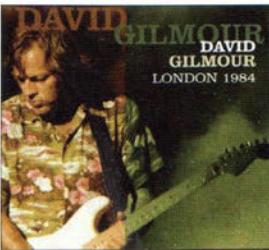
## CD

**Foo Fighters. «Greatest Hits»**

Починаючи з 1995-го, світ побачив шість студійних альбомів Foo Fighters, лідером якої є колишній барабанщик легендарної «Нірвани». Прикметно, що формація Дейва Грола ніколи не поступалася «духу й букві» естетики гранджу. Попри зрозумілу концепцію «найбільших хітів», диск містить зовсім свіжі твори, видані авансом (Wheels та World forward). У цих композиціях не обійшлося без надмірного пафосу, адже йдеться про простих хлопців, які самотужки вибилися в люди – звісно, про самих музикантів.

**David Gilmour. «London-1984»**

Цей програмний концерт видатного «пінк-флойдівця» був колись виданий на звичайній відеокасеті VHS, а нині перевиданий на всіх можливих носіях. Навіщо? Виявляється, в середині 1980-х маestro розкручував свій сольний альбом About Face. З метою популяризації цієї роботи музикант талановито змікшував усі наявні чесноти арт-року та неймовірно популярної тоді «нової хвилі». Цей експеримент зі стилями наживо відображенено на тому епохальному шоу «Лондон-1984».

**Peter Gabriel. «Scratch my back»**

Часова відстань між сольниками Пітера Гебріела зазвичай становить 5–10 років. Натомість цю пластинку було зроблено за рік – музикант поспішив завершити роботу до власного 60-річчя. Щоправда, видав він не свої твори, а оркестрові кавер-версії композицій Ніла Янга, Девіда Боуї, Пола Саймона, Лу Ріда, Radiohead та ін. Цікаво, що впізнати знамениті треки майже неможливо, оскільки авторська інтерпретація зробила їх подібними до творів класичної музики минулих століть.

**24–25 квітня, 16.00 — 25 квітня, 19.00 — 23, 26, 28 квітня****«Україллі Вибух!»****Клуб «Бінго»**

(Київ, пр-т. Перемоги, 112)

Шостий фестиваль rockabilly & psychobilly культури зbere 16 найкращих українських та зарубіжних колективів. Поміж них німецький WiseGuyz, росіяни Beat Devils, Jancee Pornick Casino (США/Росія), Freno De Pedales із Криму та інші. Хедлайнери стануть німецький teddy boy's rockabilly гурт Black Raven, легендарні Demented Are Go, які жахали британських домогосподарок ще у 1980-х, молода угорська формaciя Gorilla та ветерани украйллі Ot Vinta. Свято рок-н-ролу, стиля та меломанів розпочнеться вуличним pre-party.

**«Зірки аргентинського танго»****Будинок офіцерів**

(Київ, вул. Грушевського, 30/1) Уперше в українській столиці со-льна програма Себастьяна Арсе та Маріані Монтес. У світі танго вони відомі добре відточеною технікою, в яку вносять багато авторських елементів, фрагменти джазу й чечітки. На сцені ця пара розповідає сповнену почуттів історію, демонструючи злагодженість рухів та акторської гри. Танцюватимуть зірки під музику у виконанні першого російського танго-оркестру Soledad Orquesta. В репертуарі колективу традиційні композиції Астора П'яцолли та сучасні танго nuevo.

**Презентація книги****Книгарня «Є»**

(Харків, вул. Сумська, 3, 18.00;

Київ, вул. Лисенка, 3, 18.00;

Львів, просп. Свободи, 7, 17.30)

«Декамерон. 10 українських про-зайків останніх десяти років» – книжка, що об'єднала найпопуляр-ніших авторів 2000-х. Це Софія Андрухович, Любко Дереш, Ана-толій Дністровий, Сергій Жадан, Іrena Карпа, Світлана Пиркало, Та-рас Прохасько, Світлана Поваляєва, Наталя Сня-данко та Сашко Ушкалов. «Саме так могла б вигля-дати сучасна збірна України з літератури. Од-надцять місце я очохе- залишив би для себе – заради приємності бути десь поряд», – зазначив Юрій Андрухович.



# Панна Антигламур

Зірка світового кіно, найвисокооплачуваніша актриса Франції Жюльєт Бінош в юності підробляла касиркою й захоплювалася щоденниками Марії Башкирцевої

Автор:  
Олена Чекан

**«Н**е просто захоплювалася, а марила цією фантастичною постаттю. Талановита, вперта, вольова, і ця її непереборна жага життя... Коли тільки-но починалася моя акторська кар'єра, зіграти Марію Башкирцеву було найбільшою мрією. Я не знала, що вона українка... До речі, мені сьогодні сказали, що родина Тарковських теж із України. Стрічки Андрія Тарковського я вперше побачила років у

14–15, – мама порадила піти на перегляд, – і була я в цілковитому захваті... Україна з тих країн, які хочеться відкривати. Самобутня країна. Вона була для мене terra incognita, яка раптом з'явилася на мапі Європи, бо раніше все сприймалося як СРСР, як Росія..."

Розмовляємо з актрисою на подвір'ї Софії Київської. La Bi-noche, як зазвичай називають пані Жюльєт у Франції, невисока, худорлява, не має жодного натяку на макіяж, гламур та симпозиуми.

Розмовляє зосереджено, навіть трохи різкувато, проте раптом, ніби злякавшись своєї безапеляційності, вмить прохоплюється сяючою

посмішкою. Пручатися імпульсивній, емоційній атмосфері, яку вона миттєво створює навколо себе, – річ марна.

## ТРИ КОЛЬОРИ: ГОДАР, КАРАКС, КЕСЛЬОВСЬКИЙ

«Устріч з Годаром була для мене, як землетрус. Я звикла до театральних занять, коли тобі все розтлумачують. І раптом потрапила у дорослий світ, в якому почувалася беззахисною. Годар дав мені урок, якого я не очікувала: роби все сама. Тобто, якщо тобі є що сказати, тебе почують. А ще я зробила тоді неймовірне відкриття: є режисери, які не люблять акторів. Вони використовують енергію боротьби з акторами, їхній спротив..."

Жан-Люк Годар, культовий анархіст лівацьких 1960-х, фронтмен «нової хвилі» французького кіно сфільмував «Салют, Марі!», – першу її вагому стрічку. Наприкінці зйомок режисер зізнався: «Я вражений її талантом». Після успіху в Годара на Жюльєт Бінош чекали пропозиції метрів на кшталт Еліа Казана чи Берtrandя Бліє, та вона обрала початківця Леоса Каракса. Втілення всіх атрибутивів «нової хвилі» – від концепції авторського кіно до самого стилю життя, Каракс на декілька років стає не лише її режисером (стрічки «Скажена кров», «Кочанці з Нового мосту»), він намагається відтворити ностальгійний міф *nouvelle vague*: кохання молодого Годара та його музи Анні Каріни.

«Ми жартували: «Ти хочеш бути Годаром, та я не хочу бути Каїною». Леос Каракс – моя юність, щоб зняти ті картини, ми мали жити разом і вірити одне одному. Ми були членами однієї групи, сім'ї, банди. Фільми Леоса екстремальні, але ми не мали дублерів. Все, що на екрані, стало досвідом моого життя. І стрибки з парашутом, і кульбіти на водних



ФОТО: КІРІЛЛО СМІРНОВ

лижах, і ночівлі з клошарами під мостом... Життя й творчість були тотожні».

Жюльєт Бінош зізнається, що може годинами розповідати про режисерів, з якими працювала, але про Кшиштофа Кесльовського їй говорити боляче, бо його вже немає. Згадує, як вони з першої ж зустрічі відчули якийсь потяг, – може, то був по-клик крові, адже одна з бабусь актриси – полька. «Він із тих великих режисерів, які довіряють акторам. Мені було дуже важливо, що він весь час стояв поруч із камерою, що ми спілкувались на філософські теми, багато смилялись...» За роль у фільмі Кесльовського «Три кольори: синій» акторка отримала кілька міжнародних нагород, а критики написали, що «містична краса її обличчя випромінює сйово».

## НАЙГОЛОВНІШЕ: ТУТ І ЗАРАЗ

«Для мене не може бути іншої мрії, ніж реалізовуватися тут і тепер. І в творчості, і в коханні. Не шкодую за минулим, у мене немає амбіцій на майбутнє, я маю лише теперішнє. Я людина щаслива, проте... – Жюльєт Бінош на мить замислюється, – коли ти молодий актор, проходиш багато акторських проб, і зрештою почуваєшся, як на розп'ятті. Кожне «ні», яке ти чуєш, звучить, як вирок твоїй вірі в себе...»

Дитинство акторки не було безхмарним: батьки розлучилися, коли Жюльєт було чотири роки, тож мати відправила їх із сестрою до інтернату. Подорослішавши, вона підробляла касиркою. «Ми були досить бідні. Зарах думаю, що завдяки цьому стала сильнішою, а тоді...» У школі дівчинка вчилася не дуже добре, та все змінилося, коли мати змогла подарувати їй альбоми з шедеврами найвидатніших художників світу. «Мені подобалося робити копії з тих репродукцій. А ще поталанило з учителем малювання, він навчив мене користуватися світлотінню. Потім я зрозуміла, як символічна світлотінь, адже в роботі актора теж є пошуки світлого і темного».

«Для мене багато важить етична й політична складові кіно. І не байдуже, в який бік рухається фільм, які думки і навіть

### НАЙВІДОМІШІ СТРІЧКИ:

- «Салют, Маріє», режисер Жан-Люк Годар, 1984
- «Скажена кров», режисер Леос Каракс, 1986
- «Нестерпна легкість буття», режисер Філіп Кауфман, 1988
- «Фатальна», режисер Луй Малль, 1992
- «Три кольори: синій», режисер Кшиштоф Кесльовський, 1993
- «Англійський пацієнт», режисер Ентоні Мінгела, 1996
- «Шоколад», режисер Лассе Халлстрем, 2000
- «Історія кохання», режисер Даніель Томпсон, 2002
- «Приховане», режисер Міхаель Ханеке, 2005

**Жюльєт Бінош,** актриса, мальярка  
Народилася 9 березня 1964 року в Парижі.  
Закінчила Національну школу драматичного мистецтва й Паризьку консерваторію.

1982 р. – дебют у кіно та на телебаченні. Знялася в понад 60 стрічках.

Нагороджена преміями «Оскар», «Сезар», Берлінського міжнародного фестивалю, Венеційського кінофестивалю, Британської кіноакадемії

дії він може викликати у глядача. Прагну зніматися в стрічках, де є чіткий громадянський меседж, де наслілюються задавати незручні, а то й заборонені питання». І це не декларація. Коли її запросяв до свого фільму «В моїй країні» південноафриканський режисер Джон Бурмен, вона відмовилася від усіх інших пропозицій, бо «европейці мають знати, що відбувається в іншому світі. Я побачила там таку жорстокість й ненависть, яку неможливо й уявити».

Був у актриси й період, коли вона намагалася робити щось в соціальній сфері: співпрацювала з асоціацією, що займалася сиротами в Камбоджі. «В мене тоді народилася перша дитина – син, і я подумала, що було б добре, якби у нього був зв'язок з кимось, хто живе на іншому боці планети, кому не так поталанило в житті... Та все це закінчилося жахливо. Один із керівників цієї асоціації виявився педофілом, і я була внутрішньо спустошена, знищена...» Після того випадку актриса категорично проти, щоб знаменитості займалися такою благодійністю: вони не мають часу на постійний контроль, а за їхніми спинами можуть котися страшні речі. Бінош стала хрещеною матір'ю п'яти камбоджійських дітей, опікується тим, щоб у них було, де спати і що їсти, проте вважає, що свою долю вони мають вирішувати самостійно.

### JUBILATIONS

Після Нью-Йорка, Токіо, Монреаля, Парижа та Сіднея Україна стала першою країною Східної Європи, куди Жюльєт Бінош привезла свій проект Jubilations («Радіння»). Йому вже порадили донеччани, а після Києва імпрезу можна буде переглянути в Одесі й Харкові. Це п'ять стрічок, які актриса вважає для себе доленосними: «Рандеву», «Хоханці з Нового мосту», «Три кольори: синій», «Історія кохання» та «Літній час». Цікаво, що до цього переліку не потрапили роботи «Англійський пацієнт» і «Нестерпна легкість буття», які принесли актрисі всесвітню славу. Тож Жюльєт Бінош, яка колись здивувала кіношну спільноту відмовою зніматися у головній ролі в стрічці «Парк Юрського періоду» Стівена Спілберга, вкотре продемонструвала свою незалежність від будь-

яких авторитетів. Окрім фільмів, до проекту входить виставка «Портрети. В-Очах» (Portraits. In-Eyes) та її вірші, що супроводжують живопис.

«Ідея Jubilations виникла під час гастролей нашої спільної з танцівником Акрамом Ханом хореографічної вистави. Впродовж семи місяців ми відвідали 11 країн, і я була така втомлена, що втрачала свідомість. Та неочікувано надійшла пропозиція зробити ретроспективу моїх фільмів. Мені це вдалося цікавим, але бути пасивною я не вмію. Тому вирішила зробити своєрідну відповідь режисерам, з якими співпрацювала. Це моя подяка їм за роботу, якою ми жили разом... Свого часу всі ці режисери направляли на мене свої камери, а я за допомогою пензля і фарби захотіла розповісти, якими я їх побачила і полюбила, якою бачу себе поряд із ними. І так сталося, що з портретами прийшли і тексти. Все, чим я займаюся: кіно, театр, танець, живопис, вірші, – це спосіб перейти певні внутрішні межі, відповідь на якісъ мої внутрішні запитання. Це не судження про режисерів, їхню роботу, насамперед, це мої відчуття від спілкування з ними».

68 монохромних вражень акторки від метрів та своїх ролей у їхніх фільмах. Жюльєт Бінош зізнається, що всі портрети розпочинала писати з очей. Кшиштоф Кесльовський – «Пам'ятаю його сині очі і вічний дим сигарет», Міхаель Ханеке – начебто спокійний дідуган, і тільки погляд видає шалену вдачу, Аббас Кіаростамі, мабуть, чи не вперше без окулярів, очі Андре Тешіне, скорботно опущені долу... А поруч близкучі, безжалінні й саркастичні автопортрети актриси.

«Шкода, що так мало часу. Наступного разу прийду на дзвінку», – Жюльєт Бінош на хвильку зупиняє погляд на дзвінниці Михайлівського собору, щільноше притискає до себе альбом «Софія Київська»: «Вдома з дітьми будемо роздивлятись» і зникає в супроводі охоронців, що ледь встигають за її стрімкою ходою. ■

**Тиждень** висловлює щиру подяку Посольству Франції в Україні, Французькому Культурному Центру в Києві за допомогу у підготовці матеріалу.

# Terra Пряшівщина

У Словаччині — одна з найорганізованих українських діаспор. Однак в Україні вона майже не відома

Автор:  
Роман  
Кабачай

**З**а словацьким переписом населення, українців разом із тими, хто записався постарому — русинами, нині тут 30 тис. із лишком. Утім, на Пряшівщині, де вони компактно мешкають, українців таки набагато більше. Це справжня прихована діасpora: варто серед словацькомовної молоді кинути кілька слів українською, і ціла компанія почне жваво цікавитися, з якої «дедіни» (помісцевому — села) ви приїхали, а якщо скажете, що з України, вас здивовано перепитають: «Що, з самого Ужгорода?!» А те, що десь за Карпатами є ще Львів чи навіть Київ, тут уявляють слабко — так само, як і в нас мало знають про український Пряшів — місто зі 110 тис. населення, третє за величиною в Словаччині.

## ВИШИВАНКА ВОРГОЛА

Поняття «Пряшівщина», на думку словаків, є тільки в уяві українців, насправді ж це — Північно-Східна Словаччина, найбідніший закуток країни. Тому коли вам трапиться нарада розпитати про якісі місцеві цікавинки етнічних словаків, слово «Пряшівщина» краще не вживати. Більшість не

зрозуміє, а хто зрозуміє — обраться. Чому? Пояснюю: як і в недалекій Лемківщині, міста не мали тут української більшості; Пряшів був лише культурною столицею місцевих українців, не більше.

Саме в Пряшеві залишилися до сьогодні головні осередки культурного життя діаспори: «Руський дім» на вулиці Головній, неподалік видніють шпилі греко-католицької катедри, монастир отців Василіян і православна церква святого Александра Невського. Служба зазвичай ведеться не українською, а словацькою мовою (як виняток — проповіді локальною говіркою). Для українців, навіть місцевих, це виглядає дивно, але чимало словаків вважає греко-католицьку церкву рідною. Так склалося внаслідок змішаних шлюбів протестантів-словаків із уніатами-українцями. Українську ідентичність нащадки спільніх родин втратили, а релігійну зберегли.

Якщо у вас буде час і нахнення побачити «справжніх» словацьких українців, варто поїздити селами Пряшівщини, розкиданими від Татр до українського кордону. Говірка західних пряшівців, центральних і східних, варіється від суто лемківської зі словацьким нашаруванням до бойківсько-закарпатської, але кирилиця при вїздах до гірських сіл та в написах на крамницях і церквах має остаточно вас переконати: ви потрапили до своїх.

Дерев'яні церковці, які словаки називають «костолікі», мають у столиці країни своїх покровителів-меценатів, тому на

## ПОВЕРНЕННЯ ЕНДІ

Із «Корабельного щоденника» Анджея Стасюка  
 «Ах, на старі літа Енді мав би повернутися в рідні сторони, мав би зайхати великим білим кадилаком у своїй срібній перуці, з Лу Рідом, з Ніко, з усією світою з «Максу», мав би з'явитися в цьому розжареному, гіперреальному популіні, оточений покручами власної уяви й самотності, екстравертним бестіарієм, затягнутим у звіриній й змінній шкірі, мав би висісти зі свого збоченського лімузина перед яткою, над якими розвиваються веселкові, лискучі й фальшиві спортивні костюми, що нагадують його ж таки сценографії, виколисані південноСхідними вітрами».



ФОТО: ЮРІЙ ГАЙВІЧКО

Пряшівщині ніхто не дасть помінити гонт на бляху, пофарбувати природний колір дерева в жовте, як це часто можна побачити в Галичині. Хоча цих церков залишилося небагато, іх оглядини стануть своєрідною презентацією чи не всієї української церковної архітектури. Тут є класичний український стиль (с. Нижній Комарник), лемківський (с. Полянка, перенесена до Музею української культури, що в Свиднику), бойківський стиль (також перенесена з с. Збій до скансену міста Бардієва). На Пряшівщині є самобутня школа іконопису. Особливість її в тому, що образи малювали на дошках дуже великого розміру. Святі, Пренепорочна Діва та Христос



споглядають вас із повними смутку великими очима. За основу облич, як і в усіх традиційних українських іконах народних майстрів, бралися місцеві типажі.

Якщо ви цікавитеся сучасним мистецтвом, варто пойти до Музею модерного мистецтва Енді Воргола в Міжлабірцях, затиснутому між українським і польським кордонами містечку. Там же побачите пам'ятник митцеві під «дірявою» парасолькою. Під ним мають звичку гаяти час за пивом цигани. Батьки ідола поп-арту приїхали до США з пряшівського села Микова. Сам Воргол любив повторювати, що він «нізвідki», оскільки в його часи важко дошукатися, ким були ■

**ПОВЕРНЕННЯ «ЛЮДИНИ НІЗВІДКИ».**  
Енді Воргол на тлі православної церкви Святого Духа в Міжлабірцях



#### КОМПЛЕКС СХОДУ

##### Оле́сь Муши́нка, етноло́г із Пряшева

Чому русинський рух зробився «модним»? Перша причина історична – в диспропорції між реальністю й назвою. Люди, які тут увесь час називали себе русинами, підсвідомо знайшли себе в заснованому русинському русі. Ці люди не уявляють політичного виміру русинського руху й ним не цікавляться. Друга – Україна є на Сході, де недалеко починається Азія, з якою не хочеться мати нічого спільногоСаме через орієнтацію на Захід ніхто не хоче України відвідувати, нею цікавитись. Україна для них непрестіжна. Сила русинського руху слабшатиме чи зростатиме пропорційно до позицій України у світі, в європейському контексті. Після II Світової війни в цьому регіоні бути німцем не було престижно, й мало хто визнавав своє німецьке походження, а з 1989 року, коли Німеччина роздавала громадянство своїм країнам, усі відразу стали німцями. Ще: українська репрезентація на Словаччині трохи застаріла. Громада не дає для молодої людини відповіді на логічне запитання: навіщо мені бути українцем?Що стосується словацьких властей, то вони до цього питання ставляться байдуже. Вони в тім особливо не розбираються й працюють із тими, хто до них приходить по гроши. Водночас ніхто не забороняє знайти дофінансування в єврофондах.



батьки, звідки вони з'явилися в Америці. Мати Енді Юлія твердила, що насправді її син зовсім інакший, ніж його знала публіка. Показавши матері свою техніку множення зображень, викликав вибух її захоплення: «Енді, киби ся так дали множити діти! Было бы повно Енді, Енді, Енді...» Після смерті Воргола до його походження поставилися серйозніше – як у США, так і в Словаччині, де створили музей його імені. В музеї переважають твори місцевих послідовників Енді, справжньою є, однак, дитяча вишиванка Воргола.

## НА КУЛЬТУРНОМУ ФРОНТІ

Окрім традиційної та модерної культури, пряшівські українці люблять театр і фестивалі. Театр у них один: колись він був український. Наприкінці 1980-х серед акторів, більшість із яких є випускниками Київського театрального інституту (тепер – Національного університету театру, кіно і телебачення), перемогла русинська фракція. Нині всі вистави йдуть по-русинськи з сильним словацьким акцентом. Тож коли вам захочеться послухати, приміром, «Ідіота» Достоєвского на південно-лемківському діалекті, приходьте до Театру Олександра Духновича (словацькою Divadlo Alek-sandra Duchnoviča – DAD).

Приїздив до Пряшева з гастролями також празький театр «Ферма в печері». На виставу про емігрантську долю пряшівських горян – «Склаві. Емігрантська пісня» – ходили натовпи. В цій виставі українська співачка Мар'яна Садовська допомогла утвердженню поняття «русинів із Північно-Східної Словаччини», які нібито нічого спільногого з українцями не мають. Є лише законика: сценаристами таки було визнано, що одна з пісень (записана в тому ж таки ареалі й тією-таки говіркою жителів Бескидських схилів) – українська, бо... так її схарактеризував пряшівський дослідник і фольклорист Микола Мушинка, зі збірки якого її запозичили.

Із фестів найбільшим є Свято українсько-руської культури в Свиднику, яке відбувається в останній вікенд червня. На фестивалі можна спробувати щось виготовити власноруч, скуштувати страви місцевої кухні, по-

**ДВОМА МОВАМИ.**  
Кирилиця –  
регіональна  
фішка  
Пряшівщини



**ПО-СВОЄМУ.**  
У театрі ім.  
О. Духновича  
випускники  
кіївського  
вишу грають  
словакізованою  
говіркою



**ТРАДИЦІЯ І МОДЕРН.**  
Міжлабірці тепер –  
на перехресті  
культур.  
Позаду –  
Музей  
модерного  
мистецтва  
родини  
Ворголів



ФОТО: ЮРІЙ ГАВРИЛОК

**ЗЕМЛЯК  
ВОРГОЛА.**  
Мешканець  
села Микова



СИМВОЛ ВІРИ.  
Церква  
у лемківському  
стилі з музео-  
скансену  
у Свиднику

ФОТО: РОМАН КАДАЧІЙ



слушати лемківських пісень із різних країн і просто відпочити. Фактично це словацький варіант польської Лемківської ватри, етнічного фестивалю, частково фінансований українським Міністерством культури і туризму; загадкою ж залишається те, чому виступати перед пряшівцями їдуть хор імені Вербовки чи ансамбль імені Вірського, замість близичних за духом колективів із Закарпаття чи Галичини. Ще один фестиваль – «Маковицька струна» в Бардієві – є своєрідним «конкурсом художньої самодіяльності».

### ПИТАННЯ РУБА

То хто живе на Пряшівщині: русини чи українці? Відповіді на це запитання самі пряшівці не дають: головна їх організація з «милозвучною» абревіатурою СРУС має назву Союз русинів-українців Словаччини. Характеризується вона прокомуністичним минулім та пострадянськими методами управління. Тому місцеві чи то українці, чи то русини воліють однозначно про свою тотожність не висловлюватись, а під час пеперису «для безпеки» записуються словаками. Ліпше помолитися разом із ними в церкві, з'їсти смачної грибної полевки та посидіти за гальбою місцевого пива «Шариш».

Кілька тисяч пряшівців «примудрилися» пожити в Україні: 1948 року їхні батьки й діди згодилися переїхати на родючі землі Волині, звідки довелося втікати вже в 1960-х. Після цього половина з них стала переконаними свідомими українцями, а

решта навідріз відмовилася асоціювати себе зі Сходом. Ян Калиняк зі Свидника, нині чільний діяч сепаратистської «Русинської оброди», засвідчує, що в дитинстві говорив українською (жив у Волинській та Херсонській областях), а русинську говірку вивчив уже після повернення до Словаччини в 1956-му.

Обидві організації ведуть корпоративні війни – то за Руський дім у Пряшеві, а то за Музей у Свиднику, й кожна має свої аргументи. Для приїжджого з України ці сварки можуть видатись містечковими, але представники обох організацій сприймуть вашу появу позитивно. «Русини» скажуть: «Як добре, що ви сте з'явилися, відігните, же ми гваримо зовсім не по-українські!»; «українці» ж утішаться, що врешті хтось розповість про їхні поневіряння «там, у Києві», і «тих сепаратистів» можна буде переконати через заходи українського посольства, культурну експансію з України й просто заохочення так званого сентиментального туризму з України.

Як і кожна діаспора, українці Пряшівщини кількісно зменшуються. З одного боку, вони справді потребують уваги України, з іншого, їхня основна проблема – комплекс меншості. Бути українцем чи русином у Словаччині й досі не надто привабливо, тож громада потребує прищеплення дітям нових знань про себе, Пряшівщину, Україну. Остання поки залишається для більшості з них далекою тіткою. ■

**Життя одне. Живи!**

**Феєрія  
мандрів**

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.

Україна. Європа. Увесь світ!



ТУРИСТИЧНА  
ФІРМА  
**Феєрія**  
мандрів

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, Ф Арсенальна

тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20

[www.feerie.com.ua](http://www.feerie.com.ua)

ІМ. ДТАУ АВ № 020121 від 14.02.2006

МЕРЕЖА  
ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ  
**Феєрія**  
мандрів

# Феромонові крамниці

Mercedes GLK закохує в себе з першого погляду



**Автор:**  
Ілько  
**Майдачевський**

**Фото:**  
Олександр  
Чекменьов

**K**ажуть, процес закохування з першого погляду в ту чи іншу жінку не залежить ані від її, жінки, зовнішності, ані від твоїх, чоловіка, вподобань. Це все феромони – специфічні леточі речовини, що їх виробляють органи зовнішньої секреції, вони не відчуваються ні на смак, ні на запах і діють на підсвідомість потенційного партнера, якого слід захомутати.

Механізм закохування з першого погляду в ту чи іншу автівку так детально не досліджений, але факт: без жодних раціональних пояснень один чотириколісний агрегат залишає тебе байдужим, другий сниться кілька ночей поспіль. У мене таке сталося після миттєвого знайомства з мерседесівським GLK350. Перша літера індексу означає Geländewagen, себто позашляховик, друга – «люкс», третя... відверто кажучи, забув запитати. Напевно, «компакт». Нічого дивного: кохання робить забудькуватим.

Тепер за пунктами. Літера G викликає потік асоціацій із ле-

гендарним Geländewagen, який у народі отримав назву «кубик». Він був розроблений у далекому 1979-му на особисте замовлення шаха Мухаммеда Реза Пехлеві для потреб іранської армії, а згодом возвів Папу Римського, Ельцина й ще того невдаху, який не спромігся застрелити посеред зимової Москви супершпигуна Джейсона Борна. «Кубик», годі й казати, видатна тачка, з потрійним запасом надійності, прохідністю поза межами уяви, але надто вже мачистська. Для тих, хто так вважав, було створено спершу більш гламурний позашляховик GL, а потім нібіто скромніший за розміром GLK. Прем'єра відбулася позаторік у вересні, на ринок модель викинули на початку 2009-го. Якщо в сучасному автосвіті ще можливі сенсації, це саме той випадок. Скромниця ціною від €35 тис. і вище, значно вище, підкорила журналістів, а згодом і покупців, поєднанням якостей всюдихода, який може влаштовувати бурю в пустелі або виграти Париж – Дакар, із неперебор-

ною елегантністю, що діє не на ratio, а відразу на emotio. Феромони, що ви хочете.

Літеру L («люкс») розписувати не варто, щоби остаточно не перетворитися на рупор автомобільних дилерів. Ну шкіра, ну сидіння з пам'яттю, ну роздільній клімат-контроль, ну інтелектуальне керування світлом... Рутина. Мене особисто підкорив джойстик, розташований під правою рукою, поруч із тим місцем, де має бути важіль ручного гальма (а він натомість лівочірч у вигляді педалі), – одна кнопка дозволяє керувати всією системою включно з радіо, CD-чейнджером, навігацією, гучним телефонним зв'язком тощо. Дрібничка, а приємно. Як відомо, таємна ноу-хау виробників люксу – це не задоволенням вже всім відомі потреби, а вгадувати чи вигадувати нові.

Що ж стосується третьої літери – K (нібито «компакт»), то я мушу урочисто проголосити це маркетологічним ходом, не позбавленим лицемірства. Компактним GLK можна визнати

хіба порівняно зі старшим братом GL, за який він коротший на 57 см і вужчий заледве на 8 см. Хай там як, чотири з половиною метри майже на два. Тобто йдеться в кращому разі про оптичну ілюзію, викрути дизайн, маніпуляцію образами. А що, образ вийшов динамічний, мускулястий, зухвалий і водночас цілком світський, без усіх цих прямолінійних солдатських жартів. На військову передісторію натякають гострі кути, особливо виразно працюють виштамповки вздовж бортів і декоративне нібито «ребро жорсткості» посередині капота. У споживачів відносно старшого віку спрацьовують асоціації з броньовиком, із якого виступав Ленін біля Фінляндського вокзалу в Петрограді, але навряд чи такі міри заглиблени в історію.

Спрацьовує. Мушу зізнатися, що не належу до тих лояльних шанувальників марки, для яких усі автомобілі поділяються на дві нерівні категорії: Mercedes та... всі решта. Я вірю, що на інших планетах теж є життя, а на Сонці – плями. І все ж виїзд на дорогу за кермом, прикрашеним трьома променями в колі, забезпечує додатковий рівень комфорту навіть не в сенсі роботи підвіски чи шумоізоляції, а в сенсі членої поведінки партнерів за дорожнім рухом. Я вже неодноразово помічав, що коли ти в Mercedes, тобі часто й навіть якось на в'язливо поступається дорогою, цього ж разу, в GLK, увічливість часами перетворюється на підлабузництво: ти можеш уперто миготіти фарами, пропускаючи якусь «Ладу» з другорядної дороги, а вона заклякла й не наважується повірити, що таке буває.

Але ж я брав тестувати машину не заради вправ у марнославстві. Краще подивімось, як вона поводиться в зоні реальних бойових дій. Знайомство сталося десь за два тижні тому, й, коли відверто, плакати хотілося, що так швидко зійшов сніг, який до того без жодної користі сотов нерви останніх три місяці. Проте на такий випадок маю тасмну зброю, якою готовий безкоштовно поділитися. Це ділянка, так би мовити, дороги, причому цілком у межах київської міської смуги: від вулиці Фрунзе до вулиці На-

гірної, вона навіть має власну назву – Смородинський спуск. За спідометром це якихось 900 м, але тут є бруківка, підйом у 45°, повороти в 45°, достатньо бруду, а кілька тижні тому посеред траси мостилися брили льоду – нащадки колишніх снігових заметів. Коротше, те, що треба. Описувати в подробицях, як я мучив нещасний

На швидкості: 230 км/год  
керованість зберігається



броньовик, не варто, інакше жоден дилер ніколи не довірить мені наступного тест-драйву. Підтверджую результат: у межах того, на що здатна моя бідна уява, GLK поводиться більш ніж бездоганно. Особливо бадьорить те, що під час циркових кульбітів нічого не стукає, не рипить, не деренчить, і навіть плеєр не перескачує з треку на трек.

Стоп! Який сенс їздити на броньовику там, де тебе ніхто не побачить? Усі знають, що стихія ковбоя – не прерія, де він перестрілюється з індіанцями, а салун, де він може розповісти про свої подвиги. Так ось на трасі нашому піжонові є чим похизуватися. Почімно з того, що з нуля до ста він розганяється менше, ніж за сім секунд. Якщо я правильно розумію, для машин такого класу результат мало не видатний. Максимальна паспортна швидкість – 230 км/год, і є всі підстави вважати, що на підході до другої космічної керованість зберігається. Підвіска радше лагідна, ніж інформативна. Звісно, питання смаку, тільки в період імітації ремонту дорожнього покриття після зими краще не знати, що там у тебе під ногами, хай уже коміютер якось сам розподіляє зусилля між колесами. Здоровішим будеш. Єдине, що трохи дратує, – повільне перемикання швидкостей в автоматичному режимі. Ясна річ, це родова вада всіх автоматів, яку я довго не міг ім пробачити, аж раптом підійшов до проблеми раціонально. Тобто якщо ти вже такий фанат ручної коробки, сядь із секундоміром і порахуй уважно: ось побачив небезпеку, ось усвідомив необхідність пришипдитися, ось увімкнув зчеплення, ось перейшов із п'ятої на четверту, ось піддав газу... Скільки вийшло? Аж ніяк не менше секунди. До того ж усі ці зйви рухи мимоволі відволікають від контролю за ситуацією. Тому секундна затримка автомата є більше психологічним дратівним моментом, аніж реальним чинником погіршеної керованості. А ще в GLK на кермо винесено пелюстки ручного коригування, але, повторюю, це радше для психологічного ефекту, реальної потреби в них немає. ■

**ПІСЛЯ СМЕРТІ**

«Мати Солідарності», як називали Анну Валентинович (загинула у 81-річному віці у катастрофі під Смоленськом), виявляється українського роду Любчик: народилася вона в селі Синне (нині Садове) під Гощею на Рівненщині. Змалку працювала у польській родині, нео ї була вивезена у 1941-му до Варшави. Її рідна сестра Ольга разом із батьком шукали її довгих 54 роки. З 1996-го Анна щоліта відвідувала Україну. Тяжко працюючи усе життя, заслужила повагу колективу верфи у Гданську. Надії особою «працювало» (привокації, спроба отруєння) біля 100 службіт. Коли у 1980-му її звільнили перед виходом на пенсію, піднявся страйк, із якого зродилася «Солідарність». Шкода, що про дійсно великих українців ми дізнаємося вже після їхньої смерті. ■

Роман  
Кабачай

**ЕЙЯФ'ЯТЛАЙОКЮЛЬ**

Взагалі-то це назва вулкану в Ісландії, виверження якого привело до авіаційного колапсу у Старому світі. Проте може статися, що згодом так назуватиме років п'ять, якщо вулкан не припинить бешкетувати (на більше часу його сили не вистачить). А може, ця назва стане символом початку перемоги над глобальним потеплінням, бо після виверження вулкану Пенатубе на Філіппінах у 1991 році на планеті стало прохолодніше в середньому на один градус. Проте поки вчені дискутують, я бачу по скайпу апокаліптичне клуботання неба над Лондоном та сумне й розгублене рідне обличчя чоловіка, котрий застряг в аеропорту Хітроу, і знаю, що наша незустріч зветься Ейяф'яттайокюль. ■

Олена  
Чекан

**ВИХОВАННЯ ГРИВНЕЮ**

На вихідних ходили з друзями на пікнік до лісу і, ясна річ, винесли за собою все своє сміття, та ще й трохи чужого. На жаль, більшість жителів столиці абсолютно не дбають про зони відпочинку і не вважають за потрібне виносити «рештки» своїх пікніків. І ось яка в друга виникла ідея: брати на вході до лісопаркових зон відчутну грошову заставу за вхід (наприклад, 50 грн) і видавати відповідникам разом із квитком пакети для сміття. Якщо компанія повертається на контрольний пункт із повними сміття пакетами, то застава її повертається. Якщо ж «туристи» вирішують просто втекти, залишивши по собі замічений ліс, то їхні гроші підуть на зарплату прибиральникам лісопарку. ■

Дмитро  
Губенко



Інна  
Завгородня

Валентина  
Кузик

Богдан  
Буткевич

**ТОРГОВЕЛЬНА  
ТАЄМНИЦЯ**

Прочитала в журналі «Русский репортер» репортаж із супермаркету, в якому журналістка працювала під прикриттям. Окрім близкучого опису супермаркетних буднів, авторка відкриває декілька таємниць сучасної торгівлі. Мало кошків і багато візків стимулюють людину більше купувати, а свіжі продукти завжди знаходяться у глибині полиці, тоді як наперед виставляються ті, термін придатності у яких спливає. Скептично ставилася до спостережень російської колежанки, аж поки не звернула увагу на продукти у магазині біля дому. І переконалася – свіжі продукти справді старавно заховано подалі! ■

**ПРИСТРАСТЬ ДО РЕЧЕЙ**

Через переїзди нажите мною добро перебуває одночасно у трьох місцях: у квартирі, де я наразі мешкаю, у гаражі дівера та свекрушиному сараї. Як показав досвід, мені цілком вистачає третини гардеробу: одних джинсів, трьох пар шкарпеток і кількох футбольок. І як я живу без довгого блакитного пальта і модних демісезонних чобіт із високими халявками? Я (о, чудо) можу існувати без тисяч баночок та коробочок косметики. А раніше, не наклавши на себе їхнього вмісту, не потикалася на вулицю. Думаю, у вас теж купа речей, які вам насправді не потрібні. Щастя, мабуть, не в тому, щоб мати гроші на червоний ферарі, а в тому, щоб його не хотілося. ■

**ПАРТАЙГЕНОССИ**

Партія регіонів дуже любить кричати про «нацизм», який начебто розвів Віктор Ющенко під час своєї каденції. Проте, дивлячись на бузувські пики перевдягнених «ментів», які виводили з україножерської виставки про «волинську різанину УПА» тих, хто намагався її зірвати, складається трохи інше враження. Так само, коли поглянути й на не обтяженні жодним інтелектом обличчя одеських регіоналів і тих самих «ментів», що супроводжували праворадикалів на марші пам'яті Максима Чайки в Одесі. Замініть незмінні шкірянки на коричневі френчі – й чим вам не штурмовики СА, що тероризують представників «запороданського помаранчевого режиму»? ■



## Тарифи

- безкоштовні вхідні у 71 країні
- у 119 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

## Зручність

- ТревелСімка працює у 183 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

## Додатково

- безкоштовна деталізація витрат Online
- "ТревелФакс": окремий балтійський номер для прийому fax2email
- "Експрес-Звіт": можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- "Локатор": можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- "Переказ Коштів"
- "Передзвоніть Мені"
- "ТревелКурс": можливість дізнатися курс поповнення ТревелСімки з телефону
- "Мобільне Поповнення": просте поповнення ТревелСімки з телефону під час подорожі без використання комп'ютера, не потребує Інтернет-доступу
- "Мобільний Перекладач"
- "ТревелГолос": голосові повідомлення автоматично пересилаються на Вашу е-пошту
- бонуси в програмах лояльності "Панорама" (МАУ) і "Меридіан" (Аеросвіт)

## Продукція

- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туніс	0,75	0,25
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,39	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Греція	0,65	0,00	ОАЕ	0,65	0,00	Франція	0,59	0,00
Грузія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Тайланд	0,85	0,25	Швеція	0,59	0,00

Тарифи станом на 15/04/2010 р.

**Взяв з собою за кордон  
свій мобільний телефон?  
і ДЗВОНІТИ будеш всім?  
Тоді для тебе ТревелСіМ!!**

**Ексклюзивні  
додаткові  
послуги!**

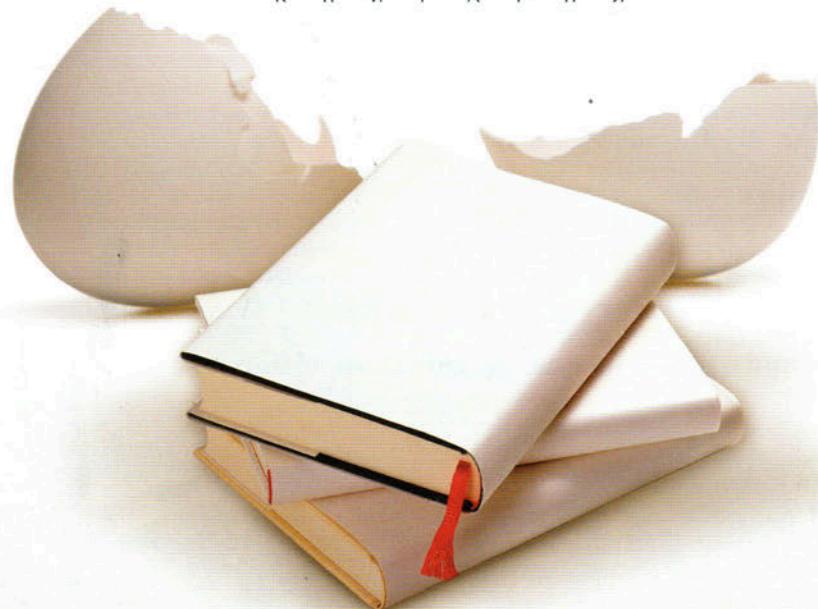
**довідка та інформація про точки продажу:  
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001**

**w.TravelSiM.ua**





К Н И Г А Р Н Я



**Зaproшуємо Вас до нової Книгарні «Є» в Києві  
за адресою: просп. Повітофлотський 33/2**

**Книги українською та іноземними мовами**

**подарункові видання та альбоми**

**мапи, атласи, путівники**

**безкоштовний Wi-Fi**

**літературні заходи**

**музика та кіно**

**канцтовари**

**листівки**

**іграшки**